

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Hnutí ANO 2011 jako populistická strana?

Bakalářská práce

Autor práce: Kristýna Birinyi

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Šárovec

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. července 2019

Kristýna Birinyi

Bibliografický záznam

BIRINYI, Kristýna. *Hnutí ANO 2011 jako populistická strana ?*. Praha, 2019. 85 s.

Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Daniel Šárovec.

Rozsah práce: 108 794 znaků včetně mezer, 61 s.

Anotace

Tato bakalářská práce se bude zabývat politickým subjektem hnutí ANO 2011. Záměrem práce bude zjistit, jakým způsobem hnutí pracuje s populistickými a anti-political-establishment elementy, a zda ho lze, podle předem stanovených indikátorů, považovat za populistickou stranu. Teoretický základ bude vycházet z konceptů populismu a anti-political-establishment party. Tyto teoretické přístupy se vzájemně nemusí vylučovat a často se navzájem prolínají. V zásadě neexistuje všeobecně uznávaná definice u žádného z těchto fenoménů. Tato práce bude mimo jiné analyzovat postavení hnutí v českém stranickém systému od počátků jeho působení do poloviny roku 2019 a měla by tak přispět k dosavadnímu stavu poznání o populistických tendencích stran na příkladu hnutí ANO 2011. I přesto, že bylo hnutí ANO 2011 analyzováno již v minulosti, nelze zapřít dynamiku politických subjektů a jejich schopnost se výrazně měnit ve velmi krátké době.

Annotation

This bachelor's thesis focuses on the movement ANO (YES) 2011. The aim of this thesis is to find out how the movement works with the populist and anti-political-establishment elements and whether it can be viewed as a populist party. Theoretical bases will come out of the populist and anti-political-establishment party concepts. Basically, there is no generally accepted definition for any of these phenomena and they often intertwine. The study will, among other things, analyze the position of the movement in the Czech party system since the movement's beginnings in 2012 till the first half of 2019 and should thus contribute to the state of knowledge about populist tendencies of political parties on the example of the movement ANO 2011. Nevertheless the movement ANO (YES) 2011 has been analyzed in the past, the dynamics of political subjects and their ability to significantly change in a very short time should not be denied.

Klíčová slova

Populismus, anti-political-establishment parties, hnutí ANO 2011, populistický apel, anti-party apel, anti-political establishment apel

Keywords

Populism, anti-political-establishment parties, movement ANO 2011, populist appeal, anti-party appeal, anti-political-establishment appeal

Název práce

Hnutí ANO 2011 jako populistická strana?

Title

Movement ANO 2011 as a populist party?

Obsah

Úvod	6
<i>Vymezení tématu práce</i>	6
<i>Struktura a cíl práce</i>	7
1. Teoretická východiska	10
<i>1.1. Populismus</i>	10
<i>1.1.1. Základní znaky populismu</i>	13
<i>1.1.2. Teoretický přístup k populismu podle Case Muddeho</i>	15
<i>1.2. Anti-political-establishment strany</i>	18
2. Vývoj českého stranického systému v kontextu populistických stran	21
3. Hnutí ANO 2011 jako nový subjekt v českém stranickém systému	25
<i>3.1. Vznik a historie hnutí</i>	25
<i>3.2. Organizační struktura hnutí</i>	28
<i>3.3. Lídr a členové hnutí</i>	29
4. Populismus a anti-political-establishment rétorika v hnutí ANO 2011	37
<i>4.1. Analýza Výzvy ANO 2011</i>	37
<i>4.2. Komparativní analýza stanov</i>	38
<i>4.3. Komparativní analýza volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013 a 2017</i>	40
<i>4.4. Analýza hlavních prvků volební kampaně pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013 a 2017</i>	45
5. ANO jako populistická strana?	50
<i>5.1. Analýzy CHES 2014, 2017 a výzkumů agentur MEDIAN a Behavio</i>	50
<i>5.2. Zhodnocení vybraných znaků populismu a anti-political--establishment strany u hnutí ANO 2011</i>	52
Závěr	57
Summary	60
Použitá literatura	62
Teze bakalářské práce	72
Seznam příloh	76

Úvod

Vymezení tématu práce

V evropském prostoru dochází v posledních letech k vzestupu politických stran, které bývají označovány za populistické. Proměnu postavení jednotlivých aktérů v rámci stranického systému zaznamenala i Česká republika, kde předčasné volby do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013 znamenaly značný přesun voličských hlasů od tradičních stran ke stranám novým, které do té doby neměly parlamentní zastoupení.¹ V tomto ohledu bylo nejúspěšnější hnutí ANO 2011 v čele s podnikatelem Andrejem Babišem. Tato původně občanská iniciativa, která se posléze formalizovala v politickou stranu, se umístila na 2. místě s 18,6 % hlasy a stala se koaličním partnerem ČSSD a KDU-ČSL. Jak ukázaly volby do Poslanecké sněmovny o čtyři roky později, ANO si nejenom obhájilo své postavení, ale i upevnilo. Zvítězilo s 29,64 % hlasy a přebralo část voličské základny svého bývalého koaličního partnera, ČSSD, která skončila na 6. místě.

ANO se ve své kampani vymezovalo vůči politice tradičních stran, jež spojovalo s korupčními kauzami a neschopností řídit stát. Z řad konkurenčních politiků mu bylo často vytýkáno, že nemá ucelený program a je proto nečitelné. Odbornou veřejností, novináři a svými oponenty bývalo označováno jako populistické na základě své antisystémové a antistranické rétoriky, významné roli lídra strany Andreje Babiše a nejasné ideologické a programové profilaci.

Záměrem práce bude proto zjistit, jakým způsobem hnutí ANO s populismem pracuje, jakých populistických apelů využívá, jak pracuje s anti-political-establishment elementy a zda ho lze na základě následné analýzy považovat za populistickou stranu. Určení, zda se v případě populismu u hnutí ANO jedná o ideologii, thin-centred ideologii nebo komunikační prostředek není předmětem mého zkoumání, neboť tento cíl by si vyžadoval podrobnější analýzu, která není cílem předkládané bakalářské práce. Důležité bude definovat znaky populismu, s kterými hnutí operuje. Dalším neméně důležitým prostředkem je popsat postavení hnutí v českém stranickém systému a zjistit, v čem se liší od etablovaných stran v České republice.

---

¹ Stranický systém je velice dynamickou a neustále se proměňující entitou a není statická jako většina ústavních institucí, jejichž podoba může být stálá po dlouhá období.

Struktura a cíl práce

Vzhledem k charakteru výběru práce, která studuje jen jeden subjekt, současného českého stranického systému, je text z metodologického hlediska koncipován jako jednopřípadová studie. Případová studie je detailní analýzou případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Případem studie by měla být dostatečně ohraničená historická epizoda nebo objekt, který má jasné hranice.^{2,3} V minulosti bylo jednopřípadovým studiím vytýkáno, že nemohou poskytnout teoretická zobecňování jen na základě jednoho případu. V dnešní době však převládá názor, že z případových studií mohou být nejenom odvozovány zobecňující závěry, ba dokonce na nich mohou být prověřované teorie.⁴

V tomto případě se text práce bude snažit zanalyzovat hnutí ANO 2011 prostřednictvím teoretických přístupů populismu a anti-political-establishment a zodpovědět výzkumné otázky: „*Jak a v čem se populismus v hnutí projevuje? Jakým způsobem ANO 2011 pracuje s anti-establishment elementy? V čem se hnutí liší od etablovaných českých politických stran? Lze hnutí ANO 2011 považovat za populistickou stranu?*“.

Tyto dva koncepty byly zvoleny pro analýzu z toho důvodu, že se navzájem často prolínají a nemusí se vylučovat. Jejich společnými znaky jsou například: manicheické vnímání světa, antagonismus mezi lidem a politickými elitami a existence charismatického vůdce. Zde je nutné zmínit, že Allan Sikk, který hovoří o konceptu anti-establishment-reform parties (AERPs) poukazuje na fakt, že strany tohoto typu se rozrostly hlavně v postkomunistických zemích, tedy střední Evropě.⁵ V neposlední řadě se práce zaměří na analýzu postavení hnutí v rámci českého stranického systému od počátků jeho působení do poloviny roku 2019, tedy od vzniku hnutí ANO v roce 2012 do hlasování o vyslovení nedůvěry vládě v červnu 2019, čímž by měla přispět k dosavadnímu stavu poznání populistických tendencí stran právě na příkladu hnutí ANO.

První kapitola pracuje s teoretickými východisky, která jsou při analýze hnutí ANO využita. Prvním konceptem je koncept populismu. Jsou zde nastíněna jeho úskalí, stejně tak hlavní teoretické přístupy autorů jako jsou, Margaret Canovan, Paula Taggart, Case Muddeho, Kurta Weylanda, ale i Vlastimila Havlíka nebo Jana Bíby, a jejich základní znaky.

---

² KOŘAN, Michal. Jednopřípadová studie. *Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 2008, 29-61.*

³ ECKSTEIN, Harry. Case study and theory in political science. *Case study method, 2000, 119-164.*

⁴ KOŘAN, Michal. Jednopřípadová studie. *Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 2008, 29-61.*

⁵ HANLEY, Seán; SIKK, Allan. Economy, corruption or floating voters? Explaining the breakthroughs of anti-establishment reform parties in eastern Europe. *Party Politics, 2016, 22.4: 522-533.*

Práce bude primárně využívat přístup populismu Case Muddeho. Konkrétně bude operovat se znaky populismu z jeho minimální definice a do analýzy budou zařazeny i znaky, které nejsou sice definujícími znaky populismu, nýbrž jsou u mnoha stran pracujících s populistickými apely využívány, což pomůže provést důkladnější analýzu hnutí ANO.

Dalším teoretickým východiskem je přístup *anti-political-establishment* strany Andrease Schedlera.^{6,7} Někteří autoři používají jako zkratku termín *anti-political parties*, ale tento termín není úplně přesný. Nevymezuje se pouze vůči stávajícím politickým praktikám, ale vůči politice jako takové, proto budu používat termín *anti-political-establishment* strany a jeho zkratku APE strany.

Jelikož neméně důležitým cílem práce je i zanalyzování postavení hnutí ANO v rámci českého stranického systému, vývoji českého stranického systému v kontextu populistických stran je věnována druhá kapitola, která se mimo jiné zabývá okrajově i konceptem tří generací stran Lubomíra Kopečka a Petry Svačinové. Následující kapitola se podrobněji zaměřuje na hnutí ANO jako nový subjekt v českém stranickém systému. Zabývá se okolnostmi jeho vzniku a historií, organizační strukturou a vztahem lídra a členů hnutí. V souvislosti s českým stranickým systémem je nutné podotknout, že stranické systémy nejsou statické, jako třeba většina ústavních institucí, jejichž podoba může být stálá po dlouhá období. Stranický systém je naopak velice dynamickou a neustále se proměňující entitou, ať už se jedná o systém České republiky nebo kterékoliv jiné země.⁸

Následující dvě kapitoly jsou analytickým jádrem práce. Z hlediska intencí a rozsahu textu, byla analytická část práce rozdělena na dvě kapitoly.⁹ První kapitola se zaměřuje, kvůli genezi subjektu ANO 2011, na kvalitativní analýzu zásadních dokumentů – tj. Výzvy ANO 2011, komparativní analýzu stanov hnutí z let 2013, 2015, 2017 a 2018, programových priorit, východisek a volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny ČR 2013 a 2017 a hlavních prvků kampaní pro volby do PS PČR 2013 a 2017.¹⁰ Druhá se snaží odpovědět na předem položenou otázku, zda hnutí ANO lze považovat za populistickou stranu. Postupně zdůvodňuje, s jakými znaky populismu a *anti-political-establishment* strany

---

⁶ Podobným konceptem je i koncept *anti-establishment reform parties*, který se zabývá novými stranami, využívajícími *anti-establishment* apely ve své politice.

⁷ HANLEY, Seán; SIKK, Allan. Economy, corruption or floating voters? Explaining the breakthroughs of anti-establishment reform parties in eastern Europe. *Party Politics*, 2016, 22.4: 522-533.

⁸ CHARVÁT, Jakub; JUST, Petr. *Krise politického stranictví a noví straničtí aktéři v české politice*. Metropolitan University Prague Press, 2016.

⁹ Toto vychýlení se od struktury tezí práce je odůvodnitelné. Vzhledem k rozsahu textu, bylo vhodnější rozdělit analytickou část na dvě kapitoly.

¹⁰ Text si je vědom určité limitace, který tento typ výzkumu přináší. Analýza klíčových dokumentů přináší a priority omezenost.

a jakým způsobem ANO pracuje, a s kterými naopak ne, a to na základě zjištění z předchozí kapitoly. Tato kapitola mimo jiné také pracuje s daty Chapel Hill Expert Survey (CHES), a s analýzami MEDIANU a projektem Behavio.

Chapel Hill Expert Survey (CHES) provádí analýzy politických stran vybraných zemí EU a Evropy, v kterých se zaměřuje na hlavní otázky, s nimiž se potýká současná Evropa.¹¹ V rámci těchto analýz odpovídají oslovení experti na zadané otázky.¹² Mezi zkoumané otázky patří i otázka populismu a korupce. Konkrétně zda strany upřednostňují přímou demokracii před zastupitelskou, využívají anti-establishment a anti-elitistickou rétoriku, jsou pro snižování korupce v politice, a nebo jaké má postavení lídr ve straně.¹³

Výzkumná agentura MEDIAN zpracovala *Výzkum pro volební studio ČT*, v kterém analyzovala voliče jednotlivých stran a jejich očekávání od nové politické reprezentace. Výroky stran, s kterými souzní, a také třeba vliv aktuálních událostí jako třeba kauza Lithium nebo Čapí hnízdo na konečné rozhodování o volbě strany. Výzkumu se zúčastnilo celkem 1 557 respondentů. Vzorek byl reprezentativní pro dospělou populaci oprávněných voličů ČR podle kvótních proměnných. K dotazování respondentů MEDIAN využíval CAPI¹⁴ a CATI¹⁵ kombinace v poměru 50:50.

Výzkumná agentura Behavio provedla analýzu voleb do PS PČR 2017 nesoucí název *VOLBY 2017: Volební rozhodování, kampaně a povolební realita*, v které provedlo dvě měření.¹⁶ Závěry z analýzy Behavio jsou reprezentativní pouze za online populaci, neboť obě dvě skupiny respondentů používají pravidelně internet a sběr dat probíhal v obou případech pomocí online dotazníků.

V poslední řadě je nutné podotknout, že hnutí ANO 2011 bylo od svého vzniku analyzováno již v mnoha odborných pracích i v rámci teoretického konceptu populismu, business-firm parties či teoretických konceptů nových stran. Je ale zcela přirozené, že zájem v rámci výzkumu politických stran se bude na takové případy zaměřovat.

---

¹¹ V mém výzkumu jsou důležité analýzy z roku 2014 a 2018.

¹² V nejnovější analýze z roku 2018 odpovídalo 228 politologů na otázky týkající se celkem 132 zemí z 14 států EU.

¹³ Ve výzkumu CHES 2014 odpovídalo na zadané otázky týkající se 268 stran v 31 zemích Evropy celkem 337 expertů. Bylo analyzováno také 9 stran z českého stranického systému celkem 15 experty. Ve výzkumu CHES 2017 odpovídalo na zadané otázky celkem 228 expertů analyzujících pozici 132 stran ve 14 členských státech EU. V České republice se předmětem výzkumu stalo 9 stran, které byly analyzovány 14 experty. V tabulkách v příloze jsou uvedeny data v průměrech a pro přehlednost v závorkách směrodatné odchylky.

¹⁴ Osobní dotazování s využitím notebooků.

¹⁵ Telefonické dotazování na mobilní telefony a pevné linky.

¹⁶ Jedno týden před volbami, kterého se zúčastnilo 972 respondentů, a druhé týden po volbách, kterého se zúčastnilo 921 respondentů. Výběr respondentů dále probíhal na základě kvót podle věku, pohlaví, minulého volebního chování, vzdělání atd. Analýza například zjistila, jaká byla výrazná hesla kampaní, jak moc byli lidé schopni přiřadit správně slogan nebo jakou by si přáli povolební koalici.

1. *Teoretická východiska*

1.1. *Populismus*

Pojem populismus bývá politology označován za široký a obtížně uchopitelný koncept bez jednoznačné definice, která by byla aplikovatelná na veškeré existující případy.¹⁷ Jedná se bezesporu o obtížně definovatelný termín v rámci sociálních věd a odborného politologického diskurzu. V mediálním a veřejném prostoru je používán s výrazně odlišným významem, než jak s ním pracují teoretici v akademické literatuře. Populismus je ve svém základu chápán jako něco negativního, proto bývá často zaměňován s demagogií. Tyto dva pojmy se navzájem mohou doprovázet, ale nemusí tomu tak nutně vždy být.^{18,19}

Teoretikům se zatím doposud nepodařilo vytvořit jednu ideální definici populismu, aby došlo k zahrnutí veškerých zásadních znaků a podmínek populismu do jedné teorie, která by zároveň dokázala pokrýt všechny existující případy. Pokud by přeci jen došlo k vytvoření ideální definice tohoto konceptu, Margaret Canovan upozornila na fakt, že nelze nalézt případ, který by splňoval veškerá teoretická východiska, neboť každá země má svá specifika a vlastní kontext, což přináší různorodé formy populismu.²⁰

Allan Sikk tento koncept dokonce rovnou zavrhne a odmítá jeho další používání pro jeho velmi nízkou analytickou úroveň a nejasnost. Tvrdí, že kvůli nejasné definici a absenci jasných charakteristických znaků a operačních kritérií bývá mnoho nových stran označováno za populistické a dostávají se tak do jedné skupiny s charakteristicky značně odlišnými stranami, které vykazují různou mírou demokratičnosti.²¹ V akademickém prostředí tedy také dochází k tomu, že strany s různým historickým pozadím, apelem na voliče, politickým programem a voličskou základnou jsou označovány za populistické.

V tomto ohledu situaci ani nepomáhají rozmanitá pojetí populismu a debata o tom, zda se v jeho případě jedná o ideologii, *thin-centred* ideologii, myšlenkovou konstrukci, politickou strategii nebo komunikaci. Široce využívaná je koncepce populismu jako *thin-centred* ideologie či „zředěné ideologie“.^{22,23,24} Nejedná se o celistvou ideologii, která by obsahovala celý výklad společnosti a člověka, jako je tomu u klasických ideologických tradic.

---

¹⁷ PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, 2005.

¹⁸ HAVLÍK, Vlastimil; PINKOVÁ, Aneta. Populisté, protestní strany, outsideři? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter*, 2012, 2.

¹⁹ SIKK, Allan. *Parties and populism*. 2009.

²⁰ HAVLÍK, Vlastimil; PINKOVÁ, Aneta. Populisté, protestní strany, outsideři? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter*, 2012, 2.

²¹ SIKK, Allan. *Parties and populism*. 2009.

²² MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

Zaměřuje se výhradně jen na některé atributy společenského a politického života, především na podoby politických procesů a strukturu politické moci. V tomto pojetí na sebe může navazovat další velmi odlišné ideologie.^{25,26} Základními koncepty jsou „dobrý lid“ a „zkorumpované elity“, jenž mezi sebou mají antagonistický vztah. Paul Taggart také nevnímá populismus jako plnohodnotnou ideologii, i když připouští, že některé znaky ideologie splňuje. Dle něj se jedná o vágní a špatně uchopitelný koncept postrádající klíčové hodnoty.²⁷

K populismu jako způsobu politické komunikace či komunikační strategii přistupují například Pierre-André Taguieff²⁸ nebo Jan Charvát²⁹. Podle nich se jedná pouze o způsob politického jednání a styl politické propagandy. V zásadě obsahuje výše uvedený antagonistický vztah mezi lidem a elitou. Cílí na „obyčejného člověka“ a nabízí mu jednoduchá řešení aktuálních problémů a slibuje ochranu před politickými elitami, které se jen snaží o podryvání jeho suverenity a zbavení ho veškerých práv, i politických. Taguieff mluví o populismu protestu a populismu současnosti, z hlediska populismu jako politické komunikace. Populismus protestu se vymezuje nejenom vůči politickým elitám, tak jak je pojem elita vnímán jinými typologiemi. Jedná se o elity sociální, ekonomické či kulturní, proti kterým stojí neposkvrněný, morálně čistý lid, jenž je zde spojován s národem. Anti-politická rétorika je zde doplněna o rétoriku proti imigrantům či cizincům, kteří chtějí lidu vnutit svou kulturu, tradice, zvyky a chtějí užívat jeho bohatství.^{30,31} Kurt Weyland³² považuje populismus za pouhý nástroj či strategii k získání, vykonávání a udržení si politické moci.

Existuje celá řada typologií populismu. Všechny tyto zmíněné typologie pracují se základním východiskem „my versus oni“. To je také případ Margaret Canovan,³³ která si všímá různých klíčových rozdílů, a proto přichází s rozlišením mezi populismem agrárním a politickým. Při vytvoření těchto dvou typologií využívá řadu populistických hnutí napříč

---

²³ TAGGART, Paul. *Populism: Concepts in the Social Sciences*. Philadelphia: Open, 2000.

²⁴ CANOVAN, Margaret. Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. In: *Democracies and the populist challenge*. Palgrave Macmillan UK, 2002. p. 25-44.

²⁵ Ideologie zředěné nebo plnohodnotné, jako komunismus, nacionalismus, socialismus a environmentalismus. Pojem *zředěná ideologie* konceptualizoval ve své práci Michael Freedon. Jsou to ideologie, které nenabízí komplexní vizi společnosti, ale soustředí se pouze na některé aspekty společenského života. Plnohodnotné ideologie nabízí celistvou ideologii.

²⁶ FREEDEN, Michael, *Is Nationalism a Distinct Ideology?* Political Studies [online]. 1998. s.750

²⁷ TAGGART, Paul. *Populism: Concepts in the Social Sciences*. Philadelphia: Open, 2000.

²⁸ TAGUIEFF, Pierre-André. Political science confronts populism: from a conceptual mirage to a real problem. *Telos*, 1995, 1995.103: 9-43.

²⁹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Portál, 2007.

³⁰ Anti-politickou rétoriku má společnou právě s konceptem *anti-political-establishment* strany.

³¹ TAGUIEFF, Pierre-André. Political science confronts populism: from a conceptual mirage to a real problem. *Telos*, 1995, 1995.103: 9-43.

³² WEYLAND, Kurt. Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. *Comparative politics*, 2001, 1-22.

³³ CANOVAN, Margaret. *Populism*. Houghton Mifflin Harcourt P, 1981.

historií po celém světě. Agrární populismus dále detailněji rozděluje na populismus zemědělců, rolníků a intelektuálů a farmářská hnutí ze Severní Ameriky, která usilují o větší zásahy vlády, aby zmírnila dopady bankovních a dopravních zájmů. Například za populismus zemědělců považuje německé agrární hnutí z 90. let 19. století. Politický populismus rozděluje na čtyři podtypy: populismus demokratický, populismus diktátorský, reakční populismus a populismus politiků.

Podle Case Muddeho lze rozlišovat mezi agrárním, ekonomickým a politickým populismem na základě kritérií politického apelu, komunikace a územního vývoje.³⁴

I v českém prostředí existuje řada typologií a teoretických přístupů k populismu, avšak v mezinárodním měřítku je na české akademické půdě politologických studií zabývajících se populismem pomálu. Radek Buben, Vladimíra Dvořáková a Jan Němec³⁵ ve své knize zpracovali odborný rozbor populismu, ve kterém využili Di Tellovu koncepci populismu.³⁶ Další knižní publikace z českého prostředí pojednávající o populismu se zabývá zeměmi středovýchodní Evropy.³⁷ Jan Bíba³⁸ se v jedné ze svých prací zabývá vztahem populismu, emancipace a demokracie, tedy tím, zda je možné najít v populismu moment, který by mohl přispět k demokratizaci liberální demokracie a zda by bylo možné vnímat populismus jako logiku využívanou k různým formám emancipace a prohlubování demokracie.

Co se týče budoucího vývoje stran s populistickými tendencemi obecně, aktuálně probíhá výzkum *Populism and Political Parties Expert Survey* (POPPA)³⁹, který je momentálně ve fázi shromažďování dat. Výzkum byl započat na jaře roku 2018 a jeho hlavním cílem je poskytnout lepší porozumění klíčovým stranickým charakteristikám souvisejícím s populismem a politické reprezentace, než zastávání se jedné definice populismu, na základě které by byly politické subjekty klasifikované jako populistické nebo nikoliv.⁴⁰

---

³⁴ MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

³⁵ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra; BUBEN, Radek; NĚMEC, Jan. *Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Sociologické nakladatelství (SLON), 2012.

³⁶ Toto pojetí je vhodnější pro země Latinské Ameriky než v soudobém evropském prostředí.

³⁷ HAVLÍK, Vlastimil, et al. *Populist Political Parties in East-Central Europe*. Masarykova univerzita, 2012.

³⁸ BÍBA, Jan. Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie*/Populism and Representative Democracy: Towards the Possibility of Populism as an Emancipatory Strategy. *Politologická revue*, 2013, 19.1: 87.

³⁹ About the Expert Survey | POPPA - Populism and Political Parties Expert Survey. About the Expert Survey | POPPA - Populism and Political Parties Expert Survey [online].[cit. 26.04.2018]. Dostupné z: <https://poppa-data.eu>.

⁴⁰ Autory výzkumu, Maurice J. Maijerse a Andreje Zaslova, jsem kontaktovala prostřednictvím e-mailové komunikace 17. června 2019. Bohužel jsem od nich neobdržela žádnou reakci.

1.1.1. Základní znaky populismu

Všechny výše zmíněná ideová východiska populismu mají společných několik charakteristických rysů. Francisco Panizza⁴¹ definoval „analytické jádro“ populismu, o kterém převážně panuje akademický konsensus. Toto takzvané analytické jádro populismu se skládá z tří blízce propojených znaků: 1) „lidé“ a „elity“ jsou vnímány jako homogenní entity, 2) důraz na antagonistickou povahu vztahu mezi těmito dvěma aktéry, 3) „lid“ je vnímán jako morálně čistý a suverénní.

Prvním společným znakem jsou klíčoví aktéři populismu: lid, elity a často také vůdce. Lid je suverén a představitel těch nejušlechtlejších hodnot, vlastností a nositel ctnosti a moudrosti. Ačkoliv se na lid obrací ve svých apelech většina politiků, populisté ho vnímají jako homogenní skupinu s často privilegovanou pozicí. Odmítají rozdělení společnosti do skupin a tříd, ať už podle sociálního statutu, rasy nebo náboženského vyznání. Lid je hromadným, jednolitým aktérem, jehož zájmy jsou kolektivní, stejně tak jsou kolektivní jeho hodnoty a vědomí. Jeho vůle je jednotná a všemu nadřazená. Lid (občané, často „obyčejní lidé“) se odlišuje od vládnoucích elit, které mají „své zvláštní zájmy“ a nejsou schopny hájit práva lidu a často se je snaží sabotovat.⁴²

Podstatou populistů je konstrukce nepřátel, která pak dává vzniknout pojmu *lid*, jehož zájmy zastupují. Kdyby nebyli nepřátelé, neměli by se vůči čemu vymezovat. Pojem lid v populistické rétorice má často dvojnásobný význam – lid jako výše zmíněný jednolitý, hromadný aktér a zároveň jako politická skupina, která je svými nepřáteli fakticky vyděděna z politiky.⁴³ V populistickém pojetí tedy dochází ke splynutí dvou pojmů: *plebs* (vyloučený lid) a *populus* (politický lid). Tedy k tomu, že část lidu (*plebs*) tvrdí, že je jediným legitimním populem a chce působit jako celek společenství.⁴⁴ Paul Taggart⁴⁵ ve své koncepci nepoužívá pojem *lid*, kvůli jeho nejednoznačnosti, jako jeden ze základních prvků populismu. Zdůrazňuje, jak už dříve Margaret Canovan⁴⁶ podotkla, že se jedná o velice široký pojem,

---

⁴¹ PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, 2005.

⁴² KUBÁT, Michal; MEJSTRÍK, Martin; KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017.

⁴³ BÍBA, Jan. Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie*/Populism and Representative Democracy: Towards the Possibility of Populism as an Emancipatory Strategy. *Politologická Revue*, 2013, 19.1: 87.

⁴⁴ LACLAU, Ernesto. *On populist reason*. Verso, 2005.

⁴⁵ TAGGART, Paul. *Populism: Concepts in the Social Sciences*. Philadelphia: Open, 2000.

⁴⁶ CANOVAN, Margaret. 'People', Politicians and Populism. *Government and Opposition*, 1984, 19.3: 312-327.

který je různými populisty různě chápán a používán, proto ho nahrazuje pojmem *heartland*⁴⁷, neboť je podle něj výstižnější. Tento pojem odkazuje na idealizovaný obraz lidí žijících na idealizovaném místě nesoucí stejný název, nejedná se ovšem o utopickou koncepci.

Heartland je populisty vytvářen retrospektivně z minulosti, je pro ně popisem reality, která byla, ale už není. *Heartland* v Taggartově pojetí odvozuje své ušlechtilé hodnoty od onoho místa, odkud pochází. Toto pojetí často hraničí s nacionalismem, a proto jeho koncepce, i když je známá, není moc oblíbená. Populisté se výslovně definují, kdo je tím „lidem“, záměrně vyhýbají, aby mohli získat co nejširší možnou skupinu potencionálních voličů. Používají lidová označení: lid, občané, voliči, veřejnost, aby se co nejvíce přiblížili lidu.⁴⁸

Dalším znakem je zobrazování antagonistického vztahu mezi „lidem“ a „elitami“. Protikladem „nezkaženého“ lidu jsou „zkorumpované“ elity, které jsou ztělesněním těch nejhorších hodnot a vlastností. Populisté tvrdí, že občané nejsou reprezentováni politickými elitami, které byly zvoleny k moci. Obviňují elity z nadřazování a upřednostňování vlastních zájmů, které se zdaleka neblíží zájmům lidu. Politiky označují za „bandu“ neschopných, zkorumpovaných elitářů, kteří sledují jen své zájmy a vlastní prospěch a tvoří si uzavřený kartel. Je nutné poznamenat, že populisté se nevymezují vůči celému režimu a demokracii jako takové, ale pouze vůči stávajícímu politickému establishmentu, který zradil voliče a využil jejich důvěru. Nerozlišují mezi opozicí a stranami, které jsou ve vládě.

Všechny aktéry vnímají jako politický establishment a sebe jako za jedinou opozici.⁴⁹ Zobrazují sami sebe jako reprezentanty a obránce lidu a „čisté politiky“. Bojovníky proti korupci, kteří usilují o znovuobnovení důvěry mezi lidem a politickou elitou. Tento antagonistický apel a hněv proti establishmentu a elitám sdílejí s koncepcí Andrease Schedlera⁵⁰, stran proti politickému establishmentu, kterou rozebírám podrobněji níže. Tuto podrobnost sám Schedler vnímá jako povrchní, neboť dle něj se populisté vymezují hlavně vůči ekonomickým elitám, avšak jeho koncept je velmi blízký politickému populismu v pojetí Margaret Canovan⁵¹ nebo Case Muddeho⁵².

Populisté sami sebe staví do role jediného ochránce a reprezentanta všech zájmů lidu, který je morální a čistý představitel suverenity. Tvrdí, že vládní politické strany ukradly moc

---

⁴⁷ Lid neznamená nic jiného než obyvatele *heartlandu*, abychom pochopili, co populisté myslí tím lidem, musíme pochopit, jak si *heartland* definují.

⁴⁸ HAVLÍK, Vlastimil, et al. *Populist Political Parties in East-Central Europe*. Masarykova univerzita, 2012.

⁴⁹ Tamt.

⁵⁰ SCHEDLER, Andreas. Anti-political-establishment parties. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

⁵¹ CANOVAN, Margaret. *Populism*. Houghton Mifflin Harcourt P, 1981.

⁵² MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

lidu a využívají ji ve svůj vlastní prospěch.⁵³ Problém nespátřují v politických institucích a mechanismech systému, ale v chování politických elit, kteří zneužívají systém zastupitelské demokracie. Rozhodovací procesy navrhuji přeměnit tak, aby měli občané možnost přímého rozhodování a aby došlo k navrácení politické moci zpátky k lidem, třeba rozšiřováním mechanismů přímé demokracie. Nastolení přímé demokracie⁵⁴ nemusí být nezbytným cílem populismu, ale klade velký důraz na svrchovanost lidu a obecnou vůli, která je nadřazená zájmům elity. Jejich vztah k reprezentativní demokracii je skeptický, neboť ji vnímají jako elitářskou, která vytváří podmínky umožňující nadřazení určitého segmentu populace na úkor běžné populace. Nepožadují však odstranění politické reprezentace jako takové, nýbrž o její revizi a případnou implementaci nástrojů přímé demokracie.⁵⁵

V čele populistické strany stojí zpravidla silný, výrazný vůdce, který se vydává za obhájce práv a zájmů lidu proti politickému establishmentu. Musí být charismatický natolik, aby dokázal upoutat masy, které jsou zejména ve vztahu k politice pasivní, a také samotný „běžný lid“. Vůdce má být charismatický a výjimečný, současně musí být nepolitický a být vnímán jako „jeden z lidu“.⁵⁶

1.1.2. Teoretický přístup k populismu podle Case Muddeho

Stanovení si základních znaků populismu a využití tohoto termínu při analýze s sebou nese řadu překážek, hlavně co se týče určení metodologie a operacionalizace jeho znaků. Jedním z problematických znaků populismu, s kterým řada autorů operuje, je charisma a charismatické vůdcovství. Charismatické vůdcovství je zcela nemožné metodologicky uchopit a pracovat s ní v empirických studiích, stejně tak i tvrzení, že strana nabízí rychlá a jednoduchá řešení. Cas Mudde sám upozorňuje na fakt, že populismus je většinou vnímán jako oportunistická politika s cílem zalíbit se a získat si co nejvíce voličů a tzv. si „koupit“ jejich podporu líbivými výroky⁵⁷ a sliby raději než racionální hledání té nejlepší možnosti.⁵⁸ Jak

---

⁵³ HAVLÍK, Vlastimil, et al. *Populist Political Parties in East-Central Europe*. Masarykova univerzita, 2012.

⁵⁴ Je nutné poznamenat, že za přímou demokracii jsou často vydávány akty nepřímé demokracie jako přímá volba prezidentů, hejtmanů, starostů atd.

⁵⁵ BÍBA, Jan. Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie*/Populism and Representative Democracy: Towards the Possibility of Populism as an Emancipatory Strategy. *Politologická Revue*, 2013, 19.1: 87.

⁵⁶ KUBÁT, Michal; MEJSTRÍK, Martin; KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017.

⁵⁷ Jako například snižování daní před volbami nebo slibování výhod všem obyvatelům bez jiných extra nákladů.

⁵⁸ Také upozorňuje na časté zaměňování populismu s demagogií a oportunismem. Je si vědom, že v akademickém prostředí nepanuje konsensus o definici populismu, avšak většina definic pracuje alespoň s dvěma stejnými pojmy *lidem* a *elitou* a vztahem mezi nimi.

můžeme ale zjistit, co strana myslí „populisticky“? Při určení si základních znaků populismu⁵⁹ budu vycházet z definice populismu Cas Muddeho, který vnímá populismus jako *thin-centred* ideologii, která se vyznačuje určitými znaky, na rozdíl od konceptů populismu, které ho vnímají jen jako pouhý komunikační nástroj.⁶⁰

On sám vnímá populismus jako ideologii, která rozděluje společnost na dvě homogenní a antagonistické skupiny, kterými jsou *čistý lid* a *zkorumpovaná elita*, a která říká, že politika by měla být odrazem společné vůle lidu.^{61, 62}

Jako častý atribut populismu považuje i Cas Mudde charismatické vůdcovství a přímou komunikaci s lidem. Poukazuje však, že charisma vůdci pouze pomáhá prosadit se a usnadňuje populismus, než aby bylo jeho definicí.⁶³ Většina autorů se neshodne na tom, zda se jedná o důležitý znak v definici tohoto pojmu. A někteří dokonce uvádí příklady stran, které byly populistické, aniž by disponovaly charismatickým lídrem.⁶⁴ Co se týče populistických lídrů, není úplně pravidlem, že pochází zvenčí establishmentu. Řada úspěšných lídrů, jako například Viktor Orbán (Fidesz), Silvio Berlusconi (FI) a Pim Fortuyn (LPF) byli už před svou politickou kariérou napojeni na politické a ekonomické elity bez toho, aniž by byli jejich součástí.⁶⁵ Za úspěchem populistických aktérů v současné době bezpochyby stojí všeobecný trend společnosti tíhnout k silnému vůdci a preferování přímé komunikace mezi lídry politických stran a voliči.⁶⁶

Definovat, co se skrývá pod pojmem *lid*, je velmi obtížné. Totiž zda se jedná o určitou skupinu lidí, či prázdný pojem, který se odkazuje spíše k imaginární komunitě, než k nějaké reálné skupině lidí, stejně jako nacionalisté používají termín *národ*. Havlík a Pinková upozorňují na fakt, že populisté mohou v praxi často záměrně tento termín používat tak, aby nebylo jasné, na jakou skupinu lidí se odkazují, což jim umožňuje působit na širší skupinu obyvatelstva.⁶⁷ Jasněji definovatelné jsou věci, vůči kterým se populisté vymezují. V populistické rétorice hraje *anti-party sentiment* významnou roli, neboť populisté říkají, že

---

⁵⁹ S kterými budu pracovat ve své práci a s kterými budu analyzovat hnutí ANO 2011.

⁶⁰ V mé práci není tak podstatné, zda se v případě populismu jedná o ideologii, *thin-centred* ideologii nebo komunikační prostředek. Důležité je najít jádro tohoto konceptu, tedy základní znaky, kterými se vyznačuje.

⁶¹ MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

⁶² Mudde se snaží také najít odpověď na otázku, proč tolik lidí v dnešní době podporuje populistické myšlenky a politiky. Jako jeden z důvodů spatřuje fakt, že lidé od politiků v dnešní době očekávají více, neboť dosahují vyššího vzdělání a proto se cítí být kompetentnější posuzovat činy politiků. Už jim nestačí, aby za ně politici mysleli a rozhodovali. Domnívají se, že přesně ví, co práce politika obnáší, a že by ji dokázali dělat lépe. Jak je vidět, vztah lidu a elity se značně proměnil za poslední uplynulé desetiletí.

⁶³ MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

⁶⁴ PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, 2005.

⁶⁵ MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

⁶⁶ Tamt.

⁶⁷ HAVLÍK, Vlastimil; PINKOVÁ, Aneta. Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter*, 2012, 2.

politické strany poškodily vztah mezi lidry a jejich stoupenci tím, že upřednostňují vlastní zájmy nad zájmy lidu a uměle dělí společnost na homogenní skupiny. Nejsou proti všem politickým stranám jako takovým, nýbrž proti stranám zavedeným, a volají po stranách nových. Populisté mluví ve jménu lidu a chtějí ho emancipovat tím, že ho upozorňují na jeho útlak ze strany elity, jejíž politika nereflektuje jeho zájmy a potřeby. V politice upřednostňují experty, kteří nemění přání lidu, pouze zajišťují, aby se přání a vůle lidu uskutečnily nejlepším možným způsobem.⁶⁸

Dalším charakteristickým znakem populismu je upozorňování na zkorumpovanost politických elit a jejich skandály. Tento znak má populismus společný s konceptem *anti-political-establishment* strany, jemuž se podrobněji věnuji níže.

Kvůli výše zmíněným důvodům a argumentům bude práce operovat s následujícími pěti znaky populismu, které vychází z definice Case Mudda:

- 1) Lid a elita jako dvě homogenní entity.
- 2) Antagonistická povaha vztahu mezi lidem a elitou.
- 3) Lid jako morálně čistý suverén.
- 4) Zkorumpovaná elita.
- 5) Anti-party sentiment.⁶⁹

Jelikož cílem mé práce není pouze zjistit, zda hnutí ANO 2011 je či není populistické a do jaké míry, nýbrž také určit, jakým způsobem s populismem pracuje a jak se v hnutí populismus projevuje, budu v analýze pracovat také se znaky, které nejsou sice klíčovými ani definujícími, nýbrž se u mnoha stran využívajících populistické apely vyskytují:

- 1) Jednoduchá hesla.
- 2) Ústřední a silná pozice lídra ve straně.
- 3) Zobrazování lídra jako „jednoho z lidu“.
- 4) Zjednodušení výroků a jazyka v komunikaci, aby se co nejvíce přiblížili „obyčejnému“ lidu.
- 5) Téma korupce.^{70,71}

---

⁶⁸ MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.

⁶⁹ Tamt.

⁷⁰ SCHEDLER, Andreas. Anti-political-establishment parties. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

⁷¹ KUBÁT, Michal; MEJSTŘÍK, Martin; KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017.

1.2. *Anti-political-establishment strany*

Rozsáhle užívaný koncept populismu se v řadě ohledů překrývá s konceptem stran proti politickému establishmentu (*anti-political-establishment parties*^{72,73,74,75}). Tento termín zavádí Andreas Schedler⁷⁶ pro politické strany, jejichž společným prvkem dominujícím v apelu na voliče je nedůvěra ve stávající politický establishment, jeho instituce i představitelé, které označují za neefektivní a často zkorumpované. Sebe potom považují za vyzyvatele stávajícího establishmentu jako celku, bez ohledu na to, zda se vymezují vůči stranám vládním či opozičním.

Někteří autoři pro označení politických stran s výše rozebranou rétorikou upřednostňují koncept APE stran, neboť koncept populismu považují za velmi problematický z hlediska politické vědy. Z metodologického hlediska ho vnímají jako těžko uchopitelný teoretický přístup s široce formulovanou definicí, který se stává inkluzivním, neboť bývá také často doplňován přídatnými jmény a předponami (neo-populismus, centristický populismus, nový populismus, pravicový populismus, národní populismus atd.)⁷⁷, což v důsledku vede k tomu, že pod tento koncept bývají často zařazovány případy, které zdaleka nesplňují rysy tradičního populismu, tak jak je používán v akademickém prostředí.⁷⁸ Další problém spatřují ve změně významu termínu podle toho, v jakém diskurzu se používá (např. v politickém, mediálním, veřejném atd.), který se značně odlišuje od významu, jak je vnímán na akademické půdě.

Anti-political-establishment aktéři využívají několik strategií za účelem odlišení se od zavedených politických stran, kterými se prezentují jako outsideri vzbuzující naději a důvěru. K vybudování si důvěry mezi voliči uplatňují kroky, jež jsou běžně využívány tradičními stranami, ale kladou velký důraz na nepolitičnost a zobrazování sebe sama jako nepolitických aktérů. Usilují o to, aby i širokou veřejností byli vnímáni jako aktéři, kteří jednájí mimo stranický systém. Snaží se být odlišní a vnímají sebe sama jako hnací motory politických

---

⁷² Někteří autoři používají jako zkratku termín *anti-political parties*, ale tento termín není úplně přesný. Nevymezuje se pouze vůči stávajícím politickým praktikám, ale vůči politice jako takové. Ve své práci budu používat termín *anti-political-establishment* strany a jeho zkratku APE strany, neboť se jedná o terminus technicus, a z tohoto důvodu ho nebudu překládat do češtiny.

⁷³ MAYORGA, René A. *Neopopulist actors and democracy in Latin America: a comparative analysis of Peru, Brazil, and Bolivia*. Brandes & Apsel, 1995.

⁷⁴ KINGSTONE, Peter Rami. *Shaping business interests: the politics of neo-liberalism in Brazil, 1985-1992*.

⁷⁵ BARR, Robert R. *Populists, outsiders and anti-establishment politics*. *Party Politics*, 2009, 15.1: 29-48.

⁷⁶ SCHEDLER, Andreas. *Anti-political-establishment parties*. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

⁷⁷ SIKK, Allan. *Parties and populism*. 2009.

⁷⁸ Tamt.

změn. Tam, kde dochází v politice ke konfliktům, neshodám a korupčním skandálům, se prezentují jako nosiči smíru a volí kontrastní styl politiky volající po změně.

Důležitým atributem je atribut novosti.⁷⁹ Většina APE stran jsou strany nové, což je staví do privilegovaného postavení k formulování svých stanovisek a slibů na změny. Aby si získaly důvěryhodnost, nemohou logicky začít své anti-stranické, anti-elitistické, anti-politické apely a rétoriku zevně politického systému a politických institucí, které samy kritizují. Zakladateli jsou často laici bez předchozí politické zkušenosti a nebo ti, kteří se oddělili od zavedených politických stran. Dále to mohou být bohatí podnikatelé, snažící se zpřetrhat symbiotické vazby na zavedené strany založením politické strany a zahájením vlastní kandidatury.⁸⁰

APE strany odmítají umístění na pravolevé ose stranicko-politického kontinua, které vnímají jako zastaralé, ale dříve či později jsou dynamikou politické soutěže nuceni zaujmout místo na této tradiční ose. Vyobrazují politický svět v trojúhelníkové symbolice, kde se nachází tři aktéři: politická třída jako ti zlomyslní, lid jako nevinné oběti a oni jako vykupitelé, zachránci.⁸¹ Často pracují se štěpící linií mezi politickým establishmentem na straně jedné a lidem na straně druhé. Tato linie je základem pro politický konflikt, ke kterému dochází mezi publikem a politikou, voliči a stranami, občany a politiky, většinou a elitou, lidmi a politickým establishmentem. Svou opozici vnímají více jako své nepřátele než jako své protihráče nebo účastníky stejné politické soutěže.

Veřejné činitele častěji termínem „*political class*“^{82,83}. Tvrdí, že degenerovali v úzkou skupinu a stali se politiky profesionály. Tento pojem využívají za účelem poukázat na tři základní premisy: všichni politici si jsou navzájem rovni, jsou iracionální^{84,85} a mají moc. Viní politický establishment z utváření uzavřeného kartelu, který se skládá z tradičních stran, mezi kterými nejsou žádné než povrchové rozdíly, a tak společně čelí jen jedné opozici – stranám proti politickému establishmentu.

Nejen v předvolebních kampaních, ale obecně v procesu politické komunikace, kladou velký důraz na boj proti korupci a neschopným a zkorumpovaným politikům. Jejich útoky

---

⁷⁹ Ve smyslu anglického pojmu *newness*.

⁸⁰ SCHEDLER, Andreas. Anti-political-establishment parties. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

⁸¹ Tamt.

⁸² Termíny politická třída nebo politická elita, oba často spojovány s kariérismem, elitářstvím a osobním zájmem, odkazují na poměrně úzkou skupinu aktivistů, kteří jsou v politice velmi aktivní a mají velký vliv na utváření politiky státu. Jak Max Weber poznamenal, žijí nejen „pro politiku“ – jako notáblové za starých dob – ale dělají svou kariéru i „mimo politiku“ jako političtí experti nebo odborníci různých sfér veřejné správy.

⁸³ WEBER, Max, et al. *Politics as a Vocation*. 1965.

⁸⁴ Iracionalitu politiků a rozdíly mezi různými typy iracionalit více rozvádí Jürgen Habermans. Rozlišuje mezi kognitivně-instrumentální iracionalitou, normativní iracionalitou a expresivní.

⁸⁵ HABERMAS, Jürgen. *Reason and the Rationalization of Society*. Beacon Press, 1981.

jsou založeny na nadměrném zobecňování. Jakýkoliv důkaz o politickém selhání – korupční skandál, sexuální skandál, řízené znehodnocení měny atd. – je považován za přesvědčivou evidenci o selhání strany nebo politického systému jako celku.⁸⁶

---

⁸⁶ SCHEDLER, Andreas. Anti-political-establishment parties. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

2. Vývoj českého stranického systému v kontextu populistických stran

Ještě do roku 2010 byl český stranický systém označován politology za strukturovaný a poměrně stabilní⁸⁷, někdy se objevuje i pojem křehká stabilita^{88,89,90}, jelikož zde byly hlavní politické strany, které vykazovaly určitou kontinuitu, stabilní elektorát a vzorce volební geografie a to i přesto, že se v prostoru liberálního středu projevovaly určité prvky nestability, kde se vystřídala řada menších stran. Sněmovní volby v roce 2010, o kterých se mluví jako o *volebním* či *politickém zemětřesení*⁹¹, a předčasné volby v roce 2013 změnily představy o strukturovanosti českého stranického systému. Došlo k odklonu voličů od etablovaných politických stran, namísto kterých se voliči začali ve vyšší míře ohlížet po nových alternativách. Tím došlo k výraznému odlivu voličské podpory zavedených stran. Převážně se jednalo o voliče širokého středu, kteří volili nové strany či hnutí, od roku 2013 zejména ANO 2011^{92,93}. Tento odliv byl zřejmý nejvíce z propadu volební podpory dvou dříve nejsilnějších stran, ODS a ČSSD.⁹⁴

Voliči hlasovali pro nové, do té doby nezastoupené strany v parlamentu a do PS PČR se tak v roce 2010 dostaly strany TOP 09 a Věci veřejné (VV). V souvislosti s vlastnostmi, programovým zaměřením, stranickou organizací a způsobem, jakým VV vedly svou předvolební kampaň, o ní politologové mluvili jako o příkladu strany-obchodní firmy (*business-firm party*)^{95,96} nebo také jako o protestní. Strana byla dokonce zařazována do

---

⁸⁷ KLÍMA, Michal. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Sociologické nakladatelství (Slon), 2015.

⁸⁸ CHARVÁT, Jakub; JUST, Petr. *Krise politického stranictví a noví straníční aktéři v české politice*. Metropolitan University Prague Press, 2016.

⁸⁹ ŠEDO, Jakub. *Volební systémy postkomunistických zemí*. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007.

⁹⁰ LINEK, Lukáš; LYONS, Pat. *Dočasná stabilita?: volební podpora politických stran v České republice v letech 1990-2010*. Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2013.

⁹¹ KOPEČEK, Lubomír; SVAČINOVÁ, Petra. Kdo rozhoduje v českých politických stranách? Vzestup nových politických podnikatelů ve srovnávací perspektivě. *Středoevropské politické studie*, 2015, 17.2: 178-211.

⁹² Podle analýzy voličských přesunů mezi sněmovními volbami v letech 2010 a 2013 k ANO 2011 přešly 4 % voličů ČSSD, 23 % voličů ODS, 19 % voličů TOP 09, 19 % voličů VV, 1 % voličů KSČM, 11 % ostatní a 23 % nevoličů.

⁹³ HAVLÍK, Vlastimil. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Masarykova univerzita, 2014.

⁹⁴ CHARVÁT, Jakub; JUST, Petr. *Krise politického stranictví a noví straníční aktéři v české politice*. Metropolitan University Prague Press, 2016.

⁹⁵ Stejně tak bývá vnímána strana ANO 2011, která je právě kvůli své organizaci s VV často srovnávána. Podnikatelé jako zakladatelé ve stranách-firmy hrají dominantní roli. Obklopují se svým úzkým okruhem manažerů z vlastní firmy a v politice uplatňují podnikatelské postupy. Vyznačují se malou členskou základnou, téměř žádnou organizační strukturou, dominantním postavením lídrů a minimálním programem.

⁹⁶ HOPKIN, Jonathan; PAOLUCCI, Caterina. The business firm model of party organisation: Cases from Spain and Italy. *European journal of political research*, 1999, 35.3: 307-339.

skupiny populistických formací. Věci veřejné (VV) v čele s podnikatelem Vítem Bártoou se kriticky vymezovaly vůči zavedeným stranám, zdůrazňovaly korupci politiků a snažily se o zavedení referend na všech úrovních a o prosazení prvků přímé demokracie, od volby starostů po volbu prezidenta. Ve svém programu se mimo jiné věnovaly také „nepřízřusobivým občanům“, navýšení počtu policejních hlídek v problémových lokalitách a vymezovaly se vůči velkým, tradičním stranám jako ČSSD a ODS, jež byly označovány za *politické dinosaury*.^{97,98}

TOP 09 nebyla na rozdíl od VV vnímaná jako protestní nebo populistická strana, jako jediná z nových sněmovních stran měla čitelný program, ve kterém vycházela z myšlenek konzervatismu a proevropským přístupem k zahraniční politice. Cílila zejména na pravicové voliče, kteří byli nespokojeni se stávajícím fungováním ODS. Využila dvou výrazných osobností – předsedy strany Karla Schwarzenberga a exministra financí Miroslava Kalouska, který se výrazně zasloužil o vznik této strany.

Předčasné volby do dolní komory v roce 2013 můžeme vnímat jako jakési dovršení *politického zemětřesení* z roku 2010. V těchto volbách dochází hlavně k odklonu voličů stran ODS a ČSSD, ale i také u strany TOP 09, která ztrácí ve svých druhých volbách 5% volebních zisků. V souvislosti s těmito volbami politologové mluví o odklonu širokého středu voličů od etablovaných stran.⁹⁹ O tomto jevu vypovídá volební výzkum agentury MEDIAN a Stem/Mark z října 2013, který uvádí, že hnutí ANO čerpalo rovnoměrně z odpadlíků od levicových i pravicových parlamentních stran, hlavně od ODS, ČSSD, VV a TOP 09.¹⁰⁰ Stejně tak o obsazení středu novými politickými subjekty¹⁰¹ hovoří analýza stavu nových a zavedených politických subjektů Tomáše Lebedy z roku 2014¹⁰².

Parlamentní zastoupení získaly dvě nová politická uskupení, Hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Oba tito noví političtí aktéři se vyznačovali charakteristickými vlastnostmi, ať už z hlediska organizační struktury, která se charakterizovala do té doby v českém stranickém systému nevídanými jevy, tak i z hlediska

---

⁹⁷ HLOUŠEK, Vít. Věci veřejné: politické podnikání strany typu firmy. *Politologický časopis*, 2012, 19.4: 322-340.

⁹⁸ JARMARA, Tomáš. TOP 09 a Věci veřejné v kontextu institucionalizace českých politických stran po roce 1989. *Politologická revue*, 2011, 8.1: 56-74.

⁹⁹ HAVLÍK, Vlastimil. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Masarykova univerzita, 2014.

¹⁰⁰ KLÍMA, Michal. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Sociologické nakladatelství (Slon), 2015.

¹⁰¹ Stranu KDU-ČSL, která se do dolní komory PČR navrátila v roce 2013 podporovali také nejvíce voliči z politického středu.

¹⁰² CHARVÁT, Jakub; JUST, Petr. *Krise politického stranictví a noví straníční aktéři v české politice*. Metropolitan University Prague Press, 2016.

svého původu a apelu na voliče.¹⁰³ ANO i Úsvit využily zákonné úpravy organizace politických stran v České republice a možné registrace jako politického hnutí, nikoliv jako politické strany, neboť pro politické hnutí i politickou stranu platí stejná pravidla a podmínky. V tomto období panovala všeobecná nespokojenost veřejnosti a nedůvěra v politické strany jako politické instituce. Možné registrace jako politické strany využily Úsvit i ANO jako strategický kalkul, aby se staly voličsky atraktivnějšími.¹⁰⁴ Stejně tak těžily i z anti-stranického sentimentu, který byl všude přítomný v jejich rétorice a volební kampani. Kritizovaly stávající politiky a politické strany a samy sebe považovaly za vyzyvatele současného establishmentu, který označovaly za zkorumpovaný a neefektivní. Před voliči se snažily vytvořit jakousi iluzi, že jejich politická uskupení nejsou politickými stranami a oni sami nejsou politiky, nýbrž politickými hnutími, která vzešla z obecné nespokojenosti občanů jako reakce na zkorumpovaný establishment.

Pokud byly volby v roce 2013 charakterizované dramatickým odklonem středově orientovaných voličů od zavedených stran ke stranám novým s anti-stranickou rétorikou, tak během voleb v roce 2017 byl tento jev jenom prohlouben. V období mezi lety 2006 – 2017 došlo k totálnímu propadu stran ODS a ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny. Tyto strany byly přitom dříve vnímány jako dva hlavní pilíře českého politického systému po roce 1989.¹⁰⁵ V roce 2006 získaly ODS a ČSSD celkem v součtu 68 % volebních zisků a o 11 let později už pouhých 18 %, což znamená 50 % ztrátu. Podpora hnutí ANO rapidně vzrostla o necelých 11 % volebních zisků a tak se s 29,64 % umístilo na prvním místě ve volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2017.

V roce 2015 byli z Úsvitu vyloučeni předseda strany Tomio Okamura a předseda Poslanecké sněmovny Radim Fiala, načež si založili nové hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD). Toto hnutí, které využilo populistické a xenofobní kampaně proti muslimům a uprchlíkům, se do Poslanecké sněmovny dostalo na 4. místě s bezmála 11%. Naopak Úsvit-Národní koalice, v té době ještě parlamentní strana, do voleb vůbec nekandidoval. Ve volbách také poprvé uspěla Česká pirátská strana (Piráti) a umístila se hned na 3. místě.

V souvislosti s vývojem stranického systému v České republice stojí za zmínku koncepce tří generací stran, Lubomíra Kopečka a Petry Svačinové, ve které rozlišují tři

---

¹⁰³ KLÍMA, Michal. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Sociologické nakladatelství (Slon), 2015.

¹⁰⁴ KOPEČEK, Lubomír; SVAČINOVÁ, Petra. Kdo rozhoduje v českých politických stranách? Vzestup nových politických podnikatelů ve srovnávací perspektivě. *Středoevropské politické studie*, 2015, 17.2: 178-211.

¹⁰⁵ KLÍMA, Michal. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Sociologické nakladatelství (Slon), 2015.

generace českých stran. Do první generace zařazují strany, jejichž kořeny se nachází v masových stranách a které vykazují dlouhou organizační strukturu. Těmito stranami jsou KDU-ČSL a KSČM. Typickými představiteli druhé generace jsou ČSSD a ODS, jejichž podobu zásadně ovlivnila devadesátá léta. Třetí generaci stran představují strany založené krátce před volbami 2013, ANO a Úsvit. Andrej Babiš a Tomio Okamura pojali vytvoření stran jako své osobní projekty. Stejně tak využili právní úpravy, která chápe pojem politická strana obsahově stejně jako termín politické hnutí a pro něž platí i stejná pravidla.¹⁰⁶ Charakteristickým prvkem pro obě dvě hnutí je anti-stranický sentiment.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ KOPEČEK, Lubomír; SVAČINOVÁ, Petra. Kdo rozhoduje v českých politických stranách? Vzestup nových politických podnikatelů ve srovnávací perspektivě. *Středoevropské politické studie*, 2015, 17.2: 178-211.

¹⁰⁷ Zvláštním případem je strana TOP 09, kterou Kopeček a Svačinová vnímají jako mezigenerační případ mezi 2. a 3. generací.

3. Hnutí ANO 2011 jako nový subjekt v českém stranickém systému

V této kapitole jsou podrobněji přiblíženy vznik a historie hnutí, jeho organizační struktura a vztah lídra a členů hnutí.

3.1. Vznik a historie hnutí

Podnikatel Andrej Babiš založil na podzim roku 2011 iniciativu nesoucí název ANO 2011. Na Úřadu průmyslového vlastnictví si nechal zaregistrovat několik ochranných známek. Celkem šest variací názvu *Akce nespokojených občanů* nebo zkratky ANO2011. Babiš se v té době zdráhal bližšího vysvětlení, proč se k takovému kroku rozhodl, avšak popíral, že by jeho úmyslem bylo založení politické strany.¹⁰⁸

Oficiální web hnutí ANO se k vzniku vyjadřuje tak, že tato iniciativa vznikla spontánně poté, co Andrej Babiš v médiích promluvil o systémové korupci, která prorostla veřejnou správou. Na webu *Občanského hnutí proti korupci, nekompetentnosti, lhostejnosti a za vymahatelnost práva a budoucnost České republiky* (OFBKN) Babiš informoval o tom, že na základě pozitivních ohlasů, které získaly jeho mediální výstupy, se rozhodl založit občanskou iniciativu, jejímž cílem bude vytvořit řešení problémů a návrhy na zlepšení české společnosti.¹⁰⁹ K OFBKN se přihlásily tisíce občanů a na základě jejich požadavků byla sepsána Výzva ANO 2011¹¹⁰ jako otevřený dopis občanům, která shrnovala základní myšlenky a teze, jež daly také obsah občanského sdružení ANO.¹¹¹ Předsedou sdružení byl na prvním zasedání 1. listopadu 2011 zvolen jeho iniciátor, Andrej Babiš.

Hnutí ANO 2011 bylo zaregistrováno jako politické hnutí až 11. května 2012. Změnu této iniciativy v politické hnutí oficiální stránky hnutí komentují tak, že s rostoucím počtem příznivců se ozývaly hlasy, které doporučovaly přímé zapojení ANO do politiky.¹¹² Předsedou hnutí byl 1. srpna 2012 v tajné volbě zvolen 73 ze 76 hlasů Andrej Babiš. Jako jeho zástupci byli zvoleni Jaroslav Faltýnek, člen představenstva holdingu Agrofert, a Radka Maxová, jihočeská koordinátorka hnutí. Členem představenstva hnutí se stal i Richard Brabec, někdejší šéf Lovochemie. Babiš po svém zvolení předsedou prohlásil, že se nejedná o výkřik do tmy, neboť své myšlenky už od začátku realizují a jsou na cestě k cíli, kterým jsou parlamentní

---

¹⁰⁸ *Míří Babiš do politiky? Nechal zaregistrovat variace názvu Akce nespokojených občanů* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-53284530-miri-babisdo-politiky-nechal-zaregistrovat-variace-nazvu-akce-nespokojenych-obcanu>.

volby 2013. Také připustil, že hnutí zatím nemá jasně definovaný program.¹¹³ Ten se začal utvářet až těsně před volbami.

Na začátku března 2013 proběhl II. celostátní volební sněm. Na post předsedy byl znovu zvolen Andrej Babiš, který neměl protikandidáta, a to 169 ze 177 hlasů. Na sněmu se také volilo až pět místopředsedů, členové Předsednictva a Kontrolní komise. Místopředsedové byli voleni celkem ve třech kolech a nejsilnější mandát získala Jana Valinčičová, kterou podpořilo 120 ze 177 delegátů. Dalšími místopředsedy byli zvoleni Věra Jourová, Jan Hammer, Petr Harvánek¹¹⁴ a Hana Greplová, která uspěla až ve třetím kole.¹¹⁵ Již koncem března ale všichni místopředsedové kromě Věry Jourové na své funkce rezignovali. Tito místopředsedové byli bývalými předsedy a reprezentanty krajských organizací, kteří s Agroferem nebyli spojeni a projevovali tendenci chovat se nezávisle na lídrovi, což vedlo ke konfliktu. Babiše jejich odchod prý překvapil a interpretoval ho jako chybu v komunikaci uvnitř hnutí. A přehmaty přiznal i on sám. Dle jeho slov mělo plno členů jiné představy o svých kompetencích a mysleli se, že budou jako politici rozhodovat o něčem, co přísluší jen profesionálům. Sám se přiznal, že i on má na řízení hnutí svůj pohled.¹¹⁶ V dopisu, který byl původně určený jen krajským a oblastním předsedům, se snaží vysvětlit důvody jejich odchodu. A mluví o nich jako o kmotrovské klíče, která na sněmu obchodovala s hlasy.¹¹⁷

Ve dnech 28. února a 1. března 2015 se uskutečnil III. celostátní sněm, na kterém si Andrej Babiš obhájil post předsedy. Jaroslav Faltýnek byl zvolen prvním místopředsedou. Řadovými předsedy byli potom zvoleni Jaroslava Jermanová, Radmila Kleslová, Petr Vokřál a Jan Volný.

---

¹⁰⁹ *Občanské hnutí proti korupci, nekompetentnosti, lhostejnosti a za vymahatelnost práva a budoucnost České republiky* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20111002143027/http://www.ofbkn.cz>

¹¹⁰ Níže v analýze je provedena podrobná analýza Výzvy ANO 2011

¹¹¹ *Historie | ANO, bude líp.* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/onas/historie/>.

¹¹² Tamt.

¹¹³ *Babiš se stal předsedou ANO 2011. Zatím váhá, jestli patří k levici, či pravici* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-56857820-babis-se-stal-predsedou-ano-2011-zatim-vaha-jestlipatri-k-levici-ci-pravici>.

¹¹⁴ Petr Havránek a bývalý člen předsednictva Jan Síla po svém odchodu založili nové hnutí nesoucí název *Změna pro lidi*.

¹¹⁵ *ANO usnesení celostátního sněmu* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/usneseni/ano-usneseni-celostatniho-snemu-20130302.pdf>.

¹¹⁶ *Odpadlíci z čela hnutí? Prý chyba v komunikaci | ANO, bude líp.* 302 Found [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/makame/archiv/z-medii/odpadlici-z-cela-hnuti-pry-chyba-v-komunikaci-11289.shtml>.

¹¹⁷ *Babiš se brání útokům. V ANO 2011 nemám přitakávače, někdy se i pohádáme, napsal členům.* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-60505690-babis-se-brani-utokum-v-ano-2011-nemam-pritakavace-nekdy-se-i-pohadame-napsal-clenum>.

V pořadí IV. sněm se uskutečnil ve dnech 25. a 26. února 2017, na kterém mimo jiné vystoupil i Guy Verhofstadt, předseda *Aliance liberálů a demokratů pro Evropu* (ALDE). Sněm potvrdil v předsednické funkci vicepremiéra Andreje Babiše, 195 z 210 hlasy. Prvním místopředsedou hnutí se znovu stal dosavadní místopředseda Jaroslav Faltýnek. Místopředsedy se stali Richard Brabec, Jaroslava Jermanová, Petr Vokřál a Martin Stropnický, který získal nejvíce hlasů. Volilo se celkem 8 členů předsednictva, kterými se stali Jana Vildumetzová, Monika Oborná, Radek Vondráček, Josef Bělíca, Roman Kubíček, Jan Volný, Jan Řehounek a Ladislav Okleštěk.^{118,119} Na sněmu došlo také ke změně stanov, která posiluje pravomoci předsedy zasahovat při přípravě volebních kandidátek na všech úrovních správy. Jedním z bodů, které se na sněmu probíraly, byla i příprava na podzimní volby 2017. Babiš na sněmu také představil svou vizi Česka v roce 2035 nesoucí název *O čem sním, když náhodou spím*.¹²⁰

Zatím poslední a v pořadí V. sněm proběhl v únoru 2019. Andrej Babiš na něm, podle očekávání, obhájil svou pozici předsedy hnutí. Získal 206 hlasů z celkového počtu 238 přítomných delegátů.¹²¹ Krátce před volbou Babiš v projevu vyjádřil svou radost, že je hnutí jednotné a postupuje v plánu pro lepší Česko. Zmínil se, že hnutí má jasnou představu, jak pokračovat ve vládním programu a jaké priority chce ve vládě prosazovat. Prvním místopředsedou ANO byl znovu zvolen Jaroslav Faltýnek, který neměl protikandidáta. Ze sestavy místopředsedů ANO zvolené na minulém sněmu vypadl bývalý ministr obrany a zahraničí Martin Stropnický¹²². Své funkce obhájili tedy ministr životního prostředí a vicepremiér Richard Brabec, Pokorná Jermanová a Vokřál. Nově místopředsedou se pak stal předseda sněmovny Radek Vondráček. Naopak v kandidatuře neuspěl ostravský primátor Tomáš Macura. Na sněmu se také volilo osm z deseti členů předsednictva, do kterého se

---

¹¹⁸ *Předsednictvo | ANO, bude líp.* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/lide/predsednictvo/>.

¹¹⁹ *Vnitřní program ANO* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/ano_snem-2017_blok-a4_fin_vnitni_program.pdf.

¹²⁰ *Sněm hnutí Ano pokračuje. Delegáti budou volit místopředsedu, favoritem je Faltýnek.* [online]. 18. 2. 2018 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65638540-snem-hnuti-ano-pokracuje-delegati-budou-volit-mistopredsedu-favoritem-je-faltynek>.

¹²¹ *Babiš dál povede ANO, neměl protikandidáta. Na sněmu hnutí získal hlasy 206 z 238 delegátů* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66482960-ano-voli-nove-vedeni-jediny-kandidatem-na-predsedu-je-babis-na-snemu-budou-resit-i-volby-do-evropskeho-parlamentu>

¹²² Martin Stropnický se vzdal na začátku října 2018 svého mandátu poslance PS PČR a funkce místopředsedy hnutí ANO 2011 a stal se velvyslance ČR v Izraeli.

dostali Jana Vildumetzová, Tomáš Macura, Roman Kubíček, Jan Volný, Jan Říčař, Jana Pastuchová, Ladislav Okleštěk a Martin Kukla.¹²³

3.2. Organizační struktura hnutí

Dle stanov¹²⁴, které byly schváleny Celostátním sněmem dne 26. února 2017 a Předsednictvem dne 12. června 2018, je hnutí tvořeno místními, oblastními a krajskými organizacemi a je zastřešené orgány s celostátní působností. Těmito orgány jsou: Celostátní sněm, Výbor, Předsednictvo, Kontrolní komise a Rozhodčí a smírčí komise. Každá z podúrovní má potom také vlastní obdobné orgány (sněm, předsednictvo, kontrolní komisi či revizora hospodaření).¹²⁵

Nejvyšším orgánem hnutí je Celostátní sněm, který se koná nejméně jednou za dva roky a může být svolán předsedou hnutí kdykoliv o to písemně požádají 2/3 všech oblastních organizací. Mezi kompetence sněmu zapadá volba a odvolání předsedy a dalších členů orgánů, schvalování změn stanov a zpráv o činnostech orgánů.

Mezi zasedáními Celostátního sněmu je nejvyšším orgánem Výbor, který se skládá z Předsednictva a předsedů Krajských předsednictev. Zasedá zpravidla jednou za čtvrtletí, nejméně jednou za pololetí a jinak podle potřeby. Jeho pravomocemi jsou schvalování ročního rozpočtu, výroční finanční zprávy, vnitřních předpisů hnutí a kandidátních listin na všech úrovních správy, do kterých může zasahovat ve stejném rozsahu nově i předseda.

Statutárním a klíčovým orgánem hnutí je Předsednictvo, jež se skládá z předsedy, prvního místopředsedy, až čtyř místopředsedů a až osmi dalších členů. Zasedání se koná podle potřeby, avšak zpravidla jedenkrát za měsíc, a svolává a řídí jej předseda hnutí. Předsednictvo řídí činnost hnutí a zastupuje ho. Při jeho zastupování za něj jedná samostatně předseda hnutí, a to ve všech záležitostech, nebo samostatně první místopředseda hnutí na základě písemného pověření uděleného Předsednictvem pro jednání ve vymezených

---

¹²³ *Babiš dál povede ANO, neměl protikandidáta. Na sněmu hnutí získal hlasy 206 z 238 delegátů* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66482960-ano-voli-nove-vedeni-jediny-kandidatem-na-predsedu-je-babis-na-snemu-budou-resit-i-volby-do-evropskeho-parlamentu>

¹²⁴ Tyto stanovy hnutí ANO uveřejnilo na svých internetových stránkách www.anobudelip.cz v sekci „Stáhněte si“ dne 13. července 2018.

¹²⁵ *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. Copyright © [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>

záležitostech. Stálým poradním orgánem Předsednictva je tzv. Grémium, které tvoří předseda, první místopředseda a místopředsedové hnutí.¹²⁶

Grémium, jako stálý poradní orgán Předsednictva, bylo ustanoveno v roce 2017. Je tvořené předsedou, prvním místopředsedou a místopředsedy Hnutí. Vytvořením tohoto orgánu dochází k posílení pravomocí těchto členů, neboť mohou jako celek překládat Předsednictvu svá stanoviska týkající se otázek zásadního charakteru a v případě pochybností je oprávněno věc prošetřit, vyžadovat si podklady a pozvat si k vyslechnutí dotyčné osoby. Dále má pravomoci předložit Předsednictvu návrh usnesení a předložit či vypracovat návrh vnitřního předpisu hnutí.¹²⁷

Předseda hnutí stojí v čele hnutí a reprezentuje jej navenek. V případě jeho nepřítomnosti nebo v případě, že svou funkci nemůže vykonávat, jeho kompetence vykonává první místopředseda hnutí, případně další místopředsedové, a to na základě písemného pověření Předsednictvem. Předseda dále svolává zasedání všech orgánů hnutí a předsedá jim, nepověří-li tím Předsednictvo nebo příslušný orgán jinou osobu.¹²⁸

Kontrolní komise, stejně tak i Rozhodčí a smírčí komise, jsou nezávislým orgánem hnutí.¹²⁹

3.3. Lídr a členové hnutí

Nejvýraznější osobností ANO je jeho zakladatel a předseda Andrej Babiš. Jeho osobě se věnuje celá rubrika na oficiálních stránkách hnutí nesoucí název „Andrej Babiš“.¹³⁰

Andrej Babiš se narodil v roce 1954 v Bratislavě, kde později na Vysoké škole ekonomické vystudoval obor zahraniční obchod.¹³¹ Po studiích nastoupil na místo v oddělení chemikálií v PZO Chemapol Bratislava. Na podzim roku 1985 byl vyslán jako delegát firmy Petrimex do Maroka, kde zastupoval přibližně patnáct podniků zahraničního obchodu, např. Motokov, Chemapol, Koospol. Na žádost svého šéfa se vrátil v roce 1991 do PZO Petrimex, kde se stal ředitelem obchodní skupiny 32. Ani ne měsíc po rozdělení Československa založil

---

¹²⁶ *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. Copyright © [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>

¹²⁷ *Tamt.*

¹²⁸ *Seznam politických stran a hnutí – Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=368.

¹²⁹ *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online]. Copyright © [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>

¹³⁰ *Andrej Babiš | ANO, bude líp.* [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/onas/andrej-babis/>.

¹³¹ Oba jeho rodiče měli ekonomické vzdělání.

v lednu 1993 firmu Agrofert. V současnosti je největším zemědělským, chemickým a potravinářským holdingem v Česku. Skládá se z více než 250 společností. Během své politické kariéry zastával od ledna 2014 do května 2017 posty ministra financí ČR a vicepremiéra ve vládě Bohuslava Sobotky. Po volbách do Poslanecké sněmovny PČR v říjnu 2017, v kterých ANO zvítězilo, byl v prosinci 2017 jmenován premiérem. Vláda 16. ledna 2018 nezískala důvěru Poslanecké sněmovny a podala demisi, s níž vládla dál do června, kdy Babiše prezident Zeman jmenoval podruhé premiérem, jímž je až do současnosti. Ve funkci předsedy hnutí ANO je od srpna 2012.¹³²

Politicky aktivní začíná být Babiš na podzim roku 2011, kdy zakládá iniciativu *Akce nespokojených občanů* a veřejně se v médiích vyjadřuje o stávající politické elitě a korupci, která prolezla celý systém. V srpnu 2012 je zvolen předsedou jím založeným hnutím ANO 2011. V následujících čtyřech volbách si svůj předsednický post obhájil.¹³³ V souvislosti s jeho politickými posty a majetkem se po předčasných volbách do PS PČR 2013 začalo v médiích diskutovat o možném střetu zájmů. Dle zákona by totiž neměl sedět v představenstvu Agrofertu ani v jeho dozorčí radě. Sám Babiš tato obvinění odmítal, avšak ke střetu zájmů se později sám přiznal v diskuzi na 26. schůzi Poslanecké sněmovny.¹³⁴ Média se touto kauzou důkladně zabývala zvláště potom, co na veřejnost unikla zpráva, že kandidáti ANO dostali od vedení manuál, jak mají na otázky o Babišově střetu zájmu odpovídat.¹³⁵

Problém s Babišovými dluhopisy vyšel najevo v lednu 2017, kdy se měl dopustit krácení daní tím, že koupil od své firmy dluhopisy v hodnotě jedné koruny za 1,5 miliardy korun. Podle tehdejší legislativy se totiž z korunových dluhopisů nemusela odvádět daň.¹³⁶ Tentýž měsíc pronesl svůj slavný výrok „*sorry jako*“, když argumentoval reportérům, proč by měl někomu sdělovat všechny své příjmy.¹³⁷ Nesrovnalosti svých příjmů musel vysvětlovat

---

¹³² *Andrej Babiš | ANO, bude líp.* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/onas/andrej-babis/>.

¹³³ V těchto volbách proti němu nebyl navržen žádný protikandidát.

¹³⁴ *Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2013 – 2017, 26. schůze, část 326* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/026schuz/s026326.htm#r4>.

¹³⁵ *Kandidáti ANO dostali od vedení předepsané odpovědi na dotěrné otázky* – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/348964-kandidati-ano-dostali-od-vedeni-predepsane-odpovedi-na-doterne-otazky.html>.

¹³⁶ *Babiš čelí trestnímu oznámení za krácení daní skrze korunové dluhopisy* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-trestni-oznameni-kraceni-dani-d6h-domaci.aspx?c=A170104_143423_domaci_hro.

¹³⁷ *Babišův „pindik“ a „sorry jako“ bavi Česko* – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/428126-babisuv-pindik-a-sorry-jako-bavi-cesko.html>.

před Poslaneckou sněmovnou, která následně shledala jeho vysvětlení za nedostatečné a tento fakt vedl tehdejšího premiéra Sobotku k podání návrhu na odvolání Babiše z vlády.

Další kauzou týkající se Andreje Babiše a dalších osob je kauza Čapí hnízdo. Podle obvinění čerpal koncern Agrofert skrze nastrčenou malou firmu Čapí hnízdo dotace určené malým a středním firmám a vznikla tak škoda 50 mil. Kč. Ještě v březnu 2016 Babiš ohledně nejasností o vlastnictví farmy Čapí hnízdo tvrdil, že: „*Není to moje. Je to nějaký firmy, která patří do holdingu.*“¹³⁸ Na zasedání Poslanecké sněmovny se k problému vlastnictví vyjádřil tak, že firmu v době obdržení dotace vlastnily jeho dvě děti a bratr jeho manželky. Udělené dotace byly vyšetřovány nejen policií, ale také Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF), který vyšetřování dokončil v prosinci 2017. Babiš a Faltýnek byli trestně stíháni pro podezření ze spáchání trestných činů dotačního podvodu a poškození finančních zájmů Evropské unie ve „zločinném spolčení“. Naposledy byli oba dva zbaveni imunity Poslaneckou sněmovnou v lednu 2018. Tento fakt Babiš doslova komentoval: „*Žijeme v zemi, kde si můžete objednat stíhání a dostat pravděpodobně někoho do vězení.*“ Takto kontroverzní výrok, který podřívá důvěru v českou justici, pobouřil např. nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana, Policejní prezidium i předsedy Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.¹³⁹ Firma Imoba nakonec vrátila Regionálnímu operačnímu programu Střední Čechy padesátimilionovou dotaci, jakmile byla vyňata z evropského financování.

V souvislosti s kauzou Čapí hnízdo v polovině listopadu 2018 na TV Seznam v pořadu „Zvláštní vyšetřování“ byla zveřejněna informace, že Andrej Babiš¹⁴⁰ mladší byl údajně unesen a držen na Krymu v době vyšetřování celé kauzy, aby nemohl vypovídat na policii a měl také podepsat dokumenty k Čapímu hnízdu, aniž by věděl, co přesně podepisuje. Andrej Babiš se o této situaci vyjádřil v rozhovoru pro televizi, že jeho syn Andrej trpí schizofrenií¹⁴¹ a celá tato kampaň kolem něj je vrcholem hyenismu a „ (...) další pokus těchto lidí

---

¹³⁸ Babiš: Čapí hnízdo není moje, vůbec se mě to netýká – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/397179-babis-capi-hnizdo-neni-moje-vubec-se-me-to-netyka.html>.

¹³⁹ Poslanci vydali Babiše a Faltýnka ke stíhání kvůli Čapímu hnízdu [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-faltynek-vydani-ke-stihani-doi-domaci.aspx?c=A180119_052420_domaci_kop

¹⁴⁰ Autorkou zprávy o jeho zdravotní nezpůsobilosti, díky které neměl být stíhán v kauze Čapí hnízdo je Dr. Dita Protopopová, jenž také kandidovala v regionálních volbách v roce 2018 za hnutí ANO v Praze 8 a dostala se do zastupitelstva. Její manžel Petra Protopopov, který pracoval v Agrofertu jako řidič, měl údajně Babišovi mladšímu dělat osobního asistenta a společně s kterým Babiš odjel na Krym. V současné době žije Babiš mladší se svou matkou ve Švýcarsku.

¹⁴¹ Vyjádřil se i k psychickému zdraví své dcery Adriany, o které se zmínil, že má bipolární poruchu.

*destabilizovat politickou situaci v České republice (...) s odporným útokem na moje děti“.*¹⁴² Policie tuto událost prošetřovala a došla k závěru, že se žádný únos nestal.

Po zveřejnění těchto informací vyzvala opozice 13. listopadu 2018 Babiše k demisi a jednala o možnosti hlasovat o vyslovení nedůvěry druhé Babišově vládě. Senát Parlamentu následně 15. listopadu 2018 většinou hlasů schválil ustanovení, v němž účast Andreje Babiše ve vládě do konce vyšetřování kauzy Čapí hnízdo označil za nepřijatelnou. Babiš tuto celou událost okomentoval slovy, že navzdory výzvám neodstoupí: „*Nikdy neodstoupím. Nikdy! Ať si to všichni zapamatují.*“¹⁴³. Babiše podpořil i prezident Miloš Zeman, který se nechal slyšet, že ho znovu pověří sestavením kabinetu, i kdyby nynější vládě vyslovili poslanci nedůvěru.¹⁴⁴ Na sociálních sítích se pak svolávaly demonstrace za rezignaci premiéra Babiše. První demonstrace, jenž se zúčastnilo kolem 5 000 lidí byla svolána 15. listopadu 2018 na Václavském náměstí v Praze. Další dvě, kterých se zúčastnilo několik tisíc lidí, byly naplánovány na výročí 17. listopadu.¹⁴⁵

Během května a června 2019 Evropská komise poslala do České republiky dvě předběžné auditní zprávy k dotacím pro Agrofert. První auditní zpráva se zaměřovala na čerpání dotací firmami z holdingu Agrofert. Podle tohoto sedmdesátistránkového materiálu je Andrej Babiš po celé své vládní období ve střetu zájmů a má vliv na firmu a použití dotací z EU. Na základě zjištění autorů tohoto textu hrozí České republice, že by mohla vracet EU 451 milionů dotací pro Agrofert, neboť všechny jemu udělené dotace od 9. února 2017 nejsou v souladu s národním právem.¹⁴⁶ Podle nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana bude

---

¹⁴² *Seznam TV: Syn premiéra Babiše byl kvůli kauze Čapí hnízdo držen na Krymu* — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2650106-seznam-tv-syn-premiera-babise-byl-kvuli-kauze-capi-hnizdo-drzen-na-krymu>

¹⁴³ *Diskuse: Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují, říká premiér Andrej Babiš* - Aktuálně.cz. Video - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economía, a.s. [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/z-domova/nikdy-neodstoupim-nikdy-nech-si-to-vsichni-zapamatuji-rika-p/r~d67c9a3ee97d11e8a1900cc47ab5f122/v~diskuse/>

¹⁴⁴ *Babiš: Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují* – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/489325-babis-nikdy-neodstoupim-nikdy-nech-si-to-vsichni-zapamatuji.html>

¹⁴⁵ *Na Václavském náměstí tisíce lidí demonstrovaly proti Babišovi* - videopřenos | ČeskéNoviny.cz. České noviny | ČeskéNoviny.cz [online]. Copyright © Copyright 2019 ČTK [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-vaclavskem-namesti-tisice-lidi-demonstrovaly-proti-babisovi-videoprenos/1687764>

¹⁴⁶ *Audit odtajněn. ,Ovládá dva svěrenské fondy a také skupinu Agrofert,‘ píše se o Babišovi ve zprávě | iROZHLAS* - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-stret-zajmu-sverenske-fondy-agrofert-audit-evropska-komise_1905312120_och?fbclid=IwAR2C1aYezACBixxuMfQEIOdYX7a2Sz2CaEOEyJSTvxuNTGk8G59PIAxaTAg

NSZ¹⁴⁷ vypracovávat vlastní analýzu navrhovaného dokumentu. Závěry auditu jsou závažné a mohlo by jít o trestný čin poškozování zájmů EU a o dotační podvod. Premiér naopak audit považoval za útok na Česko a tvrdil, že žádné dotace nebude muset vrátet. Odmítavý postoj k výsledkům auditu měla i ministryně spravedlnosti za ANO, Marie Benešová, která v médiích stála za Babišem. Podle ní postupoval v souladu s českým zákonem o střetu zájmů.¹⁴⁸

Široké veřejnosti zprávy z Evropské komise nebyly lhostejné a v červnu se konaly dva největší protesty v Česku od roku 1989. Na Václavském náměstí byla 4. června 2019 zorganizovaná demonstrace za demisi Andreje Babiše a ministryně spravedlnosti Marie Benešové. Organizátoři akce odhadli účast na 120 000 lidí. Tomuto protestu se věnovalo několik zahraničních deníků¹⁴⁹, které psaly o Andreji Babišovi jako českém Berlusconi.¹⁵⁰ Dne 23. června 2019 se uskutečnila druhá demonstrace na pražské Letné za nezávislost justice a odstoupení Andreje Babiše, ale protest byl namířený i proti Miloši Zemanovi. Protestující se svými požadavky zaměřili na celou vládu a demisi premiéra. Podle organizátorů se protestu na Letné zúčastnilo 250 000 demonstrantů. Obě dvě tyto akce uspořádala iniciativa Milion chviliek, jako reakci na dubnovou demisi ministra spravedlnosti Jana Kněžíka¹⁵¹ a výběr jeho nástupkyně Marie Benešové, ale i auditní zprávu Evropské komise.

Demonstrace na Letné a unijní auditní zpráva se nevyhnuly reakci Poslanecké sněmovny PČR, která z 26. na 27. června 2019 hlasovala o nedůvěře vlády. Vláda nakonec hlasování ustála, neboť pro nedůvěru hlasovalo 85 poslanců z potřebných 101.¹⁵²

Již výše zmiňovaná Marie Benešová patří mezi výrazné osobnosti hnutí ANO. Do funkce ministryně spravedlnosti byla jmenována prezidentem Zemanem na konci dubna 2019

---

¹⁴⁷ Nejvyššího státního zastupitelství

¹⁴⁸ Na „Babišův“ audit si posvítí i žalobci. Premiér zuří, Benešová ho brání: „Je to vítěz voleb“ | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/608509/na-babisuv-audit-si-posviti-i-zalobci-premier-zuri-benesova-ho-brani-je-to-vitez-voleb.html>

¹⁴⁹ Demonstraci se věnovaly deníky jako německý Die Zeit, Der Spiegel, francouzský list Le Figaro, španělský El País, americký list The New York Times a britská média BBC a The Guardian.

¹⁵⁰ Od Austrálie po Kanadu, od Daily Sabah po El País. Světová média píšou o demonstraci i ‚českém Berlusconi‘ | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/andrej-babis-stret-zajmu-vaclavske-namesti-media-reakce-svet-milion-chvilek_1906051045_och?fbclid=IwAR16GywpKPgU7_Wz7-t8VNaKbyB9PFFmZ97KcqYbmBPCGwMsiVkfIA73NWc

¹⁵¹ Jeho odchod a i to, že bude nahrazen Marií Benešovou byl oznámen 18. dubna 2019, den poté, co policie navrhla obžalovat premiéra Andreje Babiše. Tato výměna ve vládě se setkala s velkou kritikou. Jan Kněžík nastoupil na post ministra spravedlnosti po aféře plagiátorství diplomových prací bývalé ministryně Taťány Malé.

¹⁵² Vláda ustála hlasování o nedůvěře. Předcházela mu více než sedmnáctihodinová debata | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/neduvera-vlada-andrej-babis-online-video-hlasovani-poslanecka-snemovna_1906260725_ako

i přes protesty tisíců lidí.¹⁵³ Ta se o demonstraci vyjádřila výrokem, že někteří demonstranti nepoznají rozdíl mezi soudcem a státním zástupcem. Následně se v květnu 2019 stala předsedkyní Legislativní rady vlády, což se také neobešlo bez protestů veřejnosti¹⁵⁴. Krátce po svém zvolení chtěla změnit zákon o státním zastupitelství a redukcii čtyřstupňové soudní soustavy na třístupňovou k čemuž by bylo potřeba změnit ústavu.¹⁵⁵

Jako pravá ruka Andreje Babiše je vnímán Jaroslav Faltýnek – první místopředseda hnutí, předseda Poslaneckého klubu hnutí ANO 2011 a do roku 2016 člen představenstva holdingu Agrofert. Kvůli střetu zájmů byl Evropskou komisí obviněn kromě Babiše i Faltýnek, který zároveň 2016 seděl ve vedení Agrofertu a v dozorčí radě SZIF¹⁵⁶ do léta. Střet zájmu sám vylučoval a v červnu 2016 abdikoval na svůj post v SZIF a následně koncem roku opustil i vedení Agrofertu, aby se mohl věnovat své politické kariéře.¹⁵⁷ Jaroslav Faltýnek byl poté v květnu 2018 obviněn z kauzy Čapí hnízdo zbaven.

Ministr životního prostředí a místopředseda hnutí Richard Brabec je předmětem debat a pochybností týkajících se odpouštění milionových pokut nebo jejich snižování holdingu Agrofert. Konkrétně se jedná o kauzy chemičky Precheza a firem Navos a Kmotr.¹⁵⁸ Dalšími výraznými postavami hnutí jsou Alena Schillerová¹⁵⁹, Klára Dostálová¹⁶⁰, Adam Vojtěch¹⁶¹, Lubormír Metnar¹⁶² a Robert Plaga¹⁶³.

---

¹⁵³ Zeman jmenoval ministry. Už to tady jednou bylo, Maruško, řekl Benešové | *iDnes.cz* [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-jmenovani-novi-ministri-havlicek-kremlik-benesova.A190430_095522_domaci_kop

¹⁵⁴ Tisíce lidí protestovaly proti ministryni Benešové. Požadovaly její demisi

| *iDnes.cz* [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/benesova-legislativni-rada-vlady-demonstrace-milion-chvilek-pro-demokracii.A190506_125957_domaci_kop

¹⁵⁵ Proti jejím návrhům na změnu legislativy i okolnostem jejího zvolení byly vedené právě květnové a červnové demonstrace. Protestující se obávali, že svými návrhy na změny chce zkrátit funkční období nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana a zasáhnout tak do kauzy Čapí hnízdo a auditů týkajících se Andreje Babiše.

¹⁵⁶ Zkratka pro Státní zemědělský intervenční fond.

¹⁵⁷ *Milionová pokuta za střet zájmů: Faltýnek hlídal dotace „svého“ Agrofertu* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/dotace-agrofert-faltynek-babis-dzm-/ekonomika.aspx?c=A170321_134427_ekonomika_rts.

¹⁵⁸ *Babišův ministr odpouští Agrofertu milionové pokuty* | Týden.cz. Týden.cz - Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Publikování či další šíření obsahu těchto webových stránek bez písemného souhlasu vedení internetové redakce časopisu Týden je zakázáno. Kompletní pravidla využívání obsahu najdete [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/babisuv-ministr-odpousti-agrofertu-milionove-pokuty_431140.html.

¹⁵⁹ Ministryně financí a místopředsedkyně pro ekonomiku a finance. Pro Finanční správu pracuje od roku 1991.

¹⁶⁰ Ministryně pro místní rozvoj. Pro Ministerstvo pro místní rozvoj pracovala od roku 2014 jako náměstkyně.

¹⁶¹ Zastává post ministra zdravotnictví. V období 2014-2017 byl tajemníkem ministra financí pro oblast zdravotnictví.

¹⁶² Mistr obrany. Dříve pracoval jako náměstek ministra vnitra pro vnitřní bezpečnost.

¹⁶³ Ministr školství, mládeže a tělovýchovy. Předtím působil jako náměstek pro řízení sekce vysokého školství, vědy a výzkumu na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.

Stejně jako ANO využívá i Andrej Babiš sociálních sítí k propagaci své osoby, sdílení svých názorů a událostí ze svého života. Jak na Facebooku, tak i na Twitteru se mu podařilo vytvořit velkou fanouškovskou základnu a jeho příspěvky mají veliký dosah. Právě na Twitteru je dokonce nejvíce sledovaným politikem v České republice a v roce 2013 získal cenu *Objev roku na Twitteru*.¹⁶⁴ Na Babišových profilech se objevují fotografie z různých politických návštěv, meetingů s obyvateli nebo společenských událostí a často obsáhlé příspěvky o tom, jak „maká“, o a jeho politické činnosti. Příspěvky na sociálních sítích si ale nepíše sám, jak sama potvrdila jeho mluvčí Lucie Kubovičová s vysvětlením, že pan Babiš neumí psát na počítači. Podle Kubovičové většinu příspěvků píše marketingový expert Marek Prchal.¹⁶⁵

Členství v hnutí upravují stanovy. Členem hnutí se může stát osoba starší 18 let, jež splňuje požadovaná kritéria a podá přihlášku, která musí být schválena Předsednictvem. Každý člen je povinen dodržovat stanovy hnutí, vnitřní předpisy hnutí, Morální kodex hnutí a svým jednáním přispívat k zachování dobrého jména hnutí. Morální kodex vnímá výkon mandátu jako veřejnou službu, za níž nese reprezentant zodpovědnost. U tohoto kodexu došlo v roce 2017 k úpravě, konkrétně jeho desátého bodu, který zněl takto: „*Reprezentant, proti němuž je zahájeno trestní stíhání, neprodleně rezignuje na volený mandát, na svou funkci ve Hnutí a na členství ve Hnutí.*“¹⁶⁶ Poté, kdy byla aktuální kauza korunových dluhopisů Babiše, došlo ke změně, kde už trestně stíhaný člen nemusí na svůj post rezignovat: „*Reprezentant, proti němuž je podána obžaloba pro úmyslný trestný čin nebo nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti a ve spojení s výkonem veřejné funkce, neprodleně rezignuje na volený mandát, na svou funkci v Hnutí a na členství ve Hnutí.*“^{167,168}

Poslanci poslaneckého klubu hnutí ANO jsou navíc vázáni *Etickým kodexem poslance politického hnutí ANO 2011*.¹⁶⁹ V kodexu se poslanec zavazuje dodržovat celkem čtyři články. Má se při výkonu své funkce řídit veřejným zájmem a zdržet se jednání, které by

---

¹⁶⁴ *Andrej Babiš je objevem roku na Twitteru | ANO, bude líp.* [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/makame/archiv/z-medii/andrej-babis-je-objevem-roku-na-twitteru-11187.shtml>.

¹⁶⁵ *Babiš neumí psát na počítači, přiznala mluvčí ANO | Týden.cz.* Týden.cz - Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/babis-neumi-psat-na-pocitaci-priznala-mluvci-ano_442555.html.

¹⁶⁶ *ANO změkčilo morální kodex, stíhaný člen nově nemusí rezignovat* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/hnuti-ano-zmena-moralni-kodex-trestni-stihani-obzaloba-pgh-/domaci.aspx?c=A170329_163548_domaci_jkk.

¹⁶⁷ Tamt.

¹⁶⁸ *Morální kodex reprezentanta politického hnutí ANO 2011* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/ano-moralni-kodex-reprezentanta.pdf>.

¹⁶⁹ *Etický kodex poslance politického hnutí ANO 2011* [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/poslanecky-klub/eticky-kodex-poslance-politickeho-hnuti-ano-2011.pdf>.

vedlo k upřednostnění osobního prospěchu jeho nebo osob jemu blízkých. Stejně tak je povinen oznámit jakýkoliv možný střet zájmů, k němuž při vykonávání mandátu může dojít. Má povinnost dodržovat dobré jméno Poslanecké sněmovny a zdržet se jednání, které by mohlo poškodit důstojnost Poslanecké sněmovny, klubu, jejích orgánů nebo jiných poslanců. Velmi důležitý je závazek odpovědnosti vůči programu hnutí ANO, že v průběhu jednoho volebního období nepřestoupí do jiného poslaneckého klubu.¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ *Etický kodex poslance politického hnutí ANO 2011* [online]. 18. 6. 2019[cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/poslanecky-klub/eticky-kodex-poslance-politickeho-hnuti-ano-2011.pdf>.

4. Populismus a anti-political-establishment rétorika v hnutí ANO 2011

4.1. Analýza Výzvy ANO 2011

Hned v prvním odstavci Výzvy se objevuje kritika politické elity, která údajně přihlíží rozkrádání státu. „(...) politici naši zemi od revoluce nejenže neumějí řídit, ale přihlížejí jejímu rozkrádání.“¹⁷¹ ANO se ve Výzvě také snaží přiblížit k „většině“ a tvrdí, že má stejné názory a myslí si to samé, co ona, a nebojí se to veřejně říct. Odkazuje se zde tedy pouze na jakousi „většinu z vás“, nikoliv na lid jako celek, a na to, co si lid myslí. *“Veřejně jsem řekl to, co si většina z vás myslí, ale bojí se to říct nahlas.”* a *“(…) a jsem našťvaný stejně jako vy.”*¹⁷²

Dále se objevuje kritika v té době stávající politické situace v České republice, vyzdvihování vysokého státního dluhu, špatných silnic, pomalých vlaků a podobných problémů, čemuž dle slov Výzvy politická elita jen přihlíží *“(…) a politici se mezitím hádají. Ve vládní koalici mezi sebou, Nečas s Kalouskem, Barta se všemi. Sobotka se pře se spolustraníkem Haškem a Zeman s Paroubkem usilují o vstup svých stran do parlamentu s jedinou motivací: pomstít se ČSSD...”*¹⁷³

ANO ve Výzvě neapeluje na lid jako homogenní entitu, obrací se na “vás všechny”. Chce tedy, aby se všichni zapojili do iniciativy a realizace projektu. *„Proto vás všechny vyzývám, abyste se zapojili do naší iniciativy ANO 2011 a předložili svoje představy(…)”*¹⁷⁴ To také dokazuje v posledním odstavci, když vyzývá, aby se spojili všichni, kteří mají stejný cíl. *„Pojďme se všichni, kteří máme stejný cíl, spojit.”* Apeluje i na prosazení většího zapojení občanů na politickém rozhodování *“(…) aby v budoucnu o zákonodárcích více rozhodovali občané a ne šéfové stran, kteří sestavují volební kandidátky.”*¹⁷⁵

Nekritizuje elitu jako celek a všechny politiky, naopak zde vyzdvihuje, že mezi nimi jsou i schopní jedinci, které by také chtěl do iniciativy zapojit. O elitě tedy také nemluví jako

---

¹⁷¹ Výzva ANO 2011 [online]. , 2 [cit. 18. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ostatni/ano-vyzva-ano.pdf>.

¹⁷² Tamt.

¹⁷³ Tamt.

¹⁷⁴ Tamt.

¹⁷⁵ Tamt.

o homogenním celku. „*Je poctivě přiznat, že i mezi stávajícími poslanci a senátory jsou schopní a slušní lidé. Takové chceme také oslovit a zapojit je do naší iniciativy.*”^{176,177,178}

4.2. Komparativní analýza stanov

Od založení hnutí ANO až po současnost došlo celkem ke čtyřem úpravám stanov. Úplně první stanovы byly přijaty 2. března 2013, následovaly stanovы z 1. března 2015, stanovы z 26. února 2017 a momentálně platné stanovы, které hnutí ANO uveřejnilo na své webové stránce¹⁷⁹ 13. července 2018, a které byly schváleny dne 26. února 2017 Celostátním sněmém a Předsednictvem dne 12. června 2018.

Stanovы z roku 2013 obsahovaly samostatný článek č. 2 věnující se deseti programovým cílům hnutí. Jedním z programových cílů je (2) „*(...) koncept otevřeného státu s prvky přímé demokracie. Ve zvlášť důležitých otázkách týkajících se České republiky či rozhodné části obyvatel bude Hnutí prosazovat možnost vyhlášení referenda.*“¹⁸⁰ V tomto bodě hnutí vznáší požadavek na zavedení prvků přímé demokracie¹⁸¹, a aby se lidé více podíleli na rozhodování v politickém životě a v důležitých otázkách týkajících se ČR rozhodoval výhradně pouze lid pomocí referenda. V dalším bodě zmiňuje, jako důležitou prioritu, potírání korupce a stejně tak reformu některých složek stávajícího politického systému (3) „*Zásadní prioritou Hnutí je potírání korupce (...) přijetí potřebných protikorupčních zákonů, přezkoumání miliardových zakázek a o změnu financování politických stran (...) reformovat policii, státní zastupitelství a soudy, aby byly politicky nezávislé, neúplatné a efektivní.*“¹⁸² Tento článek v dalších verzích stanov chybí, ale Programovým cílům se stanovы věnují hned na první straně, kde definují čtyři klíčové hodnoty hnutí. Hned ve třetím bodě odmítá zařazení k nějaké ideologii a dává přednost spolupráci se subjekty napříč politickým spektrem. (3) „*Vnímáme politiku jako službu veřejnosti, a proto klademe důraz na hledání řešení, které je pro nás důslednější než*

¹⁷⁶ *Výzva ANO 2011* [online]. , 2 [cit. 18. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ostatni/ano-vyzva-ano.pdf>.

¹⁷⁷ Hospodářské noviny tuto Výzvu komentovaly slovy, že s ní Babiš odstartoval kampaň pro volby do Poslanecké sněmovny 2014. Po Výzvě už bylo zřejmé, že Babiš chtěl prorazit do politiky.

¹⁷⁸ *Podnikatel Babiš chce dostat své hnutí ANO 2011 do Poslanecké sněmovny* [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-53569270-podnikatel-babis-chce-dostat-sve-hnuti-ano-2011-doposlanecke-snemovny>.

¹⁷⁹ www.anobudelip.cz

¹⁸⁰ *ANO stanovы 2013 | ANO, bude líp.* [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>

¹⁸¹ Aktem přímé demokracie není například přímá volba prezidenta, hejtmanů nebo starostů. Nelze totiž tvrdit, že na kandidáty jsou k volbám nominovány osoby, které by si “lid” jako svrchovaný nositel moci, skutečně přál v dané funkci mít.

¹⁸² *ANO stanovы 2013 | ANO, bude líp.* [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>.

*ideologická nálepka. Chceme proto spolupracovat s ostatními demokratickými politickými subjekty napříč politickým spektrem (...)*¹⁸³

Od roku 2015 se zkrátila čekací doba na výsledek řízení Oblastního předsednictva o členství v hnutí uchazeče z nejpozději tří měsíců na čtyřicet dnů a dále je nutné k přihlášce připojit i výpis z trestního rejstříku ne starší než tři měsíce. Každý člen hnutí je také od roku 2015 povinen „(...) *Neprodleně písemně (včetně možnosti elektronické formy) oznámit místní organizaci (resp. oblastní organizaci v místech, kde není místní organizace zřízena), u níž je evidován, a současně Hlavní kanceláři Hnutí, že je proti němu na základě oficiálního postupu orgánu veřejné moci vedeno jakékoli řízení (zejména trestní, přestupkové či exekuční).*“¹⁸⁴ Stačí tedy sebemenší přestupek jako telefonování za jízdy, chůze na červenou a vedení hnutí o něm musí být informováno. Tato klauzule by proto do jisté míry mohla být vnímána jako restriktivní. Nově se také od roku 2017 může uchazeč o členství v hnutí v případě, že jeho přihláška byla zamítnuta, odvolat k Předsednictvu, a to nejpozději do 2 měsíců od zamítnutí přihlášky Oblastním předsednictvem. Co se týče zániku členství a statusu čekatele, jsou v tomto bodě aktuální stanovy mírnější. Nejen, že dotčená osoba má možnost podat písemné odvolání, ale v případě méně závažného provinění jí může Předsednictvo udělit pouze napomenutí.

Úpravami stanov z roku 2015 došlo k posílení pravomoci Výboru v rámci schvalování kandidátních listin, kdy je Výbor oprávněn kandidátní listiny neschválit či do nich zasáhnout „(...) (zejména vyškrtnout kandidáty a/nebo změnit pořadí jednotlivých kandidátů a/nebo doplnit kandidáty) (...)“¹⁸⁵ a tuto pravomoc může delegovat na jiný orgán. Stejně tak došlo v této záležitosti, o dva roky později, k posílením pravomocí předsedy. Předseda hnutí ANO je oprávněn „(...) *ve výjimečných a odůvodněných případech i po schválení kandidátních listin Výborem (...) do schválených kandidátních listin zasáhnout (zejména vyškrtnout kandidáty a/nebo změnit pořadí jednotlivých kandidátů a/nebo doplnit kandidáty).*“¹⁸⁶ O demokratičnosti této změny stanov by se dalo polemizovat. Bezpochyby se jedná o posílení pravomocí a postavení lídra v rámci hnutí.

Krajský sněm od roku 2015 sestavuje pouze návrhy kandidátních listin, pro volby do PS PČR, Evropského parlamentu, do příslušných krajských zastupitelstev a zastupitelstva

---

¹⁸³ *Stanovy politického hnutí ANO 2011* [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: https://www.anobudelizip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf.

¹⁸⁴ Tamt.

¹⁸⁵ Tamt.

¹⁸⁶ Tamt.

hl. m. Prahy, nikoliv celkové kandidátní listiny, jak tomu bylo do té doby. Návrh kandidátní listiny poté musí předložit Výboru ke schválení. Co se týče kandidátních listin, stejně tomu tak je i v případě Oblastního sněmu, který také nově sestavuje pouze návrhy.¹⁸⁷

Obdobným způsobem jako jsou kooptováni členové volených orgánů hnutí, lze kooptovat nově i „(...) *prvního místopředsedu a místopředsedy orgánu hnutí s tím, že k jejich kooptaci dojde zvolením nadpoloviční většinou zbývajících členů příslušného orgánu (včetně jeho předsedy, případného prvního místopředsedy a zbývajících místopředsedů).*“

Od roku 2018 žadatel o členství v hnutí ANO nemusí k přihlášce přikládat výpis z rejstříku trestů. Stačí mu pouze životopis, prohlášení o bezdlužnosti, prohlášení o beztrestnosti a prohlášení o tom, že přistupuje k stanovám a Morálnímu kodexu Hnutí.¹⁸⁸

4.3. Komparativní analýza volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013 a 2017

Hnutí ANO svým vstupem na politickou scénu slibovalo změnu. Zdůrazňovalo novost a nepolitičnost svých politiků „expertů“. Od ostatních zavedených stran se i distancovalo tím, že dle registrace se jedná o hnutí, nikoliv o politickou stranu. Tento fakt je součástí úspěšné image hnutí „nejsme politici“ a ANO ho často využívá i jako trumf vůči ostatním politickým oponentům. Označení „politické hnutí“ užívá mimo jiné i ve svém logu. ANO bylo často vytýkáno, že nemělo vlastní ucelený program, a v této souvislosti se mluvílo o termínu *fluidní program*¹⁸⁹, který označuje takový program, který se měnil za pochodu, chyběly mu programové priority, ale který byl součástí předem předpřipravené strategie.¹⁹⁰ Součástí programu ANO pro volby do PS PČR 2013 byly priority, východiska, zkrácený program a resortní program.^{191,192}

Priority hnutí jsou uvozeny prohlášením: „*Žijeme a pracujeme v České republice. Chceme, aby zde žily i naše děti. Chceme pro ně lepší budoucnost. Chceme lepší podmínky pro české firmy a živnostníky, kteří zde platí daně. Chceme lepší životní standard pro ty, kteří*

---

¹⁸⁷ Stanovy politického hnutí ANO 2011 [online]. Copyright © [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: https://www.anobudelib.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf.

¹⁸⁸ Tamt.

¹⁸⁹ ŠÍMA, Pavel; KRÁLIKOVÁ, Marcela. *Volební kampaně 2013: strategie, osobnosti, rozpočty: devět největších kampaní pod drobnohledem: český politický marketing, jak jste ho ještě nepoznali*. Barrister & Principal, 2014. s. 151.

¹⁹⁰ ANO mění program za pochodu. *Vylepšujeme, hájí změny Babiš* – iDNES.cz [online]. 19. 06. 2019 [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babisovo-ano-stale-meni-program-d35-/domaci.aspx?c=A131022_201923_domaci_zt.

¹⁹¹ Všechny tyto materiály mělo hnutí k dispozici na svých webových stránkách.

¹⁹² Priority | ANO, bude líp. Wayback Machine [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20131018100534/http://www.anobudelib.cz/program/>.

*chtějí pracovat a mají odvahu stát na vlastních nohou, ať už žijí ve městech či na vesnicích. Chceme prosperující stát, který zajistí lepší podmínky mladým rodinám, sociálně slabým, dlouhodobě nemocným i důstojný život seniorů. Proto jdeme do politiky.*¹⁹³ Hned první věta prohlášení má v čtenáři vzbuzovat důvěru, že politici ANO žijí a pracují v České republice, stejně jako ostatní obyvatelé, takže pro ně určitě chtějí jen to nejlepší. Poté následuje na city cílicí „*aby zde žily i naše děti*“. Úvodní slovo priorit se neobrací na lid jako celek, ale jmenovitě na děti, české firmy, živnostníky, kteří platí daně, a pracující obyvatele, mladé rodiny, sociálně slabé a dlouhodobě nemocné a seniory. Tedy v podstatě na celou společnost. Zajímavá je část „*...a mají odvahu stát na vlastních nohou..*“. Co je na práci odvážného? Co je odvážného na tom být schopen postarat se sám o sebe, když se toto od každého jednotlivce ve společnosti očekává a je to něco samozřejmého? Tento úsek zase cílí na city čtenáře. Priority se dále skládají ze tří kategorií, které jsou uvozeny nic neříkajícími hesly: „*Dáme lidem práci.*“, „*Stejná pravidla pro všechny.*“ a „*Aby tu chtěly žít naše děti.*“¹⁹⁴ V těchto kategoriích se hnutí zaměřuje na snížení DPH, nezvýšení přímých daní, zrušení trestní a přestupkové imunity poslanců, odpolitizování Nejvyššího kontrolního úřadu, státního zastupitelství a policie.

Programová východiska hnutí se zabývají jedenácti body a hned v 1. bodě *ANO dobré značce* se ANO vrací k historii a k tomu, jak to v České republice vypadalo za dob, kdy „*nebyvala zadlužená*“¹⁹⁵ a byla „*po mnoho desetiletí dobrou značkou pro celý svět*“.¹⁹⁶ Objevuje se zde kritika stávajících poměrů i kritika elity – stávajícího politického establishmentu a neschopných politiků, kteří o každodenním životě nevědí nic. Použití zájmena „*nás*“ má v lidech vzbuzovat důvěru a hnutí se tak vymezuje vůči stávajícímu establishmentu. Využitím tohoto zájmena vytváří vztah my hnutí ANO a bezbranný lid versus nastrčení politici, kteří nejsou schopni zastupovat občany: „*(...) Dnes nás v politice zastupují vesměs bezejmenné figury, osoby nastrčené stranickými sekretariáty, politici, kteří o každodenním praktickém životě většiny národa nevědí vůbec nic.*“¹⁹⁷ V tomto úseku je zase vidět snaha sjednocování lidu, aby nebyl dělen na bohaté a chudé. Cílí na lid jako celek, aby každý měl stejná práva a možnosti: „*Chceme, aby se náš svět nedělil na bohaté a chudé, na*

---

¹⁹³ *Priority | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20131018100534/http://www.anobudelip.cz/program/>.

¹⁹⁴ Tamt.

¹⁹⁵ *Východiska | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928005030/http://www.anobudelip.cz:80/cs/o-nas/program/vychodiska/>.

¹⁹⁶ Tamt.

¹⁹⁷ Tamt.

ty, kteří mohou cokoliv, a ty druhé, kteří mohou být jedině odírání, klamáni, vysmívání a ožebračování. Každý by měl mít stejné právo na úspěch, každý má mít šanci.¹⁹⁸

Ve 2. bodě nesoucím název *ANO politice pro občany* cíleně kritizuje elitu za prosazování vlastních zájmů a staví jí do negativní role. Odsuzuje její odcizení od veřejnosti a lhostejnost vůči ní: „*Z politiky a politiků se stala v očích veřejnosti nedůvěryhodná převodní páka pro prosazování různých účelových zájmů, nikoli zájmů občanů. Mnohým politikům jsou občané zcela ukradení.*“¹⁹⁹ V další části zase staví elitu a lid proti sobě. Vnímá je jako „my“ vs. „oni“, neboť elita má „vlastní svět“. Není tedy schopna efektivně zastupovat občany, když je uzavřená bez vazeb na vnější svět: „*Uzavřeli se do svého vlastního světa intrik, hašteření, hádek, kauz, trestních oznámení. Význam slova politika byl zúžen na technologii moci uvnitř parlamentu, uvnitř politických stran, bez vazby na vnější svět.*“²⁰⁰ Znovu mluví o zkorumpované elitě a nadřazování jejího zájmu na úkor lidu: „*Politici nerozhodují tak, aby se všichni lidé měli lépe, rozhodují se podle vlastních mocenských choutek, rozhodují podle zájmů vlivových skupin, které je dotlačily do funkcí a na přední místa kandidátních listin. (...) Byli to právě politici, kdo rozdělil tuto zemi na vyvolené, kteří mohou cokoliv, a na ty ostatní, kteří musejí držet krok a jednou za čtyři roky u volebních urn vybírat „to menší zlo“.*“²⁰¹ V posledním odstavci hnutí prezentuje vlastní politiky, kteří jsou odlišní od stávajících politiků, vůči kterým se vymezuje. Nepožaduje tedy, aby politická moc přešla zcela do rukou lidu. Nabízí vlastní politiky, kteří budou reprezentovat a hájit zájmy lidu: „*Hnutí ANO požaduje zcela jinou kvalitu politiků. Nabízí proto lidi, kteří něco dokázali, vybudovali, je za nimi vidět jejich práce, lidi, kteří vědí, jak těžké je probíjet se životem, jak složitá je cesta za úspěchem, a lidi, kteří usilují o to, aby úspěšní mohli být i ostatní.*“²⁰²

Hnutí také v 8. bodě apeluje na zavedení prvků přímé demokracie: „*Proto říkáme ANO otevřenému státu s prvky přímé demokracie.*“²⁰³ Objevuje se také kritika tradičních institucí: „*Žijeme v době, kdy tradiční instituce, které dříve určovaly mravní étos společnosti, její náladu, zásady občanského soužití a vztahů mezi lidmi selhávají nebo oslabují.*“²⁰⁴

Zkrácený program pak upřesňuje vize hnutí a dále rozvíjí témata jako zvýhodnění zaměstnávání absolventů; zamezení daňovým únikům; snížení DPH; investování do

---

¹⁹⁸ *Východiska | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928005030/http://www.anobudelip.cz:80/cs/o-nas/program/vychodiska/>.

¹⁹⁹ Tamt.

²⁰⁰ Tamt.

²⁰¹ Tamt.

²⁰² Tamt.

²⁰³ Co tou přímou demokracií myslí, ale nikde blíže nespecifikuje.

²⁰⁴ *Východiska | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online].[cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928005030/http://www.anobudelip.cz:80/cs/o-nas/program/vychodiska/>.

infrastruktury; stejná pravidla pro všechny; odpolitizování NKÚ; omezení hazardu a zamezení lichvě; zlepšení zdravotní péče o obyvatelstvo aj. V jednom z odstavců programu elitu obviňují ze lži a zatajování určitých skutečností. Viní ji z placení vysokých daní, i když nejsou prý potřeba: „*Politici nám tvrdí, že stát má málo peněz přesto, že v porovnání s vyspělými ekonomikami daníme nadprůměrně. Na daních platí naši občané až o pět procent ročního hrubého domácího produktu více.*“²⁰⁵ V bodě, v kterém rozebírá omezení korupce zákonem o státní službě, kritizuje zkorumpovanou elitu, kterou obviňuje z porušování zákonů a říká, že řídí kontrolní instituce: „*Základní funkce státu, tedy tvorba zákonů a dohled nad jejich dodržováním, jsou zásadně narušeny. Ti, co pravidla určují, je sami porušují. O veřejných prostředcích rozhoduje zpolitizovaná a neprofesionální státní správa. Kontrolní instituce řídí politici, takže kontrolují sami sebe.*“²⁰⁶

V Resortním programu se ANO zaobírá tématy jako státní rozpočet; daňový a penzijní systém; právo a spravedlnost; průmysl a podnikání; veřejná správa, zdravotnictví. V tomto programu jsem žádné populistické apely neobjevila.²⁰⁷

V září 2017 Andrej Babiš představil novinářům volební program pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2017, jehož hlavním sloganem bylo „*Ted' nebo nikdy*“^{208,209}. Na programové konferenci mimo jiné také kritizoval tradiční politiky, které obviňoval z korupce a snahy odstranit jeho samotného z politické sféry. „*Tradiční politici a jejich kmotři proti mně vedou masivní, organizovanou, špinavou kampaň s jedním jediným cílem odstranit mě z politického života.*“²¹⁰ Nekritizoval politickou elitu jako homogenní entitu, ale konkrétně tradiční politiky.²¹¹

Hned na prvních stránkách programu „*Ted' nebo nikdy. Ten jediný program, který potřebujete.*“ se objevuje předmluva Andreje Babiše, ve které se vyjadřuje ke vzniku a čtyřem rokům ANO ve vládě. Připomíná důvod vzniku hnutí jako protestu proti zavedeným politickým stranám. Objevuje se zde téma korupce, kritika tradičních stran a anti-party

²⁰⁵ *Zkrácený program | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928004912/http://www.anobudelip.cz:80/cs/o-nas/program/zkraceny-program/>.

²⁰⁶ Tamt.

²⁰⁷ *Resortní program | ANO, bude líp.* Wayback Machine [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928005025/http://www.anobudelip.cz:80/cs/o-nas/program/resortni-program/>.

²⁰⁸ Ve sloganu chybí před spojkou „nebo“ čárka. Na tuto chybu mnozí upozorňovali i s tím, že se tam prostě hnutí nelíbila, tak ji tam nedalo.

²⁰⁹ *Chybějící čárka rozhodne volby, bez ní líp nebude. Kampaní zmitá český jazyk - Aktuálně.cz. Názory - Aktuálně.cz* [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/carka-rozhodne-volby-bez-ni-lip-nebude/r~042defa0915f11e7a7fc0025900fea04>.

²¹⁰ *Hnutí ANO představilo nový program s heslem "Ted' nebo nikdy". Chce zrušit superhrubou mzdu a zavést slevy na pojistném* [online]. [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65867340-hnuti-ano-predstavilo-novy-program-s-heslem-ted-nebo-nikdy-chce-zrusit-superhrubou-mzdu-a-zavest-slevy-na-pojistnem>

²¹¹ Tamt.

sentiment, kterým se od nich snaží distancovat. „*Naše hnutí vzniklo jako protest proti korupci tradičních politických stran, které si hrály na levici a pravici.*”²¹² Znovu využívání tématu korupce „*(...) že se nesnesitelného korupčního systému konečně zbavíme. Nevyšlo to. Bojujeme s ním dodnes.*”²¹³ V dalším odstavci se znovu objevuje kritika tradičních politiků. Obviňuje je z nadržování slova a intrik “*(...) že se drží slovo a že se na kameru říká to, co i mimo ni (...) Proto jsme se kolikrát zmýlili v lidech a nechali se tradičními politiky napálit.*”²¹⁴ Kritika bývalého premiéra Bohuslava Sobotky²¹⁵ z praktik namířených proti ANO a jeho lídrovi, který se zde prezentuje jako outsider, jemuž dělají naschvály. „*... Bohuslava Sobotku (...) Ten se nám nakonec odvděčil tím, že naše hnutí začal permanentně špinit a ze mě udělal svého osobního nepřítele, kterého je potřeba zničit (...) A pak mě vyhodil z vlády.*”²¹⁶ Na dalším místě se objevuje kritizování bývalých koaličních partnerů ANO „*Místo společné práce pro lidi jsme se ale od našich koaličních partnerů dočkali spíš podrazů,*”²¹⁷

V této předmluvě je Babišova kritika namířena hlavně proti tradičním stranám, bývalým koaličním partnerům ANO a bývalému premiérovi, ale kritizuje také politickou elitu jako takovou a využívá anti-party sentiment. „*Ostatní strany se do svých programů nestydí napsat cokoli, i když moc dobře vědí, že to nemohou splnit.*” Opírá se o konkrétní kauzy jako vytvoření zákona Lex Babiš²¹⁸, církevní restituce²¹⁹ a kauzu Nagyové a bývalého premiéra Nečase²²⁰: „*(...) kmotři a lobbisti řídili zemi přes milenku premiéra(...)*” A prezentuje sám sebe a ANO jako politické outsidersy.²²¹

Samotný program potom cílí na různá témata jako udržení kontroly státu nad zásobami lithia²²²; digitalizace státní správy; snížení množství zakázek pro externí firmy za služby, které si stát dokáže zajistit sám; odpolitizování Legislativní rady vlády, ve které by měli

---

²¹² *Program | ANO, bude líp.* [online].[cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/volby/program/>.

²¹³ Tamt.

²¹⁴ Tamt.

²¹⁵ Bohuslav Sobotka byl z ČSSD.

²¹⁶ *Program | ANO, bude líp.* [online].[cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/volby/program/>.

²¹⁷ Tamt.

²¹⁸ Jedná se o novelu zákona o střetu zájmů, která zakazuje členům vlády, aby se firmy, v nichž mají nejméně ¼ podíl, ucházely o veřejné zakázky. Získala označení „lex Babiš“.

²¹⁹ Vrácení části zestátněného majetku zpátky církvím podle stanovených podílů se setkává s řadou kritik, zda existují reálné nároky církví.

²²⁰ Aféra z roku 2013, během které došlo k zásahům Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu proti několika vysoce postaveným politikům podezřelých z korupce. Vyústila v pád Nečasovy vlády. Jednou z obviněných byla Jana Nagyová, po které kauza nese název a která měla milostnou aféru s Petrem Nečasem. Dnes je jeho ženou.

²²¹ *Program | ANO, bude líp.* [online].[cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/volby/program/>.

²²² Právě lithium se stalo předmětem předvolebního boje.

působit výhradně odborníci; prosazení zákona o whistleblowingu²²³; zavedení specializovaného elitního útvaru pro stíhání korupce a závažné hospodářské kriminality; snížení daní; snížení sazby DPH; ponechání české koruny; investování zejména do infrastruktury, škol, domovů pro seniory apod.; rozšíření kompetencí celní správy; plné zapojení do rozvíjejícího se evropského trhu.²²⁴

4.4. Analýza hlavních prvků volební kampaně pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013 a 2017

Hnutí ANO mělo výhodu, že na léto 2013 mělo připravenou „seznamovací“ kampaň, skrze kterou chtělo voliče seznámit s hnutím a kandidáty, takže když byly vyhlášeny předčasné volby, z této kampaně se stala kampaň předvolební a nemuselo ji tedy narychlo připravovat jako ostatní strany.²²⁵ Je nutné zmínit, že hnutí v senátních volbách 2012 pohořelo²²⁶ a ještě na začátku léta, před vyhlášením předčasných voleb, dosahovalo ve výzkumech voličských preferencí zhruba 2 %.

ANO si jako jediný kandidující subjekt najalo odborníky na volební strategie externě. Využilo k tomu experty z americké PSB agentury a českých Campaigns. Pod vedením stratéga Alexandra Brauna²²⁷ byla provedena řada reprezentativních průzkumů už při zavádění strany na trh. Díky průzkumům mohlo hnutí jasně definovat cílové skupiny voličů a sdělení, na které se mělo v kampani zaměřit. V otázce výzkumu opozice si ANO také počínalo nejs sofistikovaneji.²²⁸ Mělo vyčleněno dva pracovníky na každodenní sledování vývoje u svých konkurentů.²²⁹

Kampaň ANO se ve volbách 2013 nesnažila cílit na konkrétní cílové skupiny, jako tomu bývá u kampaní etablovaných stran, které se snaží oslovit primárně tradiční voličský elektorát. Hnutí se bránilo zařazení na ose pravolevého kontinua, a proto oslovovalo co

---

²²³ Whistleblowing je termín označující případ, kdy zaměstnanec nějaké organizace upozorní orgán oprávněný k prověření nelegitimních nebo nezákonných praktik na pracovišti.

²²⁴ Tamt.

²²⁵ ŠÍMA, Pavel; KRÁLIKOVÁ, Marcela. *Volební kampaně 2013: strategie, osobnosti, rozpočty: devět největších kampaní pod drobnohledem: český politický marketing, jak jste ho ještě nepoznali*. Barrister & Principal, 2014. s. 25.

²²⁶ ANO kandidovalo do voleb do Senátu PČR 2012 se sedmi kandidáty, z nichž ani jeden nepostoupil do druhého kola a hnutí tak nezískalo žádný mandát.

²²⁷ PSB agentura.

²²⁸ Politické strany v České republice zpravidla nevěnují tolik pozornosti výzkumu opozice v kampani. Nejdůležitější byl pro ANO hlavní červnový průzkum benchmark a určení focus groups.

²²⁹ ŠÍMA, Pavel; KRÁLIKOVÁ, Marcela. *Volební kampaně 2013: strategie, osobnosti, rozpočty: devět největších kampaní pod drobnohledem: český politický marketing, jak jste ho ještě nepoznali*. Barrister & Principal, 2014. s. 34.

nejvíce různorodých cílových skupin²³⁰ s pečlivě vybranými tématy. Nestanovilo si proto jednotnou strategii a jedno catch-all heslo, které by sloužilo k oslovení široké skupiny voličů.

Hnutí si velmi zakládalo na online komunikaci, neboť z průzkumů také vyšlo, že potenciaální voliči se budou pohybovat na internetu. Online kampaň, sociální sítě a webové stránky měl na starost marketingový expert Marek Prchal. Ten mimo jiné spravuje i sociální sítě samotného lídra hnutí, jak potvrdila jeho mluvčí Kubovičová.²³¹

V komunikačních sděleních využívalo často lidového a neformálního jazyka, kterým chtělo oslovit co největší počet voličů a zároveň tak nemuselo měnit rétoriku vůči rozdílným skupinám. Jedním z těchto komunikačních sdělení byl *Dopis Andreje Babiše občanům*, ve kterém lídr hnutí Andrej Babiš prezentuje sám sebe jako obyčejného člověka, který „(...) v České republice od úplné nuly, bez privatizace a korupce vybudoval tuzemskou soukromou firmu.“²³² a kritizuje stávající politickou elitu, již zároveň obviňuje z nadřazování vlastních zájmů nad zájmy občanů „(...) dvacet let je řídí neschopní politici, kteří před volbami pouze slibují“²³³ a „Vzali si nás jako rukojmí svých soukromých ambicí. Zapomněli, že stát patří občanům.“²³⁴ Jako protiklad „neschopných politiků“ staví kandidáty svého hnutí, kteří „(...) budou sloužit občanům a této zemi, nikoli sami sobě.“²³⁵ Na dalších místech také využívá kritiku elity a politiků jako takových, vůči kterým se vymezuje „(...) na rozdíl od politiků vím, jak se pracovní místa vytvářejí.“²³⁶ a „Nejsem jako naši politici, neslibuji. To, co říkám, také dělám. Proto jsem založil hnutí ANO.“²³⁷ Zároveň také vybízí občany ke společné debatě a hledání východisek z krize, neboť „Může být líp, záleží na nás všech.“²³⁸

Nespornou výhodou ANO bylo, že kandidovalo jako nový subjekt a voliči si ho tak nemohli spojit s předchozí politikou.²³⁹ Mohlo tak využít celospolečenského znechucení politikou a nedůvěru občanů v politiky v té době.^{240,241} Hnutí tak kritizovalo současný

---

²³⁰ Strategický tým ANO se zaměřil na maloměstské, vzdělanější a mladší voliče, ale i na nespokojenou část obyvatel s vývojem na politické scéně.

²³¹ Součástí marketingového týmu je také Marek Hanč, který dlouhodobě pracoval pro ODS. Zatímco Prchalova parketa je marketing, Hanč má na starost politický obsah.

²³² *Dopis Andreje Babiše občanům | ANO, bude líp.* [online].[cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelizip.cz/cs/o-nas/blogy/12556/dopis-andreje-babise-obcanum>.

²³³ Tamt.

²³⁴ Tamt.

²³⁵ Tamt.

²³⁶ Tamt.

²³⁷ Tamt.

²³⁸ Tamt.

²³⁹ Ovšem zakladatel a předseda hnutí Andrej Babiš se nestal součástí establishmentu až po roce 1989, ale dávno předtím. Stejně tak někteří kandidáti ANO už měli jinou politickou minulost.

²⁴⁰ Nedůvěrou občanů v politiky a znechucením politikou se zabývá koncept tzv. *politikverdrossenheit*, nebo-li v překladu koncept „znechucení politikou“, který blíže představují Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Jakub Šedo v knize *Politické systémy*.

²⁴¹ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír; ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Barrister & Principal, 2011. s. 197.

politický establishment a všechny strany bez výjimky. Využívalo jednoduchá, ale výrazná hesla, která byla často namířena proti stávajícímu establishmentu, jako „*Bude líp.*“, „*Nejsme jako politici. Makáme.*“, „*Ať už nám nevládnou balíci!*“²⁴², „*Aby tu chtěly žít i naše děti.*“, „*Aby se za nás děti nestyděly.*“, „*Umíme dát lidem práci.*“ a potom také „*Jasná pravidla pro všechny. Bez výjimky.*“. Na billboardech byl často viděn Andrej Babiš, který se prezentoval heslem „*Jsmo schopný národ. Jen nás řídí nemehla.*“²⁴³ nebo Martin Stropnický se sdělením „*Naše země potřebuje zkušené. Najměte si nás.*“²⁴⁴ Sám Marek Prchal potom potvrdil, že za úspěchem hnutí stálo využití jednoduchých hesel.^{245,246}

Na volebních billboardech a letáčích se objevovali i jiní členové hnutí než jenom jeho předseda.^{247,248} Případně se objevovali vždy ve dvojici s Babišem.^{249,250} Postava lídra byla centrální složkou celé volební kampaně do PS PČR 2013.^{251,252,253} Nejen, že se objevoval samostatně na celé řadě vizuálů,²⁵⁴ ale jako lídr a dominantní postava v hnutí si udržoval také veliký vliv na rozhodování o designování kampaně. Trval na tom, že bude přítomen u všech rozhodovacích procesů, a dalo by se říci, že vykonával i funkci volebního manažera v týmu plném expertů.²⁵⁵

Andrej Babiš komentoval předvolební kampaň pro volby do PS PČR 2017 v rozhovoru pro ČTK. Podle jeho slov se měla podobat těm předchozím, akorát s jinými hesly. Neodpustil si také kritiku svých bývalých koaličních partnerů, kteří prý „dělali kšefty“ a ANO tak bylo v kabinetu osamocené.²⁵⁶

---

²⁴² Viz Příloha č. 1: Volební materiál během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013

²⁴³ ANO: 18,65 %. *Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare* [online].[cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865.

²⁴⁴ Tamt.

²⁴⁵ Tamt.

²⁴⁶ Prchal dále také uváděl, že za úspěchem stál pestrý a chytlavý mix na Facebooku, spolupráce s PSB a Campaigns a jasná a centrálně řízená kampaň, což v zásadě jde ruku v ruce s elementárními marketingovými poučkami.

²⁴⁷ Viz Příloha č. 2: Billboard hnutí ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁴⁸ Viz Příloha č. 3: Billboard hnutí ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁴⁹ Viz Příloha č. 4: Billboard hnutí ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁵⁰ Viz Příloha č. 5: Volební materiál ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁵¹ Viz Příloha č. 6: Billboard hnutí ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁵² Viz Příloha č. 7: Billboard hnutí ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁵³ Viz Příloha č. 8: Volební materiál ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013.

²⁵⁴ Babiš byl oblečený do bílé košile s rozhalenkou a vyhrnutými rukávy a rukami v kapsách. Všechny grafické vizuály vykazovaly jednotnou grafickou linii. Modrá a bílá barva byly hlavními barvami celé kampaně a jsou hlavními barvami ANO. I výběr těch „správných“ barev má politický význam. Obě tyto barvy mají evokovat klid, mír, čistotu, naději a nevinnost.

²⁵⁵ ŠÍMA, Pavel; KRÁLIKOVÁ, Marcela. *Volební kampaně 2013: strategie, osobnosti, rozpočty: devět největších kampaní pod drobnohledem: český politický marketing, jak jste ho ještě nepoznali*. Barrister & Principal, 2014. s.52.

²⁵⁶ *Předvolební kampaň ANO? Babiš prozradil, co se chystá* [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/191451-predvolebni-kampan-ano-babis-prozradil-co-se-chysta/>.

Dalo by se říci, že ANO odstartovalo svou předvolební kampaň už v květnu 2017, týden po vyhlášení termínu voleb ve Sbírce zákonů, kdy v několika denících vyšly inzeráty hnutí s Babišem, který měl ústa přelepené páskou.²⁵⁷ V inzerátu se zaměřilo na kritiku svého tehdejšího koaličního partnera ČSSD a jeho lídra, Bohuslava Sobotku. Inzerát končilo větou proti tradičním politikům „*Máme se nechat zastavit tradičními politiky?*“ Pod inzerátem nechyběl ani odkaz na microsite²⁵⁸ www.chcemelepsicesko.cz, kterou ANO také v rámci předvolební kampaně založilo, a kam může kdokoliv napsat své názory a podněty pro ANO k řešení.²⁵⁹

Během kampaně ANO spolupracovalo mimo jiné se společností Petra Topinky *Calmia Planet* a *Production team* Markéty Kutilové. Stejně tak jako předchozí kampaně se zaměřovala na přímý kontakt s voliči, tiskovou, outdoorovou a internetovou reklamou. Babiš se svou knihou *O čem sním, když náhodou spím* objížděl celou republiku a rozdával ji potencionálním voličům. I když tuto knihu vizí rozdával v rámci předvolební kampaně, dle něj se ale nejednalo o program.^{260,261} To, že kniha byla pouhým marketingovým tahem, přiznal i jeden z poradců ANO v rozhovoru pro INFO.CZ slovy „*Kobliha se nedá podepsat, proto jsme přišli s knížkou.*“^{262,263} Z předvolebních setkání psal poté na sociální síť ANO a Andreje Babiše Marek Prchal reporty.

Jestliže byla volební kampaň 2013 význačná svými jednoduchými a chytlavými hesly a volebními spoty, v kterých se ANO vymezovalo vůči politikům, o kampani 2017 se to říci nedá. I když se v této kampani objevovala dvě hlavní hesla „*Ted' nebo nikdy.*“ a „*Makat a*

---

²⁵⁷ Viz Příloha č. 9: Inzerát hnutí ANO.

²⁵⁸ Jedná se o malý tematicky zaměřený web. Je zajímavé, že pokud chce člověk vidět obsah této microsite, musí se nejprve zaregistrovat a vyplnit zdlouhavou řadu dotazníků. Tento web ANO aktuálně využívá i před volbami do Senátu a zastupitelstev obcí 2018.

²⁵⁹ ANO spustilo kampaň. Babiš se zalepenými ústy je ve většině novin | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ano-spustilo-kampan-babis-se-zalepenymi-usty-byl-v-planu-uz-od-patku_1705031052_ako.

²⁶⁰ Jan Outlý, člen Úřadu pro dohled nad financováním stran a hnutí na to měl ale jiný názor. V rozhovoru pro iROZHLAS.cz komentoval, že pokud jsou výjezdy Babiše spojeny s propagací jeho osoby nebo strany, jedná se o kampaň. Navíc své soukromé fotografie nebo videa umisťuje na své politické účty na sociálních sítích a nerozlišuje tedy mezi soukromými a politickými aktivitami.

²⁶¹ Babišův výklad, že jde o náklady na kampaň pro rok 2035, je absurdní, říká Outlý z dohledového úřadu | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/babisuv-vyklad-ze-se-jde-o-naklady-na-kampan-pro-rok-2035-je-absurdni-rika-outly_1706081620_kno.

²⁶² Reportáž z kampaně Andreje Babiše: „*Svlékat se nebudu, nechci ohrozit preference*“ | info.cz. Info.cz - Česko, svět, politika, zpravodajství, analýzy, události, byznys [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <http://www.info.cz/volby/volby-2017/reportaz-z-kampane-andreje-babise-svlekat-se-nebudu-nechci-ohrozit-preference-13674.html>.

²⁶³ Kvůli této knize vizí nebo i využívání akcí, které pořádaly a platily firmy z holdingu Agrofert, k předvolební kampani, se hnutí ANO a Andrej Babiš neshodli ohledně financování s Úřadem pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí. ANO se bránilo tomu, že se jednalo o součást předvolební kampaně a program vizí a jeho propagační videa prý byly míněny, až pro program v roce 2035.

neblábolit.“ a jeho různé obměny, volební spoty neříkaly takřka nic. Nebyl v nich žádný náznak programu, s kterým hnutí kandidovalo, ale pouhá kritika tradičních politiků, kteří „blábolí“. Nejviditelnější spot zobrazoval „tradičního politika“, který měl místo hlavy mračícího smajlíka, opakující „*Bla bla bla. Bla bla bla.*“ Na scénu poté přichází Andrej Babiš se slovy „*Vy mu rozumíte? Já ani slovo! Blábolení jsme od tradičních politiků slyšeli spoustu. Nic jinýho totiž neumí. Nikdy nepřestanu bojovat proti politickým blábolům....*“ Podobného rázu byly i volební billboardy zobrazující často tradičního politika se smajlíkem místo hlavy a vedle něj Andreje Babiše s heslem „*Makat a neblábolit*“²⁶⁴ a nebo dokonce, jak Babiš škrtí politika a „bojuje“ tak proti korupci s heslem „*Postavit se korupci a neblábolit.*“²⁶⁵

ANO už v kampani nemohlo využívat argumentu, že nejsou politici, když už v politice bylo 4 roky, proto se vymezovalo vůči tradičním politikům a využívalo hlavně tématu korupce, kdy říkalo, že je poslední pokus porazit „korupční hydry“. K tomu se vázalo právě heslo „*Ted' nebo nikdy*“.

Stejně jako rozesílal Andrej Babiš dopis občanům před volbami do PS PČR 2013, volby 2017 nebyly žádnou výjimkou, a tak spousta občanů mohla v poštovní schránce nalézt *Smlouvu Andreje Babiše s občany České republiky*, ve které sliboval, že se zavazuje k určitým bodům, které bude a nebude dělat, pokud ANO vyhraje volby a on se stane premiérem vlády ČR. V úvodu smlouvy se prezentuje jako oběť, kterou „*téměř všichni politici a novináři neustále napadají*“. V dalším bodě se zavazuje k tomu, že „*...v žádném případě nezneužiji politickou funkci ve svůj prospěch*“. Apeluje na občany, že pokud souhlasí s body ve smlouvě, ať volí ANO, protože jsou to „*ty nejdůležitější volby v historii naší země*“.²⁶⁶

---

²⁶⁴ Viz Příloha č. 10: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017.

²⁶⁵ Viz Příloha č. 11: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017.

²⁶⁶ *Smlouva Andreje Babiše s občany České republiky* [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/smlouva/>.

5. ANO jako populistická strana?

5.1. Analýzy CHES 2014, 2017 a výzkumů agentur MEDIAN a Behavio

Jedním ze zkoumaných subjektů analýz CHES 2014 a 2017 bylo hnutí ANO. Analýza z roku 2014²⁶⁷ ukázala, že pro hnutí je velmi důležitá anti-elitistická a anti-establishment rétorika, ale ještě důležitější je otázka korupce. Hnutí zařadila, na základě jeho celkové ideologické podstaty, na pravolevé ose stranicko-politického kontinua na střed nakloněný mírně doprava. Z analýzy bylo také zjištěno, že třemi nejdůležitějšími tématy ANO je 1. anti-elitistická rétorika, 2. korupce a 3. veřejné služby vs. daně. Mezi nejčastější nejdůležitější témata ostatních zkoumaných subjektů z českého stranického systému bylo téma veřejné služby vs. daně, redistribuce a deregulace. Jediný subjekt, který sdílel téma anti-elitistické rétoriky a dokonce na 1. místě jako hnutí ANO, bylo hnutí Úsvit.^{268,269}

Právě s analýzou CHES 2014 pracuje, ve své odborné práci z dubna 2019, i Vlastimil Havlík²⁷⁰. Zaměřuje se na témata anti-elitistické rétoriky a snižování korupce a jak moc jsou subjekty českého stranického systému využívány. Dochází také k výsledkům, že s těmito tématy pracuje nejvíce hnutí ANO a Úsvit, které označuje za populistické. V závěru své práce poté dochází k zajímavému poznatku o nárůstu populismu a následného politického neliberalismu ve střední a východní Evropě a proměně stranických systémů v tomto regionu jako takovém. Jeho hlavním argumentem je, že tento nárůst není nijak omezen na nativistický, konzervativní populistický diskurz jako v případě Polska a Maďarska. Jeho analýza ukazuje, že antipolitický a technokratický diskurz se stal společným rysem pro stranické systémy střední a východní Evropy, jehož výjimkou není ani Česká republika, byť má svá odlišná specifika²⁷¹, není výjimkou.²⁷²

---

²⁶⁷ Viz příloha č.12: Tabulka analýzy CHES 2014.

²⁶⁸ POLK, Jonathan, et al. "Explaining the salience of anti-elitism and reducing political corruption for political parties in Europe with the 2014 Chapel Hill Expert Survey data." *Research & Politics* 4.1 (2017): 2053168016686915.

²⁶⁹ Viz příloha č.12: Tabulka analýzy CHES 2014.

²⁷⁰ HAVLÍK, Vlastimil. Technocratic Populism and Political Illiberalism in Central Europe. *Problems of Post-Communism*, 2019, 1-16.

²⁷¹ Česká stranická politika více připomínala zavedené stranické systémy západní Evropy než vysoce volatilní stranické prostředí v ostatních zemích střední a východní Evropy.

²⁷² Hlavním argumentem této práce je, že vzestup centristicko-technokratického populismu končí éru České republiky, jako státu ve střední Evropě, který odolával populistickým výzvám. Havlík své argumenty dokazuje na následné analýze hnutí ANO a jak pracuje s manažerským a technokratickým populismem. Populismus v kombinaci s technokracií tedy začíná v tomto regionu představovat jakousi vizi alternativního režimu

Analýza z roku 2017 zaznamenala u ANO nárůst anti-elitistické a anti-establishment rétoriky z dřívějších 7,7 bodů na 9,1 z 10, zatímco význam tématu korupce zůstal stejný.^{273,274} Stejně tak analýza ukázala, že nejvyšší kontrolu nad politikou hnutí má jeho lídr, jehož moc hodnotila 9,9 z 10 bodů^{275,276}. Co se týče populistického vnímání lidu jako čistého suveréna, který by se měl podílet na politickém rozhodování a prosazování prvků přímě demokracie, hnutí v tomto ohledu hodnotila 6,2 z 10 bodů²⁷⁷. V tomto ohledu je ANO nejbližší hnutí Úsvit, později strana SPD²⁷⁸. Hnutí Úsvit dosahovalo podobných hodnot jako ANO. Podobně je na tom zkoumaná strana SPD v analýze CHES 2017. Ta dokonce dosahuje 9,9 bodů z 10 co se týče populistického vnímání lidu jako čistého suveréna.^{279,280} Naopak nejbližší stranou ANO v českém stranickém systému je v těchto otázkách strana ODS nebo KDU-ČSL.^{281,282}

MEDIAN provedl výzkum pro volební studio ČT během voleb do PS PČR 2017²⁸³, z kterého vyplynulo, že ANO získalo nadprůměrnou podporu mezi voliči, pro které byla velmi důležitá činnost strany v minulém období. ČSSD, jež zaznamenala velký odliv voličů směrem k ANO, naopak mezi těmito respondenty propadla. Odliv voličů z řad seniorů od ČSSD a KSČM směrem k ANO dokazovala i jeho dominance ve věkové kategorii voličů 60+. Stejně tak vysoká podpora ANO mezi pracovně neaktivními ukázala, že sebralo voliče SPD.²⁸⁴ Co se týče politických změn, nejvíce pozitivního si slibovali voliči ANO. Celkem 69% voličů očekávalo zlepšení životní úrovně a 63% snížení korupce, podobně na tom byli voliči SPD.²⁸⁵ Slogan „*Bojovat za schopné a pracovitě. A NEBLÁBOLIT!*“ měl během voleb druhý nejvyšší index mobilizace.²⁸⁶

---

k dominantní liberální demokracii. Populismus je proto důležitým předmětem pro budoucí výzkumy v této oblasti.

²⁷³ Viz. příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017.

²⁷⁴ Viz příloha č.12: Tabulka analýzy CHES 2014.

²⁷⁵ Analýza hodnotila na škále od 0 do 10, kde 0 znamená, že v hnutí mají absolutní kontrolu nad rozhodování a politikou hnutí jeho členové, a 10, že absolutní kontrolu má lídr.

²⁷⁶ Viz. příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017.

²⁷⁷ Analýza hodnotila na škále od 0 do 10, kde 0 znamená, že zvolení politici by měli mít největší podíl na rozhodování o důležitých věcech, a 10, že největší podíl by měl mít lid.

²⁷⁸ Respektive nástupnické hnutí SPD, které je pro účely mé komparace považováno jako nástupce Úsvitu.

²⁷⁹ Viz příloha č.12: Tabulka analýzy CHES 2014.

²⁸⁰ Viz. příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017.

²⁸¹ Viz příloha č.12: Tabulka analýzy CHES 2014.

²⁸² Viz. příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017.

²⁸³ *Výzkum pro volební studio ČT* [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf.

²⁸⁴ Jak a komu ANO odčerpalo voliče během voleb do PS PČR v roce 2013 a 2017 podrobněji rozebírám v kapitole Vývoj českého stranického systému v kontextu populistických stran.

²⁸⁵ Naopak voliči tradičních stran a voliči TOP 09 a ČSSD se se zvolením nové politické reprezentace obávají nárůstu korupce a zhoršení životní úrovně.

²⁸⁶ Zajímavé je, že i když slogany TOP 09 nebo Pirátů cílily na malou cílovou skupinu, měly největší mobilizační index.

Voliči ANO si také nejvíce přáli vládu ANO v koalici či s podporou KSČM a SPD. Největší vliv na konečné rozhodování o volbě strany měly kauzy Čapí hnízdo a stíhání Andreje Babiše²⁸⁷ a Lithium a spor ČSSD a ANO kvůli němu²⁸⁸. Naopak fakt, že Slovenský ústavní soud zrušil rozhodnutí, že Andrej Babiš nebyl v StB, měl na konečné volbě nejnižší podíl. I přes veškeré kauzy, bylo hnutí ANO celkově vnímáno nejpozitivněji. Získalo nejvyšší důvěru a kompetentnost. Stejně tak se s ním lidé nejvíce ztotožňovali a věřili, že obhajuje jejich zájmy a bude plnit svůj program.²⁸⁹

I když hnutí ANO zvítězilo se značným předstihem nad ostatními stranami ve volbách do PS PČR 2017, volební kampaň byla v porovnání s předchozí kampaní slabší. Hnutí dříve stavělo na tématu novosti, nepolitičnosti a vymezování se vůči politickému establishmentu. Argumentů, že nejsou politici, nebo že nemají nic společného se současnou politickou situací v zemi už nemohli využívat, neboť v PS Parlamentu ČR bylo hnutí už 4 roky, dokonce jako koaliční strana ve vládě.

Jak dokazuje i průzkum voleb 2017 od BEHAVIO²⁹⁰, lidé ani nedokázali přiřadit hlavní slogan „*Ted' nebo nikdy!*“ k samotné kampani. Správně ho přiřadilo jenom 16% potencionálních voličů. Stejně tak se jim ani spot s blábolajícím politikem nelíbil, avšak na cílovou skupinu spot zapůsobil dobře. Častými důvody, proč lidé stranu volili, byla osoba Andreje Babiše, důvěra, změna a program. Zajímavým zjištěním také bylo, že pro voliče SPD a KSČM by byla ideální koalice složená právě z ANO, SPD a KSČM, avšak voliči ANO upřednostňovali koalici ANO, ODS, SPD a Piráty.²⁹¹

5.2. Zhodnocení vybraných znaků populismu a anti-political-establishment strany u hnutí ANO 2011

ANO nezobrazuje lid a elity jako dvě homogenní entity, i když kritizuje politickou elitu za její nekompetentnost a neschopnost. Často využívá slova jako „většině“ nebo „mnohým“ politikům a připouští, že ne všichni politici jsou nekompetentní a jsou tedy možné výjimky a je schopné s ostatními politiky vyjednávat. Později se hnutí selektivně zaměřilo na kritiku tradičních politiků a během předvolební kampaně 2017 kritizovalo hlavně své bývalé koaliční

²⁸⁷ Tito voliči často volili SPD nebo Piráty.

²⁸⁸ kauza pomohla ANO, 1/3 respondentů deklarovala jeho volbu.

²⁸⁹ *Výzkum pro volební studio ČT* [online]. [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf.

²⁹⁰ *VOLBY 2017: Volební rozhodování, kampaně a povolební realita* [online]. [cit. 22.06.2019]. Dostupné z: https://mapavolicu.behavio.cz/downloads/BEHAVIO_volby_2017_kampane_a_povolebni.pdf.

²⁹¹ Tamt.

partnery. Ani „lid“ nevnímá jako celek, jehož vůle je jednotná a má stejné potřeby a zájmy. Často mluví k občanům nebo k neurčité skupině a vyzývá všechny, co mají stejný zájem a ztotožňují se s hnutím, což nevyklučuje i politiky, kteří se s programem hnutí mohou také ztotožňovat.

ANO zobrazuje antagonistický vztah lidu a elity, kdy rozděluje společnost na nezkažený „lid“ (my) a zkorumpovanou „elitu“ (oni), dva naprosto odlišné tábory. Tento vztah znamená nahrazení stávající politické elity novými subjekty, které by více reprezentovaly zájmy lidu. Při zobrazování antagonismu mezi lidem a elitami populisté nerozlišují u elit mezi opozicí a stranami, které jsou ve vládě. Všechny aktéry vnímají jako politický establishment, vůči kterému se vymezují, a sebe zobrazují jako obránce lidu a bojovníky proti korupci. Tohoto apelu ANO využívalo hlavně před volbami, ve svém volebním programu pro volby 2013 a během volebních kampaní, kdy třeba v roce 2017 mluvilo o politické elitě jako o „korupční hydře“.

Hnutí ANO tak úplně nevnímá lid jako morálně čistého suveréna. Populisté tvrdí, že politické strany ukradly moc lidu a využívají ji ve svůj prospěch, a proto chtějí moc navrátit zpátky do rukou lidu pomocí zavedení prvků přímé demokracie. I když hnutí často apeluje na občany a všechny, kterým se nelíbí stávající politická situace, aby se zapojili a dali podnět ke změně, a aby se více mohli podílet na rozhodování o fungování České republiky, nepožaduje, aby moc přešla výhradně do rukou lidu. Jak ukázala analýza CHES, hnutí je v tomto ohledu více nakloněno, aby největší podíl na rozhodování o důležitých záležitostech měl lid, nikoliv zvolená politická elita. Sebe potom prezentuje jako zástupce lidu, jehož politici jsou kompetentní k jeho zastupování.

Anti-party elementy hnutí ANO využívá k odlišení se od tradičních stran. Už jenom fakt, že se jedná o hnutí a ne politickou stranu, z něj dělá outsidera, jehož lidé vnímají, jako že není součástí stranického systému. Hnutí kladlo veliký důraz na nepolitičnost, a to jak svou komunikací, tak hesly během kampaní. Snaží se být odlišné od zavedených politických stran.

Znaky ústřední a silné pozice lídra ve straně a zobrazování lídra jako „jednoho z lidu“ jsou v hnutí ANO velmi výrazné. Není pochyb, že postava Andreje Babiše je v hnutí klíčová, už jenom proto, že samotné hnutí založil a vložil do něj značnou část financí. Byl vždy zvolen jeho předsedou bez žádného protikandidáta a jeho pravomoci mají tendenci od předposlední změny stanov posilovat. Stal se ústřední tváří obou dvou kampaní, avšak nejvíce během volební kampaně 2013. Právě popularita a důvěra lidí v Andreje Babiše hrála velkou roli během voleb 2013 a ještě větší ve volbách 2017. Klíčovou a velmi podstatnou roli Andreje

Babiše v hnutí ANO rozebírá už Lubomír Kopeček²⁹² ve své práci analyzující ANO pohledem konceptu business-firm parties. Popisuje proces centralizace v hnutí a posilování role lídra a jeho úzkého okruhu kolem něj, který se skládá hlavně ze zaměstnanců jeho holdingové společnosti.

V říjnovém průzkumu STEM před volbami do PS PČR 2013 Andrej Babiš zaujímal místo na druhé příčce s 47 % a od těchto voleb jeho popularita jen stoupala.²⁹³ Ve všech následujících výzkumech popularity stranických osobností STEM byl Andrej Babiš za rok 2018 a začátkem roku 2019 vždy na 1. místě. Výzkumy STEM také ukázaly, že v průběhu roku 2018 platilo, že jeho osobnost rozděluje českou veřejnost na dva tábory sympatizantů a odpůrců. Stejně tak i ve výzkumu popularity předsedů parlamentních stran v únoru 2018 se umístil na 1. místě s náskokem před Ivanem Bartošem.²⁹⁴ Průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) nesoucí název „Důvěra stranickým představitelům“ z dubna 2019 ukázal, že lidé věří nejvíce Andreji Babišovi, který získal 38%.²⁹⁵ Je nejvíce sledovaným politikem na sociálních sítích, které mu spravuje jeho tým poradců, kteří se snaží osobu Babiše prezentovat jako jednoho z lidu využitím jednoduchého jazyka a stylizovaných příspěvků. Hnutí ANO tedy v tomto ohledu splňuje znak populismu ústřední a silné pozice lídra ve straně a zobrazování lídra jako „jednoho z lidu“. Stejně tak i analýza CHES ukázala, že Andrej Babiš má absolutní kontrolu nad rozhodováním a politikou ANO. Je jen otázkou do jaké míry by bylo hnutí nadále úspěšné, kdyby z něho Andrej Babiš odešel.

Téma korupce, je v hnutí také velmi časté, s kterou spojuje stávající politický establishment, jak je ostatně patrné z výše provedených analýz a také výzkumu CHES, kde anti-elitistická rétorika a téma korupce jsou dvěma hlavními tématy, které ANO vyzdvihuje.

Využívání jednoduchých hesel a zjednodušeného jazyka v komunikaci, aby se přiblížilo co nejvíce „obyčejnému“ lidu je pro ANO velmi typické, jak plyne z výše provedené analýzy. Tento fakt ostatně potvrdil i Marek Prchal, digital director a marketingový expert ANO, který má na starosti online kampaně a sociální síť ANO a Andreje Babiše.

Tak jako hnutí ANO využívá populistické zobrazování antagonistického vztahu mezi lidem a elitou, anti-party elementů, tématu korupce a ústřední a silné pozice lídra ve straně a

---

²⁹² KOPEČEK, Lubomír. "I'm Paying, So I Decide" Czech ANO as an Extreme Form of a Business-Firm Party. *East European Politics and Societies*, 2016, 30.4: 725-749.

²⁹³ *Popularita lídrů: TISKOVÁ INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 10/2013* [online]. [cit. 25.06.2019]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/popularita-lidru/>.

²⁹⁴ *Kategorie: Popularita politiků* [online]. [cit. 25.06.2019]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/category/popularita-politiku/>.

²⁹⁵ *Důvěra ústavním institucím v dubnu 2019 - Centrum pro výzkum veřejného mínění*. [online]. Copyright © 2019 CVVM [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/4917-duvera-ustavnim-institucim-v-dubnu-2019>

zobrazování lídra jako „jednoho z lidu“, využívá i řadu znaků *anti-political-establishment* strany. Jak jsem podotkla již v úvodu práce, tyto dva koncepty mají tendenci se prolínat a některé znaky mají společné.

ANO si zakládá na atributu novosti, což je významné pro APE strany. Novost stavila ANO do privilegované pozice k formulování svých požadavků na změny. Do voleb 2013 kandidovalo jako nový politický subjekt a nebylo tak voliči spojováno s předchozí politikou. V té době také panovalo celospolečenské znechucení politikou a celková nedůvěra občanů v politiky. Aby si APE strany získaly důvěryhodnost, nemohou začít své anti-stranické a anti-elitické apely zevnitř politického systému, který kritizují. Samotným konceptem novosti podrobněji analyzuje hnutí ANO a Úsvit přímé demokracii Daniel Šárovec²⁹⁶ ve svém článku o nástupu politických stran v České republice od roku 2013. Jeho závěry jsou, že ANO i Úsvit lze včlenit do Sikkovy typologie, nicméně poukazuje na problematičnost zasazení jednoho z případů do konceptu, proto vyzývá k přístupu k novosti jako k dynamické proměnné. Stejně jako já ve své analýze také dochází k zjištění, že to, čím se tato dvě hnutí liší od ostatních subjektů českého stranického systému, je jejich kritika establishmentu a elit a vysoký důraz na snižování politické korupce.²⁹⁷

Stejně tak i u hnutí ANO platí zobrazování sebe sama jako nepolitického aktéra a kladení velkého důrazu na nepolitičnost. Hnutí celou dobu od svého vzniku usiluje o to, aby bylo voliči vnímáno jako aktér, který nemá co dočinění se stranickým systémem, který kritizuje, a aby se zdálo, že jedná mimo něj. I když hnutí samo sebe prezentuje jako nepolitického aktéra a své členy jako pouhé experty na politiku. Říká, že „nejsou politici“, ale není tomu tak. Zakladatel a předseda hnutí, Andrej Babiš, byl součástí politického establishmentu už i před rokem 1989. Někteří kandidáti ANO mají za sebou také jinou politickou minulost. Andrej Babiš je také jasným příkladem zakladatele APE strany jako bohatého podnikatele, který se snaží přetrhat symbiotické vazby na zavedené strany založením si vlastního politického subjektu a zahájením vlastní kandidatury.

Ruku v ruce jde se znakem zobrazování sebe sama jako nepolitického aktéra, také znak odmítání umístění na pravolevé ose stranicko-politického kontinua. Tuto tendenci mělo ANO ve svých počátcích. Bylo také hlavně těžce ideologicky čitelné kvůli nedostatku programu. Analýza CHES 2014 hnutí zařadila, na základě jeho celkové ideologické podstaty na pravolevé ose stranicko-politického kontinua na střed nakloněný mírně doprava. Se

---

²⁹⁶ ŠÁROVEC, Daniel. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia*, 2018, 50.1: 78-113.

²⁹⁷ ŠÁROVEC, Daniel. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia*, 2018, 50.1: 78-113.

stejným ideologickým zařazením hnutí ANO přichází i Lukáš Hájek.²⁹⁸ I když hnutí odmítalo zařazení na vnitrostátní úrovnipolitiky, na úrovni politiky Evropské unie bylo nuceno zaujmout nějaké ideologické zařazení, proto je od roku 2014 členem frakce Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE) v Evropském parlamentu.

Hnutí ANO je charakteristické kritizováním establishmentu a tradičních stran v českém stranickém systému. Dalo by se říci, že útoky proti své opozici zakládá na nadměrném zobecňování, stejně jako APE strany. Například hned v předmluvě volebního programu pro volby do PS PČR v roce 2017 zmiňovalo kauzy Lex Babiš, Nagyová-Nečas a církevní restituce k zobecněné kritice tradičních stran. Kritikou establishmentu a anti-elitismem u ANO se zabýval už v roce 2013 Martin Kubánek²⁹⁹ při zkoumání role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO. Dochází k závěrům, že po celé sledované období mezi roky 2011 a 2013 ANO využívalo silnou kritiku vůči politickému establishmentu a odpor vůči dosavadní činnosti politických elit.³⁰⁰

---

²⁹⁸ HÁJEK, Lukáš. Left, Right, Left, Right... Centre: Ideological Position of Andrej Babiš's ANO. *Politologicky Casopis*, 2017, 24.3.

²⁹⁹ KUBÁNEK, Martin. Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské politické studie*, 2016, 18.4: 319-353.

³⁰⁰ Samotný populismus u ANO chápe jako specifický marketingový nástroj a catch-all strategii než jakousi ideologii.

Závěr

Předložená bakalářská práce se snažila zanalyzovat hnutí ANO a zjistit, jakým způsobem pracuje s konceptem populismu a anti-political-establishment strany, jaké populistické a anti-political-establishment znaky využívá, a zda bychom ho mohli označit za populistické. Mimoto se práce také snažila zanalyzovat postavení hnutí ANO v rámci českého stranického systému, od jeho vzniku v roce 2012 do hlasování o vyslovení nedůvěry vládě v červnu 2019.

V teoretických východiscích byly podrobně rozebrány a charakterizovány koncepty populismu a anti-political-establishment strany od Andrease Schedlera. Co se týče populismu, byly představeny hlavní přístupy tohoto konceptu a podrobněji rozebrány hlavní znaky, které se objevují u většiny teoretiků, dále byly zmíněny důvody, proč tato práce bude vycházet z teoretického přístupu populismu Case Muddeho a do analýzy zařadí i jiné, přidružené znaky populismu.

Následující kapitola se věnovala vývoji českého stranického systému v kontextu populistických stran od roku 2010 až do současnosti. Byly zanalyzovány volby do PS 2010, 2013 a 2017 a změny, které přinesly. V kontextu voleb do PS PČR 2013 byly podrobněji rozebrány dva, v té době nové, politické subjekty ANO a Úsvit přímé demokracie a jejich podobnosti. V souvislosti s českým stranickým systémem byla zmíněna i koncepce tří generací stran, Lubomíra Kopečka a Petry Svačinové.

Ještě před samotnou analýzou hnutí ANO, se část práce věnovala jeho charakteristikám, jako novému subjektu v českém stranickém systému. Rozebrány byly okolnosti jeho vzniku, vznik a historie. Dále potom organizační struktura, která vychází ze stanov a jeho lídr, Andrej Babiš a ostatní důležití členové. V této podkapitole byly také více přiblíženy kauzy, s kterými jsou Andrej Babiš a i další členové ANO spojováni.

V analytické části došlo k analýze ANO pomocí konceptů populismu a anti-political-establishment strany. Byly zanalyzovány základní dokumenty hnutí - Výzva ANO 2011, stanovy hnutí z roku 2013, 2015, 2017, 2018 a jejich úpravy, volební programy, programové priority a východiska. Kampaně pro volby do PS PČR 2013 a 2017 byly podrobně rozebrány v podkapitole analyzující hlavní prvky volebních kampaní ANO.

V poslední kapitole proběhla širší diskuze o tom, zda je hnutí ANO populistické či nikoliv. Byly představeny analýzy a výzkumy (CHES, MEDIAN, Behavio, STEM), které měly pomoci k určení, jakých populistických a APE apelů hnutí ANO využívá, jak se svou rétorikou odlišuje od ostatních stran v České republice a jaké apely mu pomohly

k jednoznačnému vítězství ve volbách do PS PČR 2017, a co naopak nezafungovalo. Došlo k analýze a zhodnocení, jaké znaky ANO z výše definovaných znaků populismu a APE využívá, jak s nimi pracuje a jaké naopak nikoliv.

Závěrem práce, na základě výše provedené analýzy hnutí ANO i podložením dalších analýz a výzkumů, je, že hnutí plně využívá populistických znaků: zobrazování antagonistického vztahu mezi lidem a elitami, ústřední a silné pozice lídra ve straně a zobrazování lídra jako „jednoho z lidu“, jednoduchých hesel a zjednodušeného jazyka v komunikaci, aby se přiblížilo co nejvíce „obyčejnému“ lidu, tématu korupce a anti-party elementu. Částečně také pracuje se znakem vnímání lidu jako morálně čistého suveréna. Analýza CHES ukázala, že je hnutí v tomto ohledu nakloněno, aby moc přešla do rukou lidu. Hnutí však nepožaduje, aby politická moc přešla výhradně do rukou lidu, i když často apeluje na občany, aby se zapojili a dali podnět ke změně. Naopak znak zobrazování lidu a elit jako dvou homogenních entit hnutí nevyužívá.

Hnutí také pracuje s následnými anti-political-establishment znaky: stavení na atributu novosti, zobrazování sebe sama jako nepolitického aktéra a kladení velkého důrazu na nepolitičnost, odmítání umístění na pravolevé ose stranicko-politického kontinua a kritizování establishmentu. Tyto apely se postupem času v hnutí proměňují a hnutí s nimi od svého založení nepracuje stejným způsobem.

Dále u ANO lze vyzorovat také nízkou míru vnitrostranické demokracie a tendence posilování pozice lídra a jeho kompetencí ve stanovách hnutí. Tyto tendence a bránění se přílivu nových členů mají populistické strany obecně.

Hnutí ANO můžeme označit za populistické, ale s určitou schizofreničností. Na jedné straně kritizuje politický establishment, tradiční politiky a prezentuje sebe samo jako jediného spasitele, který může zastavit korupci. Na straně druhé je schopné s ostatními politickými stranami vyjednávat a bylo dokonce součástí koaliční vlády, která jako jedna z mála vlád v České republice vydržela do konce. Uvnitř Parlamentu se tedy chová jako jakákoliv jiná běžná strana, čehož by populistické strany nebyly ze své podstaty schopné, zejména může jít třeba o vyjednávání s opozicí. Bez výhrad ho tedy nelze kategorizovat jako čistě populistickou formaci, ale v případě hnutí ANO se jedná o protestní subjekt využívající populistických prvků ve své rétorice. Lépe odpovídá vymezení anti-political-establishment strany než ryzímu populismu.

Populismus je bezpochyby důležitý v kontextu dalšího stranického vývoje v České republice, neboť hnutí ANO je momentálně součástí druhé menšinové vlády Andreje Babiše. Hnutí staví svůj úspěch hlavně na osobě silného lídra, Andreje Babiše, a permanentní

kampani, která se projevuje i v době povolebního vyjednávání.^{301,302} Dalo by se zlehčeně říci, že zejména díky Andreji Babišovi, jenž má vysokou důvěru u voličů a je jim sympatický, se hnutí podařilo vyhrát volby do PS PČR 2017, neboť kampaň jako taková na voliče dle dostupných dat moc nezapůsobila. Proto je jen otázkou, zda by bylo ANO tak úspěšné i bez svého dominantního lídra. Zde je nutné podotknout, že hnutí ANO není jenom Andrej Babiš. Neměli bychom opomenout výrazné členy hnutí, kteří jeho rétoriku a to jak se profiluje, také utváří a svým členstvím s ní souhlasí. V předvolebních kampaních si musí každá politická strana určitým způsobem pohrát s populismem, stejně tak to platí i pro hnutí ANO, které v tomto období modifikuje komunikační strategie.

Z dlouhodobého hlediska se hnutí nemůže profilovat tak jako v době svého vzniku a během parlamentních voleb 2013 a 2017. Možnost využití pozitivního dopadu apelů, jejichž prostřednictvím hnutí na voliče cílí, by při zachování logiky čirého *anti-establishment* sentimentu měla klesat. Významnou složkou jsou ale další populistické apely opřené o práci s interními daty, které jsou zatím marketingově schopné hnutí ANO držet na vysokých číslech, co do preferencí i přes významné kauzy a i přes to, že ANO již nadále nelze považovat za nový subjekt.³⁰³ Hnutí proto musí hledat odlišné apely a jiná témata než v počátku svého působení. Více bude muset hrát na protestní apel, ale s určitou modifikací. Už teď, kdy je hnutí součástí druhé vlády Andreje Babiše, který například kritizoval ministerstva dopravy a pro místní rozvoj, přitom 4 roky zastávali tyto posty jeho ministři. Populismus a protestní apel mohou fungovat pro stranu, která není ve vládě, proto si ANO bude muset vytvořit novou image.

---

³⁰¹ Kampaň ANO nekončí volbami, tým marketingových poradců pracuje neustále. Příkladem toho může být i inzerát, který vyšel v deníku Mladá Fronta v dubnu 2018. Inzerát se směřujícím se Babišem slibuje učitelům do 4 let průměrný měsíční plat 45 000 Kč.

³⁰² Příloha č. 14: Inzerát ANO slibující učitelům desetitisíce.

³⁰³ V posledních měsících se všal stupňuje nespokojenost části občanů s hnutím ANO a jeho předsedou. Toho jsou důkazem hlavně demonstrace z června 2019, které hlavně volaly po demisi Andreje Babiše. Demonstrace na Letné se podle různých zdrojů zúčastnilo čtvrt miliónu lidí a následující týden proběhlo hlasování Poslanecké sněmovny PČR o vyslovení nedůvěry vládě.

Summary

This bachelor's thesis has tried to analyze the movement ANO (YES) and find out how the movement uses and works with the populism and the anti-political-establishment parties concepts and whether it can be viewed as a populist party. The study also has tried to analyze the position of the movement in the Czech party system between 2012 and the first half of 2019.

In the theoretical bases, the concepts of populism and the anti-political-establishment parties of Andreas Schedler, which the study used during the analysis, were thoroughly characterized and presented. With regard to the concept of populism, the main approaches to this concept and its main characteristics were presented. The main theoretical approaches to populism were discussed as the reasons why the analytical part came out of the approach of Case Mudde and related features of populism.

The following chapter of this study dealt with the development and transformation of the Czech party system in the context of populist parties from 2010 until present. The elections to the Chamber of Deputies of the Czech republic in years 2010, 2013, 2017 meant gradual outflow of electoral support from established parties to new parties that were different from the established parties, whether through their rhetoris or organizational structure. The new political entities, the movement ANO (YES) and Úsvit (Dawn of the Direct democracy) and their similarities were discussed in more detail in the context of the elections to the Chamber of Deputies in 2013. In the context of the Czech party system, the theory of the three generations of parties, of Lubomír Kopeček and Petra Svačinová, was also mentioned.

The movement ANO (YES) was analyzed using the concepts of populism and anti-political-establishment parties. As mentioned in the introduction, from a methodological point of view, this study was a one case study. Basic documents of the movement – the Statutes of the movement 2013, 2015, 2017, 2018 and their modifications, electoral programs, priorities, were analyzed. How did ANO (YES)'s campings differ from campings of the other political subjects. Main strategies, appeals and elements of the election campaigns of ANO (YES) for elections to the Chamber of Deputies of the Czech Parliament in 2013 and 2017 were also analyzed.

A wider „discussion“ of whether the movement ANO (YES) can be viewed as a populist party was in the last chapter. Analyzes and researches (CHES, MEDIAN, Behavior and STEM) were presented to help determine what populist and APE appeals the movement uses and how its rhetori differs from other political subjects in the Czech party system.

The results of this study show that the movement fully uses populist features: antagonistic relationship between the people and the elites, central and strong position of the leader in the party, portraying the leader as "one of the people", using simplified language in the communication, corruption and anti-party elements. The movement partly works with the perception of the people as morally pure sovereignty. Last but not least, the movement uses anti-political-establishment features: building on the attribute of newness, portraying itself as a non-political actor and placing a great emphasis on nonpolicy, refusing being classified on The left–right political spectrum and criticizing the establishment.

The movement also shows a low level of inner-party democracy and has tendency to strengthen the position of the leader and his competencies. These tendencies and obstruction of the influx of new members are common in populist parties in general.

ANO (YES) can be viewed as a populist party, but with some schizophrenicity. On the one hand, it criticizes political establishment, traditional politics, and presents itself as the only savior who can stop corruption. On the other hand, it is capable of negotiating with other political parties and was even part of the coalition government, which, as one of only a few governments in the Czech Republic, has come to an end. Inside Parliament, it behaves like any other common party, which the populist parties would not be able to do. Therefore, it can not be categorized as a purely populist formation without reservations. In the case of the ANO (YES) movement it better matches the definition of anti-political-establishment of the party than pure populism.

Použitá literatura

Odborná literatura

BARR, Robert R. Populists, outsiders and anti-establishment politics. *Party Politics*, 2009, 15.1: 29-48.

BÍBA, Jan. Populismus a reprezentativní demokracie: k možnosti populismu jako emancipační strategie*/Populism and Representative Democracy: Towards the Possibility of Populism as an Emancipatory Strategy. *Politologická Revue*, 2013, 19.1: 87.

CANOVAN, Margaret. 'People', Politicians and Populism. *Government and Opposition*, 1984, 19.3: 312-327.

CANOVAN, Margaret. *Populism*. Houghton Mifflin Harcourt P, 1981.

CANOVAN, Margaret. Taking politics to the people: Populism as the ideology of democracy. In: *Democracies and the populist challenge*. Palgrave Macmillan UK, 2002. p. 25-44.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra; BUBEN, Radek; NĚMEC, Jan. *¡ Que el pueblo mande!: levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Sociologické nakladatelství (SLON), 2012.

ECKSTEIN, Harry. Case study and theory in political science. *Case study method*, 2000, 119-164.

HABERMAS, Jürgen. *Reason and the Rationalization of Society*. Beacon Press, 1981.

HÁJEK, Lukáš. Left, Right, Left, Right... Centre: Ideological Position of Andrej Babiš's ANO. *Politologicky Casopis*, 2017, 24.3

HÁJEK, Lukáš. Left, Right, Left, Right... Centre: Ideological Position of Andrej Babiš's ANO. *Politologicky Casopis*, 2017, 24.3

HANLEY, Seán; SIKK, Allan. Economy, corruption or floating voters? Explaining the breakthroughs of anti-establishment reform parties in eastern Europe. *Party Politics*, 2016, 22.4: 522-533

HAVLÍK, Vlastimil, et al. *Populist Political Parties in East-Central Europe*. Masarykova univerzita, 2012.

HAVLÍK, Vlastimil. Technocratic Populism and Political Illiberalism in Central Europe. *Problems of Post-Communism*, 2019, 1-16

HAVLÍK, Vlastimil; PINKOVÁ, Aneta. Populisté, protestní strany, outsideři? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter*, 2012, 2.

- HAVLÍK, Vlastimil. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Masarykova univerzita, 2014.
- HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír; ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Barrister & Principal, 2011.
- HLOUŠEK, Vít. Věci veřejné: politické podnikání strany typu firmy. *Politologický časopis*, 2012, 19.4: 322-340.
- HOPKIN, Jonathan; PAOLUCCI, Caterina. The business firm model of party organisation: Cases from Spain and Italy. *European journal of political research*, 1999, 35.3: 307-339.
- CHARVÁT, Jakub; JUST, Petr. *Krize politického stranictví a noví straničtí aktéři v české politice*. Metropolitan University Prague Press, 2016
- CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Portál, 2007.
- JARMARA, Tomáš. TOP 09 a Věci veřejné v kontextu institucionalizace českých politických stran po roce 1989. *Politologická revue*, 2011, 8.1: 56-74.
- KINGSTONE, Peter Rami. Shaping business interests: the politics of neo-liberalism in Brazil, 1985-1992. 1995.
- KLÍMA, Michal. *Od totality k defektní demokracii: privatizace a kolonizace politických stran netransparentním byznysem*. Sociologické nakladatelství (Slon), 2015.
- KOPEČEK, Lubomír; SVACHINOVÁ, Petra. Kdo rozhoduje v českých politických stranách? Vzestup nových politických podnikatelů ve srovnávací perspektivě. *Středoevropské politické studie*, 2015, 17.2: 178-211.
- KOPEČEK, Lubomír. "I'm Paying, So I Decide" Czech ANO as an Extreme Form of a Business-Firm Party. *East European Politics and Societies*, 2016, 30.4: 725-749.
- KUBÁNEK, Martin. Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské politické studie*, 2016, 18.4: 319-353.
- KUBÁNEK, Martin. Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské politické studie*, 2016, 18.4: 319-353.
- KUBÁT, Michal; MEJSTRÍK, Martin; KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2017.
- LACLAU, Ernesto. *On populist reason*. Verso, 2005.
- LINEK, Lukáš; LYONS, Pat. *Dočasná stabilita?: volební podpora politických stran v České republice v letech 1990-2010*. Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2013.
- MUDDE, Cas. The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004, 39.4: 541-563.
- PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, 2005.

POLK, Jonathan, et al. "Explaining the salience of anti-elitism and reducing political corruption for political parties in Europe with the 2014 Chapel Hill Expert Survey data." *Research & Politics* 4.1 (2017): 2053168016686915.

SCHEDLER, Andreas. Anti-political-establishment parties. *Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.

SIKK, Allan. Parties and Populism. *CENTRE for EUROPEAN POLITICS, SECURITY & INTEGRATION*. Working paper 2009-02, 1-15.

ŠÁROVEC, Daniel. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia*, 2018, 50.1: 78-113.

ŠEDO, Jakub. *Volební systémy postkomunistických zemí*. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007.

ŠÍMA, Pavel; KRÁLIKOVÁ, Marcela. *Volební kampaně 2013: strategie, osobnosti, rozpočty: devět největších kampaní pod drobnohledem: český politický marketing, jak jste ho ještě nepoznali*. Barrister & Principal, 2014.

TAGGART, Paul. Populism: Concepts in the Social Sciences. *Philadelphia: Open*, 2000.

TAGUIEFF, Pierre-André. Political science confronts populism: from a conceptual mirage to a real problem. *Telos*, 1995, 1995.103: 9-43.

WEBER, Max, et al. *Politics as a Vocation*. 1965.

WEYLAND, Kurt. Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. *Comparative politics*, 2001, 1-22.

Internetové zdroje

2014 Chapel Hill Expert Survey: Codebook [online]. [cit. 10.07.2019]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/5975c9bfbdb29d6a05c65209b/t/599d461fbc6594696a8e5fcf/1503479329151/2014_CHES_codebook.pdf

About the Expert Survey | POPPA - Populism and Political Parties Expert Survey. *About the Expert Survey | POPPA - Populism and Political Parties Expert Survey* [online]. Copyright © 2018, Populism and Political Parties Expert Survey [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <https://poppa-data.eu>

Andrej Babiš | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/andrej-babis/>

Andrej Babiš je objevem roku na Twitteru | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 08.07.2018]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/makame/archiv/z-medii/andrej-babis-je-objevem-roku-na-twitteru-11187.shtml>

ANO mění program za pochodu. Vylepšujeme, hájí změny Babiš – iDNES.cz [online]. 11. 03. 2018 [cit. 11.07.2018]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/babisovo-ano-stale-meni-program-d35-/domaci.aspx?c=A131022_201923_domaci_zt

ANO spustilo kampaň. Babiš se zalepenými ústy je ve většině novin | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 01.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ano-spustilo-kampan-babis-se-zalepenymi-usty-byl-v-planu-uz-od-patku_1705031052_ako

ANO stanovy 2013 | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 13. 7. 2019 [cit. 13.07.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/vnitri-predpisy/ano-stanovy-2013.pdf>

ANO usnesení celostátního sněmu [online]. Copyright © [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/usneseni/ano-usneseni-celostatniho-snemu-20130302.pdf>

ANO změkčilo morální kodex, stíhaný člen nově nemusí rezignovat [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/hnuti-ano-zmena-moralni-kodex-trestni-stihani-obzaloba-pgh-/domaci.aspx?c=A170329_163548_domaci_jkk

ANO: 18,65 %. Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare [online]. Copyright © 2018 [cit. 28.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865

Audit odtažen. „Ovládá dva svěřenské fondy a také skupinu Agrofert,“ píše se o Babišovi ve zprávě | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-stret-zajmu-sverenske-fondy-agrofert-audit-evropska-komise_1905312120_och?fbclid=IwAR2C1aYEzACBixxuMfQEIOdYX7a2Sz2CaEOEyJSTvxuNTGk8G59PIAxaTAg

Babiš čelí trestnímu oznámení za krácení daní skrze korunové dluhopisy [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-trestni-oznameni-kraceni-dani-d6h-/domaci.aspx?c=A170104_143423_domaci_hro

Babiš dál povede ANO, neměl protikandidáta. Na sněmu hnutí získal hlasy 206 z 238 delegátů [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66482960-ano-voli-nove-vedeni-jediny-m-kandidatem-na-predsedu-je-babis-na-snemu-budou-resit-i-volby-do-evropskeho-parlamentu>

Babiš dál povede ANO, neměl protikandidáta. Na sněmu hnutí získal hlasy 206 z 238 delegátů [online]. [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66482960-ano>

voli-nove-vedeni-jediny-kandidatem-na-predsedu-je-babis-na-snemu-budou-resit-i-volby-do-evropskeho-parlamentu

Babiš neumí psát na počítači, přiznala mluvčí ANO | Týden.cz. Týden.cz - Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Publikování či další šíření obsahu těchto webových stránek bez písemného souhlasu vedení internetové redakce časopisu Týden je zakázáno. Kompletní pravidla využívání obsahu najdete [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/babis-neumi-psat-na-pocitaci-priznala-mluvci-ano_442555.html

Babiš se brání útokům. V ANO 2011 nemám přitakávače, někdy se i pohádáme, napsal členům. [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-60505690-babis-se-brani-utokum-v-ano-2011-nemam-pritakavace-nekdy-se-i-pohadame-napsal-clenum>

Babiš se stal předsedou ANO 2011. Zatím váhá, jestli patří k levici, či pravici [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-56857820-babis-se-stal-predsedou-ano-2011-zatim-vaha-jestlipatri-k-levici-ci-pravici>

Babiš: Čapí hnízdo není moje, vůbec se mě to netýká – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/397179-babis-capi-hnizdo-neni-moje-vubec-se-me-to-netyka.html>

Babiš: Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/489325-babis-nikdy-neodstoupim-nikdy-nech-si-to-vsichni-zapamatuji.html>

Babišův „pindik“ a „sorry jako“ baví Česko – Novinky.cz . Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/428126-babisuv-pindik-a-sorry-jako-bavi-cesko.html>

Babišův ministr odpouští Agrofertu milionové pokuty | Týden.cz. Týden.cz - Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Publikování či další šíření obsahu těchto webových stránek bez písemného souhlasu vedení internetové redakce časopisu Týden je zakázáno. Kompletní pravidla využívání obsahu najdete [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/babisuv-ministr-odpousti-agrofertu-milionove-pokuty_431140.html

Babišův výklad, že jde o náklady na kampaň pro rok 2035, je absurdní, říká Outlý z dohledového úřadu | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé

zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 24.06.2019]. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/babisuv-vyklad-ze-se-jde-o-naklady-na-kampan-pro-rok-2035-je-absurdni-rika-outly_1706081620_kno

Diskuse: Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují, říká premiér Andrej Babiš - Aktuálně.cz. Video - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/z-domova/nikdy-neodstoupim-nikdy-nech-si-to-vsichni-zapamatuji-rika-p/r~d67c9a3ee97d11e8a1900cc47ab5f122/v~diskuse/>

Dopis Andreje Babiše občanům | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2018 ANO [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/blogy/12556/dopis-andreje-babise-obcanum>

Důvěra ústavním institucím v dubnu 2019 - Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online]. Copyright © 2019 CVVM [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/4917-duvera-ustavnim-institucim-v-dubnu-2019>

Etický kodex poslance politického hnutí ANO 2011 [online]. 8. 7. 2019 [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/poslanecky-klub/eticky-kodex-poslance-politickeho-hnuti-ano-2011.pdf>

Historie | ANO, bude líp. 302 Found [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/>

Hnutí ANO představilo nový program s heslem "Teď nebo nikdy". Chce zrušit superhrubou mzdu a zavést slevy na pojistném [online]. [cit. 01.01.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65867340-hnuti-ano-predstavilo-novy-program-s-heslem-ted-nebo-nikdy-chce-zrusit-superhrubou-mzdu-a-zavest-slevy-na-pojistnem>

Chapel Hill Expert Survey 2017: Codebook [online]. [cit. 10.07.2019]. Dostupné z: <https://static1.squarespace.com/static/5975c9b9fdb29d6a05c65209b/t/5abd3f57758d460daa65c360/1522351961283/CHES+2017+Codebook.pdf>

Chybějící čárka rozhodne volby, bez ní líp nebude. Kampaní zmítá český jazyk - Aktuálně.cz. Názory - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 24.06.2019]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/carka-rozhodne-volby-bez-ni-lip-nebude/r~042defa0915f11e7a7fc0025900fea04>

iDnes.cz [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/benesova-legislativni-rada-vlady-demonstrace-milion-chvilek-pro-demokracii.A190506_125957_domaci_kop

Kandidáti ANO dostali od vedení předepsané odpovědi na dotěrné otázky – Novinky.cz . *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. Copyright © 2003 [cit.

08.07.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/348964-kandidati-ano-dostali-odvedeni-predepsane-odpovedi-na-doterne-otazky.html>

Kategorie: Popularita politiků [online]. [cit. 07.07.2019]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/category/popularita-politiku/>

Milionová pokuta za střet zájmů: Faltýnek hlídal dotace „svého“ Agrofertu [online]. 6. 3. 2018 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/dotace-agrofert-faltynec-babis-dzm-/ekonomika.aspx?c=A170321_134427_ekonomika_rts

Míří Babiš do politiky? Nechal zaregistrovat variace názvu Akce nespokojených občanů [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-53284530-miri-babisdo-politiky-nechal-zaregistrovat-variace-nazvu-akce-nespokojenych-obcanu>

Míří Babiš do politiky? Nechal zaregistrovat variace názvu Akce nespokojených občanů [online]. 28. 6. 2019 [cit. 28.06.2019]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-53284530-miri-babisdo-politiky-nechal-zaregistrovat-variace-nazvu-akce-nespokojenych-obcanu>

Morální kodex reprezentanta politického hnutí ANO 2011 [online]. 8. 7. 2019 [cit. 08.07.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/ano-moralni-kodex-representanta.pdf>

Na „Babišův“ audit si posvítí i žalobci. Premiér zuří, Benešová ho brání: „Je to vítěz voleb“ | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/608509/na-babisuv-audit-si-posviti-i-zalobci-premier-zuri-benesova-ho-brani-je-to-vitez-voleb.html>

Na Václavském náměstí tisíce lidí demonstrovaly proti Babišovi - videopřenos | ČeskéNoviny.cz. České noviny | ČeskéNoviny.cz [online]. Copyright © Copyright 2019 ČTK [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-vaclavskem-namesti-tisice-lidi-demonstrovaly-proti-babisovi-videoprenos/1687764>

Nejdůvěryhodnější lidři české politiky? Babiš, Okamura a Bartoš, tvrdí průzkum[online]. [cit. 07.07.2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nejduveryhodnejsi-lidri-ceske-politiky-babis-okamura-a-bartos-tvrdi-pruzkum-1wy-/zpravy-domov.aspx?c=A180214_172147_In_domov_ele

Občanské hnutí proti korupci, nekompetentnosti, lhostejnosti a za vymahatelnost práva a budoucnost České republiky [online]. [cit. 28.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20111002143027/http://www.ofbkn.cz>

Od Austrálie po Kanadu, od Daily Sabah po El País. Světová média píšou o demonstraci i „českém Berlusconi“ | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/andrej-babis-stret-zajmu-vaclavske-namesti-media-reakce-svet-milion-chvilek_1906051045_och?fbclid=IwAR16GywpKPgU7_Wz7-t8VNaKbyB9PFFmZ97KcqYbmBPCGwMsIVkfiA73NWc

Odpadlíci z čela hnutí? Prý chyba v komunikaci | ANO, bude líp. 302 Found [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/makame/archiv/z-medii/odpadlici-z-cela-hnuti-pry-chyba-v-komunikaci-11289.shtml>

Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 2013 – 2017, 26. schůze, část 326 [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/026schuz/s026326.htm#r4>

Podnikatel Babiš chce dostat své hnutí ANO 2011 do Poslanecké sněmovny [online]. [cit. 09.07. 2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-53569270-podnikatel-babis-chce-dostat-sve-hnuti-ano-2011-do-poslanecke-snemovny>

Popularita lídrů: TISKOVÁ INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 10/2013 [online]. [cit. 07.07.2019]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/popularita-lidru/>

Poslanci vydali Babiše a Faltýnka ke stíhání kvůli Čapimu hnízdu [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-faltynek-vydani-ke-stihani-doi-domaci.aspx?c=A180119_052420_domaci_kop

Priority | ANO, bude líp. Wayback Machine [online]. Copyright © 2013 ANO [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20131018100534/http://www.anobudelip.cz/program/>

Program | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 22.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/volby/program/>

Předsednictvo | ANO, bude líp. [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/lide/predsednictvo/>

Předvolební kampaň ANO? Babiš prozradil, co se chystá [online]. [cit. 01.07.2019]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/191451-predvolebni-kampan-ano-babis-prozradil-co-se-chysta/>

Reportáž z kampaně Andreje Babiše: „Svlékat se nebudu, nechci ohrozit preference“ | info.cz. Info.cz - Česko, svět, politika, zpravodajství, analýzy, události, byznys [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.07.2019]. Dostupné z: <http://www.info.cz/volby/volby-2017/reportaz-z-kampane-andreje-babise-svlekat-se-nebudu-nechci-ohrozit-preference-13674.html>

Resortní program | ANO, bude líp. Wayback Machine [online]. Copyright © 2013 ANO [cit. 21.06.2019]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20130928005025/http://www.anobudelip.cz:80/cs/onas/program/resortni-program/>

Seznam TV: Syn premiéra Babiše byl kvůli kauze Čapí hnízdo držen na Krymu — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 27.06.2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2650106-seznam-tv-syn-premiera-babise-by-l-kvuli-kauze-capi-hnizdo-drzen-na-krymu>

Smlouva Andreje Babiše s občany České republiky [online]. [cit. 01.01.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/smlouva/>

Sněm hnutí Ano pokračuje. Delegáti budou volit místopředsedu, favoritem je Faltýnek. [online]. 18. 6. 2019 [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65638540-snem-hnuti-ano-pokracuje-delegati-budou-volit-mistopredsedu-favoritem-je-faltynec>

Stanovy politického hnutí ANO 2011 [online]. 26. 6. 2019 [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/stanovy-schvalene-iv.-celostatnim-snemem.pdf>

Stanovy politického hnutí ANO 2011 [online]. Copyright © [cit. 26.06.2019]. Dostupné z: https://www.anobudelip.cz/file/edee/2015/03/stanovy-ano_cistopis-3.3.2015-2.pdf

Stanovy politického hnutí ANO 2011 [online]. Copyright © [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>

Stanovy politického hnutí ANO 2011 [online]. Copyright © [cit. 17.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>

Vláda ustála hlasování o nedůvěře. Předcházela mu více než sedmnáctihodinová debata | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/neduvera-vlada-andrej-babis-online-video-hlasovani-poslanecka-snemovna_1906260725_ako

Vnitřní program ANO. [online]. Copyright © [cit. 18.06.2019]. Dostupné z: https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/ano_snem-2017_blok-a4_fin_vnitni_program.pdf

VOLBY 2017: Volební rozhodování, kampaně a povolební realita [online]. [cit. 05.07.2019]. Dostupné z: https://mapavolicu.behavio.cz/downloads/BEHAVIO_volby_2017_kampane_a_povolebni.pdf

Východiska | ANO, bude líp. Wayback Machine [online]. Copyright © 2013 ANO [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20130928005030/http://www.anobudelip.cz:80/cs/onas/program/vychodiska/>

Výzkum pro volební studio ČT [online]. [cit. 04.07.2019]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/Vyzkum_pro_volebni_studio.pdf

Výzva ANO 2011 [online]. , 2 [cit. 22. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ostatni/ano-vyzva-ano.pdf>

Zeman jmenoval ministry. Už to tady jednou bylo, Maruško, řekl Benešové | *iDnes.cz* [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.07.2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-jmenovani-novi-ministri-havlicek-kremlik-benesova.A190430_095522_domaci_kop

Zkrácený program | ANO, bude líp. Wayback Machine [online]. Copyright © 2013 ANO [cit. 19.06.2019]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20130928004912/http://www.anobudelip.cz:80/cs/onas/program/zkraceny-program/>

Teze bakalářské práce

Řešitel práce

Kristýna Birinyi

Vedoucí práce

Mgr. Daniel Šárovec

Název práce v češtině

Hnutí ANO 2011 jako populistická strana ?

Název práce v angličtině

Movement ANO 2011 as a populist party ?

Zdůvodnění výběru práce:

V posledních letech dochází v evropském prostoru k proměně stranických systémů a vzestupu politických stran, které bývají označovány za populistické. Za posledních pět let získaly tyto strany či hnutí v parlamentních volbách v průměru 16,5 % hlasů, zároveň nejméně jedna populistická strana získala 10 % a více hlasů v šestnácti evropských zemích. Populistické strany ovládají většinu parlamentních křesel v pěti evropských zemích: Maďarsko, Itálie, Polsko, Slovensko a Švýcarsko (Mudde 2016: 25). V Maďarsku získala pravicová populistická strana Viktora Orbána (Fidesz-MPS) v posledních volbách 65 % hlasů. V Itálii se Hnutí pěti hvězd, které odmítá zařazení do pravolevého politického spektra, stalo druhou nejsilnější stranou v parlamentu. Tomuto trendu, který se prosazuje napříč Evropou, se nevyhnula ani Česká republika. K proměně stranického systému došlo v roce 2010, kdy se poprvé v parlamentu ocitla strana s anti-establishmentovým apelem Věci Veřejné (VV). Ve volbách uspěla i další nová strana, TOP 09, která na rozdíl od VV nebyla vnímaná jako anti-establishment party. Proměna stranického systému pokračovala v roce 2013 volbami do Poslanecké sněmovny PČR. Na české politické scéně se objevily dva nové politické subjekty, hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie. Ohniskem zájmu této práce bude hnutí ANO 2011, které se se svou útočnou rétorikou proti etablovaným stranám a politickým elitám umístilo ve volbách 1. řádu na druhém místě. Získalo 18,6 % hlasů, 47 z 200 mandátů v Poslanecké sněmovně PČR a stalo se koaličním partnerem vlády Bohuslava Sobotky (ČSSD)

spolu s KDU-ČSL. ANO 2011 z formálního hlediska využilo registrace jako hnutí, nikoliv jako politické strany, a ve své volební kampani se vymezovalo vůči dosavadní politice stran, které označovalo jako tradiční, a to osobitými hesly jako: "Nejsme jako politici. Makáme." nebo "Jsme schopný národ. Jen nás řídí nemehla."

Předpokládaný cíl:

Hnutí bývá často odbornou veřejností, novináři a konkurenčními politiky na základě své rétoriky, výrazné roli předsedy strany Andreje Babiše, odmítání zařazení na pravolevé ose politického spektra, nejasné programové a ideologické profilaci označováno jako populistické. Práce má za cíl zjistit, zda lze hnutí ANO 2011 považovat za populistickou stranu, a pokud ano, jak a v čem se v něm populismus projevuje, a zároveň popsat postavení hnutí ANO 2011 v českém stranickém systému. Výzkumnými otázkami tedy jsou: Jak a v čem se populismus v hnutí projevuje? Jakým způsobem ANO 2011 pracuje s anti-establishment elementy? V čem se hnutí liší od etablovaných českých politických stran?

Metodologie práce:

Z metodologického hlediska se bude jednat o jednopřípadovou studii. Zkoumaným subjektem bude hnutí ANO 2011. Základními koncepty, s kterými práce bude pracovat, jsou teoretický přístup populismu Case Muddeho a teoretický přístup anti-political-establishment party Andree Schedlera. Existuje řada teoretických přístupů populismu a dodnes se politologové nemohou shodnout, zda se jedná o ideologii, thin-centered ideologii, styl nebo politickou strategii. V praxi ale není možné je od sebe spolehlivě odlišit, proto se práce nebude snažit určit, zda se populismus v hnutí projevuje jako politická praxe, strategie nebo ideologie. Analytická část práce se proto zaměří na hledání populistických elementů a anti-political-establishment apelů u ANO 2011, jak jsou definovány podle výše vybraných teoretických přístupů. Konkrétně bude pracovat s kvalitativní analýzou stranických dokumentů – tj. stanov hnutí, programových priorit a východisek. Bude provedena komparativní analýza volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny ČR 2013 a 2017. Podstatná bude v tomto kontextu také analýza hlavních prvků kampaní pro volby do Poslanecké sněmovny ČR 2013 a 2017. Práce bude mimo jiné pracovat i s daty ČSÚ, zejm. s volebními výsledky, ale i s monitoringem médií a sociálních sítí.

Základní charakteristika tématu:

Tato bakalářská práce se bude zabývat politickým subjektem hnutí ANO 2011. Záměrem práce bude zjistit, jak a v čem se populismus v hnutí projevuje a jakým způsobem pracuje s anti-political-establishment elementy. Teoretické přístupy populismu a anti-political-establishmentu se vzájemně nemusí vylučovat a často se navzájem prolínají. V zásadě neexistuje všeobecně uznávaná definice u žádného z těchto dvou fenoménů. Jejich společnými znaky například jsou: manicheické vnímání světa, antagonismus mezi lidem, reprezentujícím dobro a zkorumpovanými elitami, kterým jde v první řadě o vlastní prospěch, vymezení se vůči stávajícím elitám, apel k obyčejným lidem a existence charismatického vůdce. Na téma populismu a populistických stran vzniká v dnešní době velká část odborných prací. I přesto, že bylo hnutí ANO 2011 analyzováno již v minulosti, nelze zapřít dynamiku politických subjektů a jejich schopnost se výrazně měnit ve velmi krátké době. Tato práce bude analyzovat hnutí mimo jiné i mezi lety 2013 - 2017 a měla by tak přispět k dosavadnímu stavu poznání o populistických tendencích stran na příkladu hnutí ANO 2011.

Předpokládaná struktura práce:

Úvod

- charakteristika tématu, cíle, metodologie

2. Teoretická východiska

2.1. Populismus

- definice konceptu, různé teoretické přístupy (C. Mudde, M. Cannovan, P. Taggart), teoretický přístup podle Case Muddeho

2.2. Anti-political-establishment party - definice konceptu

3. Vývoj českého stranického systému v kontextu populistických stran

4. Hnutí ANO 2011 jako nový subjekt v českém stranickém systému

- historie, komparativní analýza stanov, komparativní analýza volebních programů pro volby do PS 2013, 2017, analýza hlavních prvků volební kampaně pro volby do PS 2013, 2017

5. ANO 2011 jako populistická strana?

Závěr

Základní literatura:

- BARR, Robert R. *Populists, outsiders and anti-establishment politics. Party Politics*, 2009, 15.1: 29-48.
- CANOVAN, Margaret. *Trust the people! Populism and the two faces of democracy. Political studies*, 1999, 47.1: 2-16.
- HAVLÍK, Vlastimil, et al. *Populisté, protestní strany, outsideri? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. Rexter-Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu*, 2012, 2: 121-153.
- KOPEČEK, Lubomír, SVAČINOVÁ, Petra. *Kdo rozhoduje v českých politických stranách? Vzestup nových politických podnikatelů ve srovnávací perspektivě. Středoevropské politické studie*, 2015, 17.2: 178-211.
- KUBÁT, Michal, MEJSTRÍK, Martin a KOCIAN, Jiří. *Populismus v časech krize. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum*, 2016. ISBN 978-80-246-3439-5
- MUDDE, Cas. *The Paradox of the Anti-Party Party Insights from the Extreme Right. Party Politics*, 1996, 2.2: 265-276.
- MUDDE, Cas. *The populist zeitgeist. Government and opposition*, 2004, 39.4: 542-563.
- POP-ELECHES, Grigore. *Throwing out the bums: Protest voting and unorthodox parties after communism. World Politics*, 2010, 62.02: 221-260.
- SCHEDLER, Andreas. *Anti-political-establishment parties. Party politics*, 1996, 2.3: 291-312.
- TAGGART, Paul. *Populism and representative politics in contemporary Europe. Journal of Political Ideologies*, 2004, 9.3: 269-288.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Volební materiál během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 2: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 3: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 4: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 5: Volební materiál ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 6: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 7: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 8: Volební vizuál ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013 (obrázek)

Příloha č. 9: Inzerát hnutí ANO (obrázek)

Příloha č. 10: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017 (obrázek)

Příloha č. 11: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017 (obrázek)

Příloha č. 12: Tabulka analýzy CHES 2014 (tabulka)

Příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017 (tabulka)

Příloha č. 14: Inzerát ANO slibující učitelům desetitisíce (obrázek)

Přílohy

Příloha č. 1: Volební materiál během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁴

Příloha č. 2: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁵

³⁰⁴ ANO: 18,65 %. Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865

³⁰⁵ Tamt.

Příloha č. 3: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁶

Příloha č. 4: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁷

Příloha č. 5: Volební materiál ANO během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁸

³⁰⁶ Tváře ANO na billboardech | ANO, bude líp. 302 Found [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/galerie/fotogalerie/tvare-ano-na-billboardech-11255.shtml>

³⁰⁷ Nové tváře ANO se představily na billboardech | ANO, bude líp. 302 Found [online]. Copyright © 2017 ANO [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/galerie/fotogalerie/nove-tvare-ano-se-predstavily-na-billboardech-12072.shtml>

³⁰⁸ ANO: 18,65 %. Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865

Příloha č. 6: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³⁰⁹

Příloha č. 7: Billboard během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³¹⁰

³⁰⁹ ANO: 18,65 %. Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865

³¹⁰ GALERIE: Ve sněmovně se rozhořel další boj o billboardy, Bendl chce sjednotit pravidla | FOTO 6 | info.cz. Info.cz - Česko, svět, politika, zpravodajství, analýzy, události, byznys [online]. Dostupné z: <http://www.info.cz/galerie/byznys/12721/ve-snemovne-se-rozhorel-dalsi-boj-o-billboardy-bendl-chce-sjednotit-pravidla?foto=5>

Příloha č. 8: Volební vizuál během kampaně před předčasnými volbami do PS PČR 2013³¹¹

Andrej Babiš

- ▶ PRACUJEME A JSOU ZA NÁMI VÝSLEDKY. NAŠE SLOVO PLATÍ.
- ▶ UMÍME DÁT LIDEM PRÁCI. UŽ JSME TO DOKÁZALI.
- ▶ PODPOŘÍME ZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ. I VÁS PO PĚDEŠÁTCE.
- ▶ CHCEME NÍZKÉ DANĚ, KTERÉ DŮSLEDNĚ VYBEREME. BUDE NA DŮCHODY.
- ▶ ODPOLITIZUJEME STÁTNÍ INSTITUCE. CHCEME STÁT ŘÍZENY ZKUŠENÝMI.
- ▶ MAJETKOVÁ PŘÍZNÁNÍ POLITIKŮ I JEJICH RODIN. POSLANCI BEZ IMUNITY.

→ www.anobudelip.cz
f www.facebook.com/anobudelip

ANO BUDE LÍP
POLITICKÉ HNUTÍ

³¹¹ ANO: 18,65 %. Share and Discover Knowledge on LinkedIn SlideShare [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.06.2019]. Dostupné z: https://www.slideshare.net/marek_prchal/ano-1865

Příloha č. 9: Inzerát hnutí ANO³¹²

Příloha č. 10: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017³¹³

³¹² ANO spustilo kampaň. Babiš se zalepenými ústy je ve většině novin | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ano-spustilo-kampan-babis-se-zalepenymi-usty-byl-v-planu-uz-od-patku_1705031052_ako

³¹³ Babišova nestoudnost: Příznivci volí hnutí ANO nebo zloděje a tuneláře – Forum24. Forum24 – Internetový deník pro šíření svobodných informací a kritickou diskusi [online]. Copyright © 2018 Forum 24 a.s. Publikování nebo šíření obsahu je zakázáno bez předchozího souhlasu. Provozovatelem serveru je Forum 24 a.s., se sídlem Masarykovo nábřeží 2018 [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: <http://forum24.cz/babisova-destoudnost-priznivci-voli-hnuti-ano-nebo-zlodeje-a-tunelare/>

Příloha č. 11: Billboard hnutí ANO během kampaně před volbami do PS PČR 2017³¹⁴

³¹⁴ Babiš nastínil povolební plán. Mluvil o možné spolupráci s Piráty | Týden.cz. Týden.cz - Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Publikování či další šíření obsahu těchto webových stránek bez písemného souhlasu vedení internetové redakce časopisu Týden je zakázáno. Kompletní pravidla využívání obsahu najdete [cit. 19.06.2019]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/babis-nastinil-povolebni-plan-mluvil-o-mozne-spolupraci-s-piraty_449777.html

Příloha č. 12: Tabulka analýzy CHES 2014^{315,316}

CHES ANALÝZA VYBRANÝCH STRAN V ČR (2014)					
	Anti-elitismus Anti- establishment	Snižování korupce	Nejdůležitější komunikovaná témata		
			1.	2.	3.
ANO	7,7 (2,4)	8,5 (1,5)	Anti- elitistická rétorika	Korupce	Veřejné služby vs. daně
ÚSVIT	9,5 (1,0)	8,6 (1,4)	Anti-elitistická rétorika	Imigrace	Etnické minority
ČSSD	1,5 (1,5)	5,2 (1,7)	Redistribuce	Veřejné služby vs. daně	Státní intervence
ODS	2,2 (2,3)	3,2 (2,4)	Deregulace	Veřejné služby vs. daně	Nacionalismus
KSČM	5,7 (2,8)	5,5 (1,6)	Redistribuce	Státní intervence	Veřejné služby vs. daně
KDU- ČSL	2,5 (2,3)	5,5 (2,4)	Veřejné služby vs. daně	Redistribuce	Náboženské principy
TOP09	1,9 (2,1)	5 (2,5)	Veřejné služby vs. daně	Deregulace	Mezinárodní bezpečnost
SZ	5,9 (1,5)	7 (2,1)	Životní prostředí	Sociální život	Občanská svoboda

Výsledky analýzy jednotlivých bodů byly hodnoceny na stupnici od 0 do 10, kde 0 znamená, že strana nevyužívá tyto témata a nejsou pro ni důležitá a 10, že jsou pro ni extrémně důležitá. Jak vidíme z tabulky, téma anti-elitismu a anti-establishmentu jsou pro hnutí ANO důležitá, ale ještě důležitější je téma snižování korupce. Co se týče

³¹⁵ 2014 Chapel Hill Expert Survey: Codebook [online]. [cit. 29.06.2019]. Dostupné z: https://static1.squarespace.com/static/5975c9bdfb29d6a05c65209b/t/599d461fbc6594696a8e5fcf/1503479329151/2014_CHES_codebook.pdf

³¹⁶ ŠÁROVEC, Daniel. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia*, 2018, 50.1: 78-113.

nejdůležitějších komunikovaných témat hnutím ANO, jsou jimi anti-elitistická rétorika, korupce a veřejné služby vs. daně. V porovnání s ostatními stranami hnutí ANO a Úsvit dosahují nejvyšších hodnot v kritériích snižování korupce a anti-elitismu a anti-establishmentu.

Příloha č. 13: Tabulka analýzy CHES 2017³¹⁷

CHES ANALÝZA VYBRANÝCH STRAN V ČR (2018)				
	Anti-elitismus Anti-establishment	Lid vs. Elita	Snižování korupce	Členové vs. Lídr
ANO	9,1 (1,0)	6,2 (1,9)	8,6 (2,6)	9,9 (0,4)
SPD	9,7 (0,3)	9,9 (0,5)	8,5 (2,7)	9,9 (0,3)
ČSSD	1,9 (1,3)	5,6 (1,1)	4,7 (1,9)	5,7 (2,2)
ODS	2,4 (1,9)	2,4 (2,0)	5,3 (2,5)	6 (1,5)
KSČM	6,8 (2,7)	6,7 (2,2)	5,8 (2,6)	7,2 (1,8)
KDU- ČSL	1,6 (1,2)	3,8 (1,3)	4,4 (1,7)	5,6 (1,3)
TOP09	1,6 (1,1)	3,2 (1,8)	5,6 (2,2)	6,2 (1,2)
PIRÁTI	8,2 (1,2)	7,6 (1,4)	9 (1,3)	2,3 (1,4)
STAN	2,3 (1,6)	3,7 (2,0)	6,2 (2,0)	5 (1,5)

Výsledky analýzy jednotlivých bodů byly hodnoceny na stupnici od 0 do 10. V případě témat anti-elitismu, anti-establishmentu a snižování korupce znamená 0, že strana nevyužívá tyto témata a nejsou pro ni důležitá a 10, že jsou pro ni extrémně důležitá. Jak můžeme vidět důležitost tématu anti-elitismu a anti-establishmentu oproti výzkumu 2014 vzrostla. Co se týče bodu členové vs. lídr, 0 v tomto případě znamená, že v politické straně nebo hnutí mají absolutní kontrolu nad rozhodování a její/jeho politikou její/jeho členové a 10, že absolutní kontrolu má lídr. Stejně tak potom bod lid vs. elita kde 0 znamená, že zvolení

³¹⁷ Chapel Hill Expert Survey 2017: Codebook [online]. [cit. 29.06.2019]. Dostupné z: <https://static1.squarespace.com/static/5975c9bfbdb29d6a05c65209b/t/5abd3f57758d460daa65c360/1522351961283/CHES+2017+Codebook.pdf>

politici by měli mít největší podíl na rozhodování o důležitých věcech a 10, že největší podíl by měl mít lid.

Příloha č. 14: Inzerát ANO slibující učitelům desetitisíce³¹⁸

MAKÁME.
UČITELŮM DO ČTYŘ LET 45 TISÍC MĚSÍČNĚ.

Naše vláda se rozhodla investovat tak jako žádná jiná v historii této země. Do vás, do vašich rodičů, do vašich dětí, do kvality vašich životů.

Proto budeme investovat do školství tak, aby průměrný měsíční plat našich učitelů byl 45 000 Kč měsíčně.

Chceme zvednout atraktivitu školství a motivovat učitele. Jen tak budou naše školy vychovávat kreativní, odvážné a schopné studenty.

Důležité však je, co si myslíte vy, že je důležité. Proto nám pište na www.chcemelepsicesko.cz | [f](#) **AndrejBabis**

ANO BUDE LÍP

The poster features a photograph of Andrej Babiš, the leader of the ANO party, smiling and gesturing with his hands. The text is in Czech and promises a 45,000 Kč monthly salary for teachers within four years. It includes a call to action to visit the website and follow the party on Facebook.

³¹⁸ Babišova vláda bez důvěry slibuje učitelům desetitisíce. Kdo tomu ještě věří? – Forum24. Forum24 – Internetový deník pro šíření svobodných informací a kritickou diskusi [online]. Dostupné z: <http://forum24.cz/babisova-vlada-bez-duvery-slibuje-ucitelum-desetitisice-kdo-tomu-jeste-veri/>